

3	<i>Eminesciana</i>	23	<i>Critice</i> Măștile identitare ale sinelui poetic C. VOINESCU	41	<i>Evocări</i> Petre Bellu la Caracal Dumitru BOTAR
5	<i>Rememorări esențiale</i> Personalitatea lui Ion Popescu- Negreni Aurelia GROSU	26	<i>Un poem de</i> Virgil DUMITRESCU	43	<i>Critice</i> La liliaci, de Marin Sorescu. Spargerea tiparelor, o nouă poetică Maria IONICĂ
10	<i>Cronică literară</i> Un punct de vedere Silviu GORJAN	27	<i>In memoriam</i> Marin Mincu Mentorul C. V.	49	<i>Meridiane lirice</i> Silvina VUČKOVIĆ
13	<i>Dulcea Bucovină</i> „Să ne întoarcem la exemplul strămoșilor cumiți!” Dorina POPESCU	29	<i>In memoriam</i> Marin Mincu Un eres neînțeles Dorin POPESCU	51	<i>Didactica</i> Școala românească gândită și organizată de Spiru Haret. Învățătorii (II) Gheorghe GORINCU
19	<i>Prolegomene</i> Simone, dormi? Cornel NICULAE	31	<i>In memoriam</i> Marin Mincu Un scriitor complet Dan Eugen DUMITRESCU	54	<i>Intarsii</i> „Spre folosul de obște”. Prima zi de târg în Tufeni: 25 martie 1837 Florin POPESCU
21	<i>Poesis</i> Ina Florica POPA	35	<i>Calendar</i> Octombrie		
		36	<i>Sophia</i> Anton Dumitriu, filosof al culturii Adrian MICHIDUȚĂ		

SUMAR

ianuarie-martie

- 58 **Calendar**
Noiembrie
- 59 **Proză**
Fragment din cartea
ROCKescu
Cristian GHICA
- 65 **Universală**
José Saramago
între Vatican
și Premiul Nobel
C. VOINESCU
- 67 **Paradigma**
Singurătatea –
nevroză
sau apoteoză...
Liuța SCARLAT
- 70 **Raftul cu cărți**
Călătorind
prin „Cartea regisirii”
Ion GEORGESCU
- 72 **Orga de vânt**
Toamna, când vine
sfârșitul lumii...
George Nina ELIAN
- 73 **Cartea anului 2012**
Nesfinții sfinți
și alte povestiri
Nicolae ROGOBETE
- 76 **Note de lector**
Iluminatio
Maria CALCIU
- 78 **Remember**
Personalitatea
profesorului
George Botez
Aurel TINCA
- 80 **Scriitori basarabeni**
Dovada unor
veritabile investigații.
Ecoul la cartea „Spațiu
interactiv pentru
nucleu”. Dialoguri,
interviuri
de Galina Furdui
Dumitru BATÂR
- 82 **Calendar**
Decembrie
- 83 **Poesis**
Simona DUMITRACHE
- 86 **Sic cogito**
Existența
ca paradox (I)
Costel ȘTEFĂNESCU
- 90 **Historia**
Cum a fost descoperit
mormântul
lui Constantin
Brâncoveanu
la Biserica
„Sf. Gheorghe”-Nou
din București
A.Tinca
- 91 **Scriitori basarabeni**
Vibrația româno-
basarabească
a limbii scrierilor
lui Dumitru Băluță
Ion TOPOLOG
- 92 **Poemul-capodoperă**
Ele vin
Samuel BECKETT

oltart

Redacția

Redactor-șef: **C. Voinescu**
Secretar de redacție: **Cosmin Barcan**
Corectura: **Costel Drejoi**
Tehnoredactare: **Hoffman Design**
hoffmandesign@yahoo.com

Adresa

Str. Acad. P.S. Aurelian nr. 44,
Slatina,
județul Olt
Cod poștal: 230076
Telefon: 0723 638 840

Articolele pentru numărul 11 al revistei, redactate în MS Word, cu diacritice, format A4, la un rând, corectate, vor fi trimise pe adresa **oltart@yahoo.com** până la 15 aprilie 2015.

Întreaga responsabilitate pentru conținutul articolelor aparține autorilor.

Revista publică articole conținând doar contribuții originale, din diverse domenii ale culturii.

© OltArt, 2015

Toate drepturile rezervate. Nicio parte din această ediție nu poate fi copiată prin orice formă sau prin orice mijloace, electronic sau mecanic, incluzând fotocopierea, înregistrarea sau orice alt suport de stocare-redare, fără acordul scris al autorilor.

Revistă editată
de **Asociația Culturală OltArt**
Proiect sponsorizat
de **Editura Hoffman**
Tiparul realizat la imprimăria
editurii Hoffman
www.EdituraHoffman.com
Tel./fax: 0249 460 218
0740 984 910
ISSN 2285 – 598X
ISSN-L 2285 – 598X

Într-o vreme de răspăr, când unii ar vrea să se debaraseze de presupusu-i cadavru, nevoia de Eminescu a crescut parcă mai mult ca oricând.

Ca să strălucească el, au licărit în negura începutului Dosoftei, Văcăreștii, Heliade sau Alecsandri. Ca să nu se stingă niciodată, s-au aprins, luând lumină din lumina lui, Bacovia, Blaga, Goga sau Nichita.

Sărăciți, nu săraci, dar mai tot timpul ostășind pe la Podul Înalt sau Călugăreni, noi nu am avut decât un singur Eminescu. Alții au avut mai mulți eminești de ai lor, astfel că despre ei s-a spus că sunt culturi mari. Prin asemuire cu noi, desigur.

Buni creștini dintru obârșii, le-am dat însă din puținul nostru și altora ba un Brâncuși, ba un Ionescu, ba un Eliade, ba un George Emil Palade. Eminescu însuși este și al lor. Nu zicea Tudor Arghezi că, *fiind foarte român, Eminescu este universal?*

Pe Eminescu, din motive verosimile, românii derând l-au adorat și nua lipsit mult ca, din zelul excedentar al unor fundamentaliști – că tot este la modă termenul – să fie chiar canonizat. Între adorație și canonizare se așază totuși un prielnic și binecuvântat cult autohton al lui Eminescu. Cultul de rezistență al românilor la repetatele încercări de surpare a ființei lor naționale. Celor trei piloni indispensabili structurii de rezistență a oricărei națiuni, românii l-au adăugat și pe Poet. Așadar: limba, credința, obiceiurile și... Eminescu. Pentru că, așa cum bine s-a spus, el este pentru români mult mai mult decât cel mai mare poet.

Critica literară de orientare sovieto-comunistă din timpul *Poeziei putrefacției și putrefacției poeziei* a lui Sorin Toma l-a schilodit barbar pe Eminescu. Doar o mică parte dintr-un lung poem a fost lăsată în circulație didactică, poem căruia nu i-a fost schimbat titlul, deși le-ar fi stat în putință,

numai pentru că putrefactul termen *împărat* se afla într-o antiteză propagandistică vioaie cu *proletar*. De aceea generația mea, a celui de al Doilea Război Mondial, l-a recuperat târziu pe Eminescu, abia în timpul studiilor universitare.

Brandul de țară al României nu poate fi, prin urmare, o frunzișoară zburată de vânt cine știe de unde, ci un mănunchi de flori heliotrope cu aromă de Eminescu, de Enescu, de Grigorescu.

Nu întâmplător venind din țara lui Rabindranath Tagore, Amita Bhoose s-a aplecat cu osteneală asupra operei eminesciene. Sau Rosa del Conte, sau Galdi, sau Alain Guillerrou. Vreau să spun că nu de puține ori alții au fost cei care un pus un preț corect, mai mare deci decât cel avansat de noi, pe valorile spirituale, dar și materiale proprii, oferindu-se să le și exploateze chiar și cu cianuri.

În această logică strâmtă n-ar fi de mirare ca, într-o zi, cioclilor culturii române, să le vină ideea privatizării lui Eminescu, a scoaterii lui la o licitație trucată după apucături fanariote, bântuindu-le încă mintea.

Numai că, parafrazând vorbele baciului ce-și doarme somnul de veci la Putna, acolo unde la 15 august 1871, la patru sute de ani de la sfințirea mănăstirii, Poetul a inițiat Marea Serbare Națională, incluzând și Primul Congres al Studenților de Pretutindenii, vom reaminti tuturor că Eminescu nu este al celor ce-și vând neamul și țara, ci al strămoșilor celor care mai simt încă românește și al urmașilor urmașilor lor, în veacul vecilor!

**Alocuțiune rostită la 15 ianuarie 2015, la Drăgășani, de redactorul-șef al revistei.*

PRIMA TRADUCERE ÎN FRANCEZĂ A POEZIEI *DOINA* DE MIHAI EMINESCU

C. ȘTEFĂNESCU-GOȚA

În revista „Arhiva” de la Iași a lui A. D. Xenopol apar, în 1893, câteva poeme de Eminescu traduse în franceză de Alexandru Gr. Suțu, traduceri ce i-au adus poetului o notorietate deosebită.

Poeziile *DESPĂRȚIRE*, *DOINA*, *S-A STINS VIAȚA...*, *O, MAMĂ...*, *LA STEAUA*, *SOMNOROASE PĂSĂRELE* au fost tipărite postum, în două ediții elegante, la Imprimeria H. Goldner, în 1911, la Iași. În același timp, peste Prut se făceau pregătiri pentru odioasa aniversare din 1912 a răpirii Basarabiei.

Tălmăcitorul Alexandru Gr. Suțu (1837-1895), fiu de beizadea, descindea dintr-o veche familie fanariotă. Tinerețea și-a petrecut-o în străinătate: 15 ani la Paris și patru la Atena, unde a studiat literele. Revenit la Iași, a fost numit profesor de limba și literatura franceză la Academia Mihăileană. A fost membru al Societății „Junimea” și al Societății științifice și literare de la Iași.

Iată, în continuare, nota apreciativă a lui A. D. Xenopol, în autograf, asupra lui Eminescu și a tălmăcitorului: „Mihail Eminescu este incontestabil cel mai mare poet român. S-au făcut de mai multe ori încercări de a-l traduce, dar dacă adagiul italianesc *traduttore-traditore* este adevărat, lui Eminescu mai cu seamă este aplicabil, limba în care dânsul a tipărit conținutul sufletului său fiind una dintre cele mai colorate și armonioase. Regretatul meu coleg și amic, profesorul Alexandru Suțu, adânc cunoscător al limbilor română și franceză și posedând o înaltă cultură clasică, a transpus în franceză cele câteva poezii din cuprinsul acestor pagini. Acel ce le va ceti va regreta fără îndoială că fericitul interpret al poetului român n-a putut să-și continue opera.”

Titlul poeziei – pe care o prezentăm în continuare în ambele variante - a fost tradus în franceză prin *CORNUL* sau *TRÂMBIȚA LUI ȘTEFAN CEL MARE*.

DOINA

De la Nistru pân` la Tisa
Tot Românul plânsu-mi-s`a
Că nu mai poate străbate
De-atâta străinătate.
Din Hotin și pân` la Mare
Vin Muscalii de-a călare,
De la Mare la Hotin
Mereu calea ne-o așin;
Din Boian la Vatra Dornii
Au umplut omida cornii
Și streinul te tot paște
De nu te mai poți cunoaște.

L' OLIPHANT D' ÉTIENNE LE GRAND

De frontière en frontière
Le Roumain pleurant sa chaumière
Dit qu` il ne sait plus où aller
Car tout est pris par l` étranger.
De Hotin à la mer immense
Brille des Cosaques la lance
Et de la mer jusqu` à Hotin
Ils sont à battre le chemin.
De Boian à Dorna-la-Belle
Ce ne sont qu` eux qu` on voit en selle
Et l` étranger s`y est si bien pris
Que tu n` as plus rien au pays!

Sus la munte, jos pe vale
 Ş' au făcut duşmanii cale.
 Din Sătmar până'n Săcele
 Numai vaduri ca acele.
 Vai de biet Român săracul!
 Îndărăt tot dă ca racul,
 Nici îi merge, nici se` ndeamnă,
 Nici îi este toamna toamnă,
 Nici e vară vara lui,
 Şi-i străin în țara lui.
 De la Turnu-n Dorohoi
 Curg duşmanii în puhoi
 Şi s' aşează pe la noi;
 Şi cum vin cu drum de fier,
 Toate cântecele pier;
 Zboară paserile toate
 De neagra străinătate;
 Numai umbra spinului
 La uşa creştinului.
 Îşi desbracă țara sânul,
 Codrul – frate cu Românul –
 De secure se tot pleacă
 Şi isvoarele îi seacă –
 Sărac în țară săracă!
 Cine-au îndrăgit străinii,
 Mânca-i-ar inima câinii,
 Mânca-i-ar casa pustia,
 Şi neamul nemernicia!

Ştefane, Măria Ta,
 Tu la Putna nu mai sta,
 Las' Archimandritului
 Toată grija schitului,
 Lasă grija sfinţilor
 În seama părinţilor,
 Clopotele să le tragă
 Ziua`ntreagă, noaptea`ntreagă,
 Doar s' a`ndura Dumnezeu,
 Ca să-ţi mântui neamul tău!

Tu te`nalţă din mormânt,
 Să te-aud din corn sunând
 Şi Moldova adunând.
 De-i suna din corn o dată,
 Ai s' aduni Moldova toată,
 De-i suna de două ori,

De la montagne à la vallée
 Toute la terre est lacerée
 Par les sabots des leurs chevaux,
 Car nos cites et nos hameaux
 De Sacele jusqu' à Satmare
 Sont à la merci du Tartare,
 Tandis que le pauvre Roumain
 Sans espoir poursuit son chemin!
 Qu' est-ce, pour lui, que le Ciel donne,
 Ni son automne n' est automne
 Ni le soleil n' a plus relui
 Car il est étranger chez lui!
 De Tourn' à la Bessarabie
 Se repand la ligne ennemie
 Et sur nos terres s' établit
 Et quand une fois tout est dit
 Nos chansons aux lèvres tarissent
 Nos belles fleurs aussi périssent,
 Et nos oiseaux les malheureux
 À tire d' aile fuient nos cieux
 Il ne reste plus que l' épine
 À la porte de la chaumine!
 Le pauvre pays n' a plus rien
 Puis le bois – frère du Roumain –
 S' incline aussi sous la cognée
 Devant la source desséchée.
 Pour qui voulut de l' étranger
 Que les chiens l' aient en pature
 Et que désertant son foyer
 Périssent sa progéniture!

O mon Étienne, o mon grand roi
 Toi, ne reste plus à Poutna
 Laisse à son vieil archimandrite
 Le soin du couvent qui t' abrite,
 Laisse le culte des Saints
 Au zèle de moins chrétiens;
 Qu' ils se mettent tous en prière
 Et de ce noble monastère
 Que Dieu, dans ses décrets puissants,
 T' appelle à sauver tes enfants!

Sors de la tombe, Père et Roi
 Et de ton cor le chant entonne
 Nous rassemblant autour de toi.
 Si le cor une fois resonance

Îți vin codri`n ajutor,
De-i suna a treia oară,
Toți dușmanii or să piară
Din hotară în hotară,
Îndrăgi-i-ar ciorile
Și spânzurătorile!

Le pays entier marchera;
Si s`est deux fois, au boute-en-selle
A l`aide la forêt viendra
Si c`est trois fois qu`il nous appelle
Tous nos ennemis périront:
Et du centre à la frontiere
Les corbeaux de val en mont
Feront de charogne litière!

A TREISPREZECEA ZODIE

Cornel NICULAE

...Să nu ne facem inimă rea și spaimă gândindu-ne că lumea românească ar fi mai stricată decât altele. Nu hotărât; neamul acesta nu e un neam stricat; e numai nefăcut încă; nu e pân-acuma dospit cumsecade.

I. L. Caragiale, *Morală și educație*

Și să mă ierți și să mă iubești! Pentru că toți suntem români! ...mai mult sau mai puțin onești.

I. L. Caragiale, *O scrisoare pierdută*

Suntem cu toții de acord cu faptul genialității lui Caragiale ca artist. Dar el a fost și o mare conștiință. O inteligență scânteietoare care susține la temperaturi înalte „comedia umană”. Un stilist care construiește prin concizie, nerv, claritate: „non multa sed multum” - precum latinii. Sau ca Nietzsche, pe care-l citește și place (Constantin Rădulescu-Motru îi traduce capitole întinse din filosoful german). Se definește, în esență, prin satiră: ridică „mahalaua” românească (termen generic) la rang de concept și scoate din ea diamante. Se naște în localitatea Haimanale. Și el, ca Eminescu – o „haimana sănătoasă” (G. Călinescu), cu un excepțional instinct artistico-sanitar în descoperirea și expunerea în piața publică (teatru în special) a haimanalelor sociale, a stării de fapt, a națiunii acelor vremi.

Cu pasiunea unui zoolog, focalizează fără greș „ochiul” său, care ne anunță că „simte enorm” și „vede monstruos” impostura, incultura, corupția, relele apucături, plimbându-se relaxat prin întunericul administrativ, prin aceeași noapte a politicii, pe stradă, în piață, cârciumă, școală, gară; în familie și-n afara ei, abisal-neabisal, oamenii sunt puși la vorbă și faptă. Cu sau fără sens. Caragiale vede tot: fizionomii spirituale, politice, caractere, lume pestriță – lumea lui Mitică. Totul este „curat-murdar”, zona gri a României, de unde extrage lepra, vorba goală și degeaba, lipsa de sens a omului și a lumii, parcă. Mica și marea burghezie

în prim-plan. Un soi de hingher care prinde în laț prostia și-o expune răsului. Caragiale râde cu stil, cu ștaif (în asta stă practic măreția lui), aici „punctează” geniul său (Țuțea), ajutând, practic, puterea politică la curățenie: „Literatura este, precum cu drept cuvânt s-a spus, sora mai mare a Politicii”.

Se apreciază ca „om din popor”, sămânță de idriot, „copil neastâmpărat”, „veșnic doritor de alte orizonturi”, iar ca artist crede că „... vorba nu e să umpli lumea întregă cu o operă, ci o operă strâmtă s-o umpli cu lumea.”

Urât sau ignorat de naționaliști pentru că „râde” de români, el, care nu avea nobilul sânge daco-roman în vine, Caragiale se explică în 1893: „Nu ne batem joc de România și de românism”, ci de „Rromânia și de rromânism” - cu trei de r, și nu de popor, ci de „poppor” și „bobbor” (Moftul în fața opiniei publice).

Dezinvolt și fără milă, pune la zid „lătrătura patriotică română” (Ateneul român) care se întruchipează ca moft. Țara lui Mitică, a moftangiilor, proveniți adesea din „clientela” politică.

Nu e utopic. Nu are iluzii. Nu e mesianic. Ba poate chiar pesimist este când îi spune lui Vlahuță: „Dacă am avea cine să ne poată duce, am merge încotro ar trebui să mergem. Dar fiindcă la noi toți comandă și nimeni n-ascultă – căci nu s-a născut încă nici cine să comande, nici cine să știe a asculta – mergem și noi cum merg toate în natură sub imperiul necesității, mergem

încotro o vrea Cel de sus – Dumnezeu adică. Și doar o fi El bun să nu ne ducă de râpă.” Râsul „idriot” al lui Caragiale, înrudit, prin urmare cu cel „homeri”, îl extrage din „bobbor” și-l duce în exil în Germania, unde epuizează cu sânge rece o moștenire bunicică. Situație care nu-l împiedică să compare și să observe că: „Multe am învățat de când trăiesc în mijlocul Europei civilizate - unde e dreptate la tribunale fiindcă este și pe stradă – și între toate mai ales, că omul trebuie să spună europenește, nu greco-țigănește, ceea ce crede”.

Un om viu a fost Caragiale, cu apoteoze și ratări (mai ales în așa-zisele sale afaceri s-a mișcat în timpul său, încercând avantaje prin trecerea prin diverse „tabere” politice). Nu i-a reușit nimic, în afară de scris, prin care deranja lumea „bună” prin parfumul de adevăr pe care-l arunca pe gulerele de blană ale domnilor și doamnelor... Fără instrucție superioară sistematică, recunoaște chiar cu emfază uneori, este însă veșnic deschis către marea cultură. Tineri fiind, îi cere lui Eminescu sa-l pună în temă cu filosofia kantiană. După câteva „meditații” cu idealistul Eminescu, Caragiale în scop provocator, îi spune: „mie Kant al tău mi se pare un mare moftangiu”. Un geniu (erau între 26 și 31 de ani) lua lecții de la alt geniu, iar acest fapt aproape unic în cultură era apreciat de blândul Slavici: „Era lucru de frumuseță nespusă”, iar mai târziu Caragiale își amintește nu fără melancolie: „Câtă filosofie n-am depănat împreună”.

Dacă Eminescu scoate omul din istorie și-l urcă în cer, spre arhetipuri, dincolo de bine și rău, Caragiale își postează genialitatea (și viziunea) în stradă, *hic et nunc*, în lumea lui Mitică. Dacă Eminescu trăiește paradigma absolutului prin abandonarea spațio-temporalității terestre, trecând adesea într-o altă mecanică – paradisiacă, Caragiale își găsește absolutul în relativul și banalul vremii sale, printr-o dureroasă cădere în timp: timpul prezent pe care îl interiorizează cu nesaț și-l redă pe scândura teatrului sub forma „tipurilor”, unele cu vocație universală, deci absolută.

Caragiale – un om întreoameni, Eminescu – un om printre stele. Dacă Eminescu, în esență,

vorbește despre condiția umană și a neamului său (naționalist fiind), Caragiale rămâne la omul decăzut (naturalist fiind), cumva pierdut în falsitatea existenței sale. Mahalaua ca o imensă „gaură neagră” în care omul este absorbit inexorabil și din care nu mai scapă – după cum știm – nici lumina. O lume a întunericii; plină de întruchipări fantomatice, aproape dantești: Crăcănel, Cațavencu, Cetățeanul turmentat, Pristanda etc. Toți pierduți într-o inacțiune veselă, fără valori intrinseci, ci de paradă, pierduți în cele din urmă în limbaj; acesta, chiar, începe să cedeze ca și personajul. Face (căzând logica) incapabilă comunicarea interumană. Peste tot și peste toate, cu străfulgerări abisale, către fantastic uneori, izvorăște alienarea; pentru că asta ne arată Caragiale: o lume care se înstrăinează de obârșie, adevăr, frumos și bine; și ai vrea, cu milă privindu-le, să-i aduci toate personajele la hanul lui Mânjoală ca-ntr-un azil în care fiecare să vorbească cu fiecare la nesfârșit cu fețele lor schimonosite de vorbe goale...

Așa Caragiale trece în Eugen Ionescu sau... invers. Doar că moftangiii se metamorfozează, ovidian, în rinoceri. Trec în era răului absolut, rinocerul dobândind puterea și, prin ea, posibilitatea impunerii crimei. De unde credeți că au venit rinocerii la noi? Din ce pădure? Din mahalaua naționalistă (naționalismul rău), care degenerază în asasinatelor legionare. Din hora lui Mitică, unde moftangiii jucau în interbelic jocul ielelor...

Caragiale: omul și statul. Omul și puterea. Intuiții kafkiene – totul se depersonalizează (pierderea omului); omul nu mai contează, devine nimeni – nimic. Individul se pierde în fantomaticul administrativ. În limbaj, în neautentic, neesențial. O lume a măștilor care ascund vidul.

Un vitalist – Caragiale, care prețuia viața cu ale ei ierarhii naturale ale meritului. Din Nietzsche ia aristocratismul gândirii elitei, geniului. Iar de la Goethe – elogiul faptei. Munca – labor improbus. În România trebuie să se vorbească mai puțin și să se facă mai mult. Alungarea inactivității – singura salvare pentru român, care, prin educație temeinică, va trebui să înțeleagă că: *non itur ad astra deliciis*.

Acest spațiu răsăritean pierdut în contemplare și vorbe, unde lenevia este filosofia moftangiului, iar demagogia și lipsa de eficiență – religia politicianului aflat în fruntea țării. De aceea, Caragiale râde de ei. Și noi cu el, pentru că zice: „... nimic nu arde pe ticăloși mai mult ca râsul”.

Lumea prinsă în „d-ale carnavalului” vieții nu-l plictisește pe Caragiale, deși tema plictisului (care nu este metafizic, ca la Cioran) o găsim și la el în „Repaos duminical” sau în „Ultima emisiune” sub forma spaimei de ziua de duminică, unde timpul este gol, nu se întâmplă nimic, socialul este mort: „Să vrei să te spânzuri, n-ai de unde să-ți cumperi un ștreang... Lipsa asta de activitate, de viață, de mișcare comercială mă apasă pe umeri”, se plânge Costică Parigoridi în „Repaos duminical”. Cum spuneam, Caragiale a fost și este un om viu. El n-a murit pentru că personajele sale n-au murit. Ele nu-l dezleagă către odihna veșnică. Prin urmare, refuză să moară: Mitică cel veșnic. Moftangiul din zodia rea ne privește de peste tot. „Boală” lungă dată de incompetența statului român de a se manifesta valoric în istorie, deci de a face ceea ce trebuie să facă: să impună munca, ordinea, meritul, adevărul, legea. Deci - valorile. Popor „nedospit cumsecade”. Nu știu dacă, azi, Caragiale s-ar întoarce din exil, onorându-ne nu numai cu viața, dar și cu moartea sa. Scrie împăcat: „m-am exilat și atâta tot. Aerul aici îmi priește, sunt mulțumit cu ai mei și nu am ce căuta acolo unde lingușirea și hoția sunt virtuți, iar munca și talentul vieții demne de compătimit.”

De aceea, cei de azi trebuie să-l ajutăm pe Caragiale din toate puterile să moară. Să moară în conținutul personajelor sale, dar să trăiască întru spiritul său, deci să moară din firea noastră ca un altoi „nefiresc”. Și să-l depunem la *Teatru. Marele Teatru Național*, unde să vină toată lumea să-l vadă și să se ferească. Să râdă până la lacrimi și să se ferească. De ce? Să intre în hora bolnavă a lui Mitică. Este cea mai mare onoare pe care i-am putea-o face sau elogiul pe care i-l-am putea aduce: să scăpăm odată de el, să ne lepădăm...

P.S. Chiar Maestrul Caragiale ne sugerează un mod prin care am putea să-l lăsăm în pace. Și ne sfătuiește jubiland șiret:

„Când, obosit de citirea prozei mele, vrei, cu alt procedeu, mai expeditiv și mai puțin obositor, să evoci o viziune din patria română, te învăț eu ce să faci. Iată:

Fă foarte cald în odaie; toarnă două trei pahare de vodcă pe fața mesei; în căldură, are să se evaporeze alcoolul umplând odaia cu o emanațiune subtilă; chiamă apoi pe lăutarul dumitale și pune-l să-ți cânte, în surdină, dar cu *brio, ritmo risoluto e ben marcato*, „Cine te-a făcut pe tine, Tudorișo, lele” etc... Dumneata, lungit pe canapea, aruncă-ți ochii pe discursul vreunui tribun daco-roman... și... încet-încet, ai să simți o moleșală delicioasă în tot trupul; are să te-apuice o moțăială irezistibilă și ai să moțăi, să tot moțăi, până când pleoapele o să ți se închidă frumos; și atunci, de-a-năuntru, ai să vezi că te afli la Moși, în miezul verii, sub un umbrar, la o masă rustică, înconjurat de cea mai veselă lume din lume.

Ai s-auzi cimpoaiele Vlăscenilor și trâmbițele și tobele panoramelor, și țivloaiele și hârâitorile copiilor, și guițături de porci; ai să vezi baloane tricolore; unele captive, legănându-se la adierea vântului; altele, scăpate din mâna ageamiilor, ridicându-se libere, departe, spre înaltul văzduhului; ai să simți mirosul de țuică risipită, de gogoși prăjite în ulei, de cârnați și de fleici arse la grătar; ai să simți gustul lipicios de turtă dulce... și-ai să-ncepi a te apăra de muște... muște, multe muște, ce de muște!

Ia încearcă, rogu-te, odată procedeu ce ți-l recomand...”

Fragmentele din opera lui Caragiale au fost extrase din lucrările:

1. D. C. Mihăilescu, *Despre lume, artă și neamul românesc – antologie*, Humanitas, București, 2012
2. Marta Petreu, *Filosofia lui Caragiale*, Polirom, București, Ediția a II-a, 2012

Virgil DUMITRESCU**Post-scriptum nocturn
la ziua de 21 decembrie**

...Iar când vei fi cu mine la Paris,
îți voi alege-o rochie de vis
și-n deget îți voi pune un inel
mai sclipitor ca Turnul lui Eiffel

În London, tu, cum visul meu prezis-a,
te voi plimba regește pe Tamisa,
la Buckingham, coroanele regale
se vor pleca, pe rând, Măriei-tale

Pe Rin, burghezi (ce ghete și ce haine!),
vom recita din Goethe și din Heine,
ne-om chercheli din cupele prelungi
cu vinurile tari de Nibelungi

Târziu, cândva, ca umbrele prin vifor,
vom ști, albind, de-au fost sau ele fi-vor,
în margine de noapte tremurată,
doar tivul zilei înecate, toată...

Întru povestea ramului și-a florii

Așa cum spui "ești culmea!", vreau să fiu
la geamul tău din cadru, cald și bun,
chiar culmea unui munte-mpins târziu
spre cerul de cocori și de lăstuni

Spre toamna care freamătă năuc,
spre iarna dedulcită pe vătrai,
să se răstoarne frunzele de nuc
pe-amarul stins al gurilor de rai

Treceam prin geam călare și pe jos,
acum se-nvârte lumea în inel;
a fost iubire și a fost frumos,
vei duce-o tu la capăt într-un fel

De-o vremui, la capătul ninsorii,
pe culmea unui val săltând mereu,
întru povestea ramului și-a florii,
voi sta de pază, pururea, doar eu!...

Femeie logodită cu diminețile

Toată noaptea visele mi-au făcut curte.
Au măsurat pământul, au cărat scânduri,
au bătut cuie

Eu, plin de gânduri,
nu știam dacă să intru, dacă s-aștept.
Tu cărai apă de la fântână
ca o femeie logodită cu diminețile

Trebuie să mă deștept -
astfel, curaj îmi făcui.
Undeva scândura se crăpă
și piui în aer un cui...

EXISTENȚA CA PARADOX (II)

Costel ȘTEFĂNESCU

Nu sunt rare cazurile când iluzia se instituie ca element esențial în structura conștiinței oamenilor, eliberarea fiind aproape imposibilă pentru că iluzia are ca substrat profund ignoranța. Acești oameni suferă pentru că de la ignoranță la suferință drumul este drept. Opusul iluziei este luciditatea, atât luciditatea cât și ignoranța se desfașoară în suferință și au un final comun. Când și cum este altă problemă. Din această perspectivă, gândite lucrurile, omul lucid este mai aproape de moarte decât omul ignorant. Omul lucid știe ce îl așteaptă pe când ignorantul, fie că nu știe, fie că nu dorește, cu niciun chip, să gândească. Este vorba, în special despre iluziile gnoseologice. Lucruri care nu depind de noi, credem că depind de alții, întâmplări aparent nesemnificative pe care le uităm imediat ce s-au produs, au reverberații nebănuite peste suflete și depărtări și iată cum omul neputincios în a pune lucrurile în legătură, inventează întâmplarea - neîntâmplată. Unde dai și unde crapă! exclamă românul, dacă este simplu de ce să nu-l facem complicat, pentru a părea mai importanți, spunem noi.

A ajunge la adevăr nu este misiunea unui singur om, sau a câtorva, ci a tuturor. Sunt adevăruri de care, nu de puține ori, ne depărtăm și nu din alte motive, ci din cauza simplității, pentru noi adevăr însemnând de multe ori, complicat. Atitudinea de a căuta adevărul departe, acolo unde lucrurile se complică este un eșec, încă unul purtat sub cerul iluziei. Astfel, din punctul în care se sfârșesc iluziile, începe libertatea, celălalt nume al adevărului. În accepțiunea filosofiei contemporane, putem vorbi despre libertate la nesfârșit. Conceptul este atât de vast încât se îndepărtează mult de perimetrul problemei. Despre ce libertate vorbim? Despre libertatea omului în general, a omului fără vârste? Despre libertatea lui de a alege, de a gândi, de

a iubi? Exact, ce să alegi? Ceea ce ți se oferă, uneori moartea? Ce poate alege un copil abia născut, când deasupra lui plutește un nour imens de neliniște? Înlănțuit ca o pasare fără aripi, depinzând total de cei din jur, singura lui șansă este eliberarea. El este liber în măsura în care se eliberează. Libertatea omului înseamnă eliberare. Dar un bătrân? Lucrurile se repetă. Libertatea noastră este o perpetuuă luptă de eliberare. Libertatea ca eliberare, iată punctul de la care trebuie să pornim, drumul pe care trebuie să mergem și de ce nu, locul unde trebuie să fim așezați.

Aici, între lumină și noapte, ne trăim întreaga noastră dramă. Omeneasca noastră dramă. Trebuie să recunoaștem că, în ceea ce privește libertatea, suntem mereu pe drumuri, asemeni căutătorilor de aur.

5. Așadar, ce este mai puternic în mine? Instinctul de conservare și perpetuare a speciei. Și mai puternic decât ele? Opusul lor atunci când se dezlănțuie și învinge, această forță îmbracă forma și puterea cumplită a magmei vulcanilor, a avalanșelor, a viscolului, a focului.

Un băiat fără mâini salvează de la înnece un prieten, o fată coboară într-o fântână, smulgând de acolo o fetiță. Nu numai în cazul durerii, al urii, dar și al iubirii se petrece cu noi ceva care ne scapă și care se situează peste puterile noastre. Dar forța teribilă a creației care a luminat geniile? Încrederea în această forță tulburătoare și teribilă reprezintă secretul unei vieți de excepție, mereu situată în vecinătatea fericirii. Pe omul obișnuit această forță îl vizitează de câteva ori în decursul unei vieți. Doar atât. Oamenii de excepție sunt însă fiii ei. De unde vine această forță? Din noapte. Din noaptea pământului și a universului, prin memoria lumii. Această forță este pretutindeni. Este oferta Omului Necunoscut. Ea a venit odată cu nașterea lumii

și cu lumina, iar omul este steaua din noaptea furtunii care, crescând, s-a făcut ziua.

Memoria și uitarea, Omul Necunoscut fiind neuitarea. Este clar că Omul Necunoscut vine de mult mai de departe decât primul om. Întâlnirea lor s-a făcut pe drum. Omul Necunoscut este trimis în lume de lume pentru că universul în sine știe pe nevăzute trecutul, prezentul dar și viitorul sau și implicit pe al nostru. Omul Necunoscut este mesagerul ce vine din noapte, prin noapte, tulburându-ne somnul și visele de parcă ar dori să ne prevină asupra unui deznodământ tulburător. Și pentru că toate se leagă între ele, nefiind nimic misterios, în prima rază de lumină se putea vedea întreaga istorie a lumii omului, așa cum într-o banală ghindă, cel care știe să vadă, vede pădurile. Geniul poporului român a sesizat acest lucru când a spus că «ziua bună se cunoaște de dimineață».

Mulți vor căuta să târască Omul Necunoscut, cu adevărurile, sale în lumea inconștientului și aceasta pentru că nu pot vedea mai în profunzime, acolo unde se găsește încă un nivel responsabil de stocarea informației lumii – aici, în raport de un program universal de prelucrare și organizare a informației, se desenează, din mers cursul lumii. Fără această memorie, pedestal al evoluției sale, lumea s-ar năru, sau cu alte cuvinte, semnul egalității ar cădea peste început și sfârșit.

6. Există ceva care străbate totul asemenea unei raze de lumină și pentru că ea unește lumea să o numim - memoria ca o lumină, uitarea fiind noaptea care începe dincolo de lumină. Să ne oprim pentru o clipă asupra mesajului luminii, asupra puterilor ei. Cu aceste forțe, noi oamenii suntem infinit mai puternici decât ne-am imaginat vreodată. Așadar, nimeni și nimic nu a plecat de la zero în lumină, există ceva care ne leagă de tot și de toate și în care lumina lumii ne cantonează pentru o clipă: amintirea ce conectează pe ascuns și în tăcere ființe și lucruri, fluturi și ape, râme și stele. Este clar că venirea pe lume a fiecăruia dintre noi nu izvorăște dintr-un gol: ritmul cardiac al mamei care poartă în

el reflexul universului este deja cunoscut cu mult înaintea noului venit, glasul mamei ce păstrează în el vibrațiile trăirilor care sosesc de foarte de departe, este de asemenea un loc bătătorit.

După naștere, un copil plângea ori de câte ori zărea chipul mamei. Adevărul era că mama nu-i dorise venirea pe lume. Spaima sau bucuria mamei se pot citi imediat după naștere, pe chipul copilului și apoi acei copii - deja bolnavi - înainte de a se naște, manifestă un fel de reținere de a ieși în lumină, înfricoșați de propria moarte, pe când copiii sănătoși se aruncă în vârtoarea luminii fără reținere. Ce energii fantastice, neînțelese, dar bănuite se consumă la nașterea unui om, de parcă apele și-ar aduna valurile și ar glăsui peste lume.

În mișcarea universului, omul este o parte, nimeni nu ar putea afirma că scoțând partea, lumea s-ar năru, însă cu certitudine lumea ar fi alta. Mulți încep cu sămânța și continuă să privească universul prin ochiul unei semințe, eu aș începe cu forța teribilă a materiei și cu miracolul luminii care leagă și dezleagă tăcerea. Iar lângă noi tot mai aproape pământul. Mișcarea lumii este simplă, mult mai simplă decât o percepem: adunarea și risipirea, centrarea și răspândirea, desfășurarea și înfășurarea, iată mișcarea facerii, iar peste toate înclinația ca o consecință a acestei mișcări. Lumea ca vis, spre ceva ca tendință, cu rezultanta firească a acestei zberi: viața ta și a mea, iar peste stagnări, întoarceri și frământări - toate poartă cu sine tendința de a ajunge undeva sau ceva: sâmburele-cais, oul-pasăre, picăturile frave ce se adună încet sub o stâncă doresc să ajungă fluviu. Oricât am încerca să punem barieră, un bolovan sau propria mână în fața firului de apă, nimic nu va putea să oprească teribila pornire. Pe drumuri ocolite, apele vor ajunge în punctul spre care, încă de la început, au plecat. Așa se întâmplă cu tot și cu toate, pentru că lumea s-a clădit de la sine, ca lucrurile să se întâmple așa și nu altfel. Adevărul și iluzia sau blestemul rătăcirii pe drumuri care nu duc spre niciunde, un vis pustietor într-o noapte tulburătoare ca un coșmar, întrucât lumea este, de așa manieră,

constituită să permită și să întrețină această pornire. Verticalitatea ființei bântuite de miracolul luminii, iar la celălalt pol, bezna pământului care, cu certitudine, va cădea într-o zi. Vom bâjbâi prin pustiul unei lumi fără iubire, fără speranță și fără de moarte. Și de aici panica devastatoare că la puțin timp după ce pământul își va face jocul, uitarea ne va pustii. Complicitatea cu uitarea sau refuzul adevărului, iar între ele ca un deșert, iluziile omului. Și apoi între aceste adevăruri tăioase, asemeni lamei unui bisturiu care înlătură partea bolnavă a trupului și iluzia amăgitoare, călduță ca o apă uitată la soare, omul, nu de puține ori, alege chemarea sirenelor mării.

O viață cât un țipăt de pasăre întârziată dar și aceasta trăită în iluzie, incertitudine și eroare. Și culmea, fiecare dintre noi, încă de mici, pornim ca într-o cursă nebună în căutarea adevărului și sfârșim în minciună, eroare și moarte - nemilos destin al unei ființe care pleacă la drum pe soare și se întoarce acasă pe viscol. Nimeni, niciodată nu va putea să despartă adevărul de minciună, de iluzie, fără ca lumea să se prăbușească într-o lacrimă imensă ca un naufragiu, pentru că iluzia este cea de-a doua aripă a unei păsări chiar dacă aceasta o face să se învârtă în cerc. De aceea, nu odată m-am întrebat, atunci când luptăm împotriva cuiva, ne batem cu omul sau cu acea forță mai puternică decât el, din el? Cred că bătălia aici se dă, în acest orizont al puterii. Forța aceasta din noi mai puternică decât noi, este forța primară, originară și care a luat chipul inteligenței și prin care suntem legați și prin care ne legăm de ființe și lucruri. Această putere dă măsură întâlnirii omului cu infinitatea, acest lucru face să pălească iluziile pentru că omul nu este numai iluzie, el este înainte de toate, certitudine și adevăr.

Noaptea, teribila noapte planetară, noaptea din timpul somnului și moartea, aproape, foarte aproape de această forță, iar peste toate, luminile gândului ca o dimineață albastră, ireal de albastră.

7. Azi-noapte am căutat în ghemul încâlcit al existenței mele liniile de forță și putere care pulsează din mine spre cosmos și

invers, acele câmpuri care asemeni unei seve mănoase ne hrănesc, dar în același timp ne tulbură viața: le simțim în jurul nostru, dar nu le vedem, le căutăm, dar nu le găsim, fiind peste tot, ele nu sunt nicăieri. În tot și în toate, în lucrurile mici și în lucrurile mari în cele văzute și în cele nevăzute am căutat. Dar paradoxal, le-am găsit în ultimul spulber de praf din univers, în cea mai mică și banală particulă a lumii. Uneori lucrurile mici ascund adevăruri incredibile cu ajutorul cărora putem deschide ferestrele ce dau spre inima lucrurilor. Eu, care năzuiam să le găsec pe creste le-am aflat în adâncuri, acei minusculi care se aflau în creierul meu cât și în cel mai îndepărtat nour de praf, constituie elementul comun. Dar informația și energia, cuvântul și puterea lui? Iată miezul lucrurilor și al lumii. Acest grăunte știe totul despre trecutul, prezentul și viitorul nostru. Dar aceste particule care stau la baza gândirii mele prin conexiunile pe care le instituie există și în cea mai îndepărtată stea ce rotește la marginea universului și ele ca și primele fiind de aceeași natură, identic structurate. Nu cumva acești minusculi de aici, de acolo și de dincolo, ascund marea taină a lumii, prin reperele constante și prin informațiile pulsatorii de care sunt capabili? Iată cum eu cu lumea mea de aici prin acești mesageri neadormiți, imposibil de oprit sunt ancorat în nemărginire. Iată cum gândirea, dar și forțele dezlanțuite ale naturii își au originea în interacțiunea și neastâmpărul acestor stranii părțile de lume.

Până aici putem conchide că ne risipim în lume în măsura în care lumea se adună în noi iar gândul aplecându-se asupra lumii din sine trimite raza de astru spre lumea de acolo. Întorcându-se asupra sa, gândul luminează nu numai legile proprii, ci și legile cosmosului care sunt în aceeași măsură și legile lui. Altfel spus, creierul meu are legile lui, dar îngemănează și legile universului. O parte dintre ele le cunoaștem, pe altele le intuim și le descoperim, sunt însă și multe care rămân necunoscute, dar care pot fi cunoscute. Sunt determinări energetice și informaționale specifice întregului univers care afectează

totul, de la albină la quasar. Ceea ce complică lucrurile, constă în faptul că fiecare obiect, la rândul său, are determinările sale, dar care nu intră în contradicție cu primele și care, de cele mai multe ori, se completează reciproc. O exagerare într-o direcție sau alta, are ca rezultat o percepție deformată a realității.

Atâta timp cât într-un simplu fir de praf există milioane și milioane de particule elementare, avem de-a face cu o rețea comunicațională asemeni scoarței neuronale și aceasta, cu atât mai mult cu cât, oamenii de știință au demonstrat că două particule elementare de același fel care se îndepărtează cu viteza luminii, una de alta, comunică între ele ca și cum ar fi apropiate, fenomen întâlnit în lumea omului la gemeni. Totul este comunicare și interacțiune.

De ce ne-am oprit asupra acestor pigmei? Omul Necunoscut vine dinspre ei, acolo se află casa lui, viața lui, puterea lui, acolo este punctul de plecare și de întoarcere al lumii - în ei. Particulele elementare conțin mesajul devenirii, stochează, emit și generează informația-lumea se găsește la picioarele lor. În această accepțiune, particulele elementare, nu sunt inerte, ele se mișcă inteligent și independent. Particulele elementare reprezintă centrul de comandă al lumii.

* * *

Doar începutul trebuie căutat și găsit, finalul venind de la sine fără menajamente, fără amânări.

- Vezi pasărea aceea încremenită în zbor deasupra capetelor noastre? M-a întrebat batrânul de lângă mine, este o ciocârlie, în aceste clipe, pasărea primește puteri de la soare, privește-i ochii cum strălucesc de bucuria luminii, după ce s-a încărcat cu aceste puteri, într-un vârtej amețitor, în semn de salut, se îndreaptă spre pământ după care ia drumul soarelui de unde va coborî o petală de lumină și care crescând tot mai mult în noaptea furtunii, se va face ziuă. Povestea ciocârliei, povestea oamenilor sau fuga de beznă și uitare, într-o zi luminoasă de vară la

marginea unei câmpii cât o viață de om.

8. Problema esențială a omului este legată de întrebările vieții, însă aceasta ar fi o falsă problemă, dacă moartea nu ar exista dar cum ea există, cele două trebuiesc puse la confluența acelorași frământări. Niciodată omul nu s-a împăcat cu ideea morții. Deși coabitează cu ea se pare că repulsia crește din clipa în care degradarea trupului începe să fie tot mai vizibilă.

Două principii contrare ne încearcă în fiecare moment: un principiu activ care izvorăște din știința de a ne bucura de viață și un altul degradant, care are ca rezultat final, distrugerea celulei prin care survine îmbătrânirea, deci moartea. Atâta timp cât omul nu poate supraviețui decât progresând, adaptându-se într-un mod superior lumii în care trăiește și aceasta prin învățare, cercetare și creație, este clar că omul este fiul progresului. Ori moartea este opusul oricărui act rațional, negarea omului și a progresului. Moartea reprezintă un dezastru. De aceea, căutarea mijloacelor de a o învinge mi se pare justificată, atâta timp cât memoria înseamnă acea modalitate de a atinge nesfârșirea.

În condițiile în care, pentru miliarde de oameni, ideea de a trăi mai mult a devenit o obsesie, se ridică întrebarea: este totală destrămarea? dacă da, viața este un eșec, dacă mai rămâne ceva neatins, pentru că nimic nu este perfect, deci nici moartea, neatinsul este sensul și merită cultivat. Nimic nu este perfect, deci nici moartea, precum și constatarea evidentă care ne relevă dorința mistuitoare de a trăi cât mai mult cu puțință, aceasta reflectând valoarea, deci sensul existențelor noastre. În acest cadru problema absolutului nu se mai pune cu atâta acuitate, dar acest lucru nu ne oprește să tindem către el, să ni-l apropiem. Trist destin, generat de suferința de a căuta în negăsire. Prin moartea mea și a ta, natura își împlinește jocul.

Într-o lume răvășită de furtunile imperfecțiunii, noi asemeni unor copii rătăcitori, căutăm perle în nisipurile speranței, iar când găsim câte un ciob, începe visarea. Și ca un paradox, sau poate ca o iluzie dureroasă,

constatăm că oamenii, cei mai mulți dintre ei, se risipesc în afara lor, competiția cu alții primând competiției cu sine. În risipirea lor, caută absolutul în lume, fără să bănuiască măcar că locul, în care omul se poate apropia cel mai mult de absolut, este propria-i lume. Uităm că aici există miracolul, laboratorul gândurilor și trăirilor care exteriorizate schimbă fața lumii. Trist destin, generator de frământări sufletești. Cert este că ideea de absolut a provocat cele mai mari suferințe oamenilor. Nimic nu este perfect-sau zdruncinarea din rădăcini a unei iluzii, a încă unei iluzii. Oricum, în numele vieții, omul are obligația să confere vieții, pentru care merită să trăim și să murim, o semnificație, o direcție. Am numit neatins, proba durabilității, puterea de a împinge limitele pe care le-a trasat destinul, cât mai departe de ființă.

Față în față, deznădejdea și încrederea, ziua și noaptea, centrarea și risipirea, adunarea într-un punct și destrămarea, iar peste ele - memoria lumii ca o rețea uriașă, ca un hublou de lumină. Practic, tot ceea ce face omul acum, face prin prisma a ceea ce i se va întâmpla în viitor și cum ultima întâmplare este moartea, dinspre viitorul necunoscut ea presează puternic, tensionându-l. De reținut, că în acest cadru ideatic ne preocupă numai tensiunea metafizică, generatoare de gând filosofic. Și avem nenumărate exemple: scriitori, artiști, oameni de știință care aveau să moară la vârste fragede, au dat totul în domeniul lor pentru a recupera timpul pe care nu aveau cum să îl mai trăiască. Misterioase și tulburătoare aceste presentimente generatoare de valori.

Ar fi o eroare, o dureroasă eroare de strategie a gândului și a noastră, să ne așezăm în genunchi la zidul morții și să ne lamentăm. Moartea este ceva constitutiv, constituțional naturii noastre, cândva, ea trebuie să se întâmple. Important este când și cum? Iată cele două întrebări care trebuie să ne preocupe, mai mult decât moartea însăși. Caracterul ineluctabil al acestui act nu necesită un efort prea mare de înțelegere, din partea nimănui, când el are loc în lume clipă de clipă. Contradicția dintre viață și

moarte, în care viața învinge întotdeauna, cu o singură excepție, chiar dacă nu conștientizăm întotdeauna acest fapt, creează în sufletele noastre acel orizont încărcat de mister. Și cu toate acestea,... omul dorește să fie găzduit de această lume, cât mai mult posibil și în cât mai multe locuri pentru a vedea și a ști. Dar viața lui este de aici până aici. Mereu în pericol real de a fi suprimată, omul își apără viața de fiecare dată. Frumusețea ei decurgând tocmai din efortul dramatic pe care îl facem câștigând bătălie după bătălie, pierzând numai una, cândva, undeva. De cele mai multe ori, nici nu realizăm câte forțe sunt masate la granița dintre viață și moarte, forțe care lucrează în noi aproape independent, apoi forțele și eforturile ce vin din exterior, toate concentrate în interesul vieții. Dacă moartea ne așteaptă pretutindeni, felul cum știm să ne apropiem de ea, dar mai ales cum reușim să o depășim, ne aparține în exclusivitate, iată mirajul vieții ca atracție irezistibilă spre o lume potrivnică. Și cu toate acestea frumusețea vieții derivă, printe altele, și din faptul că viața se termină așa: prin moarte și nu altcumva, în eternitate. Existența fascinantă, ca un magnet uriaș, milioane, miliarde de ființe inteligente fiind atrase cu o forță irezistibilă către lumină, către nou și neprevăzut, asemeni unor stoluri imense de păsări plecate spre soare, fără să știe că această pornire a lor le va transforma în scrum. Existența fascinantă-iar noi captivii ei, pentru ca în final moartea să își facă jocul cu noi-devine existență asasină. Nu cumva, neputința de a ne mai opri, din când în când, a fost generată inițial, tocmai de fascinația lumii, de vraja ei, de tendința înnăscută a omului de a privi înainte?

Și acum întrebarea: ce se poate face în fața acestui act tulburător? Punându-ne întrebarea înseamnă că dorim să căutăm și să găsim soluții. Mai mult, în tentativa noastră de a ne sustrage chiar și vremelnice uitării suntem animați de gândul că, într-adevăr se poate face totuși ceva, căutăm acele modalități și căi de a împinge acest fenomen cât mai departe de noi, altfel spus de a ne supraviețui.

ALEXANDRINA CERNOV: ÎN CASA BĂTRÂNULUI VORNIC SE DEZBĂTEAU INTERESELE ROMÂNILOR

Dorina POPESCU

Alexandrina Cernov – un nume care și-a câștigat cu demnitate locul în Lista scurtă a celor mai Puternice Femei din Lume. Este specială pentru asumarea modestă a sacrificiului propriu și lucrul bine făcut, spun eu, pentru onoarea deosebită – susține Domnia sa, de a fi un român adevărat în mulțimea de români autoprocamați. Are multă ambiție, pe care o etalează cu tot atâta noblețe. Pe post de bijuterii îi sunt cărțile citite. Iar discursurile Sale au un singur pariu absolut într-un spațiu în care îți trebuie curaj adevărat să strigi: *trebuie să rămânem români!*

Se naște la Hotin, România (actualmente: Ucraina). Absolventă de Filologie la Universitatea din Cernăuți, profesor universitar, redactor la diferite posturi de radio și TV, critic și istoric literar, membru de onoare al Academiei Române (încă singurul român din Cernăuți deținător al acestei distincții), membru fondator al Societății „Mihai Eminescu” din Cernăuți, director executiv al Editurii „Alexandru cel Bun”, redactor-șef la revista „Glasul Bucovinei”, gazda „Salonului de Carte” și a multor altor proiecte românești, îndrăznețe printre altele, desfășurate în Bucovina de peste Prut (notă: instituțiile de mai sus sunt nu simple exerciții de enumerare, ci șansa de respirație a comunității românești din nordul Bucovinei).

În România a fost distinsă, până în prezent, cu Premiul Fundației Culturale Române, Medalia Comemorativă „150 de ani de la nașterea lui Mihai Eminescu” și Ordinul Național „Serviciul Credincios” - în grad de Comandor (acordat de Președintele României în mai 2014). Omologarea ei în spațiul

cultural românesc își trăiește, credem, doar începuturile...

Stimată doamnă Alexandrina, în pofda interesului mediilor culturale din România pentru evoluția literaturii române din nordul Bucovinei, pentru mulți oameni de cultură, istorici și critici literari din țară, aceasta rămâne totuși o necunoscută. Se poate vorbi despre o literatură română în nordul Bucovinei sau numai de o literatură de limbă română? Cum puteți descrie, sumar, evoluțiile acesteia în secolul al XIX-lea?

Bucovina este o provincie cu o istorie dramatică care a fost și rămâne, încă, un spațiu literar puțin cunoscut, în care destinul generațiilor de români a fost de multe ori văduvit de tradițiile culturale din țară. Însă

frumoasa tradiție culturală românească nu a putut fi înlocuită nici cu cea germană (1775-1918), nici cu cea rusă sau ucraineană (1945-2014). Doar generația de după 1918 a avut norocul ca, în perioada interbelică, să revină în albia procesului literar din țară. Deprinderea de a scrie românește nu a încetat însă niciodată. Chiar dacă au existat perioade de „secetă literară” sau întreruperi bruscă a procesului literar, în Bucovina s-au tipărit cărți românești, manuale, calendare, gramatici, opere literare. Dar, dacă discutăm despre literatura română din secolul al XIX-lea, atunci nu putem separa partea de nord a Bucovinei de cea de sud. Bucovina se afla pe atunci în componența Austriei, mai târziu a Imperiului Austro-Ungar. După anexarea din 1774, Bucovina și-a păstrat caracterul românesc. Până în acest an, Bucovina istorică (deoarece astfel o numim în secolul al XIX-lea) făcea parte din Țara de Sus a Moldovei, perioadă când istoria, cultura, inclusiv literatura, erau aceleași. Literatura română a continuat în Bucovina și după anexare. Contribuția ei la literatura Moldovei a fost însemnată. Să amintim doar astfel de nume ca Miron Costin, Ion Neculce, Vartolomei Măzăreanu, activitatea culturală de la Mănăstirea Putna etc. Destinul generațiilor de intelectuali români a fost diferit, în dependență de specificul istoric al perioadei, căci secolul al XIX-lea este și el divizat în corespundere cu situația social-politică a țării Bucovinei și a legăturilor spirituale și culturale cu celelalte provincii românești. Vă pot recomanda cărțile istoricului literar bucovinean Constantin Loghin: *Scriitori bucovineni. Antologie* (București, 1924) și *Istoria literaturii române din Bucovina, 1775-1918. În legătură cu evoluția culturală și politică*, Cernăuți, 1926, în care autorul încearcă să realizeze o primă sinteză a scrisului bucovinean din perioada austriacă, o perioadă de 143 de ani de **rezistență a românilor prin cultură**. Soarta le-a hărăzit, ulterior, să se afle și sub alte stăpâniri. În anul 2000 a apărut la Editura „Alexandru cel Bun” din Cernăuți cartea academicianului Grigore Bostan, în colaborare cu Lora Bostan, redactor

Alexandrina Cernov, un compendiu în care autorii au încercat o reevaluare a literaturii române din Bucovina.

Istoricii literari de astăzi constată că **specificul național și valorile culturii românești bucovinene au rezistat în timp**, afirmându-se în confruntare cu diferite tendințe din alte medii culturale. Trebuie să menționăm, în același timp, că în Bucovina au avut o mare influență bisericile și mănăstirile care aveau un cler înalt și cult, o **cultură religioasă cu vechi tradiții românești**, în sfârșit, aveau și școli care au educat generații de călugări. Aici se găsea mănăstirea Putna, cu mormântul lui Ștefan cel Mare, care avea o influență deosebită nu numai asupra mănăstirilor, ci și a enoriașilor.

Să precizăm câteva date istorice mai importante pe care le putem considera definitorii pentru literatura română din Bucovina, deoarece, dacă ne referim la secolul XIX, atunci trebuie să definim în general procesul literar din Bucovina istorică. Menționăm, în primul rând, evenimentele legate de anul 1848, când și în Principatele Române au izbucnit mișcări cu caracter revoluționar. Animați de ideile naționale apăsate de libertate ale popoarelor din Austria, intelectualii români din Bucovina încearcă să-și revendice drepturile. Aici nu putem să nu amintim măcar în treacăt despre activitatea familiei Hurmuzaki, ale cărei merite în ceea ce privește renașterea națională a românilor sunt inestimabile.

Secolul al XIX-lea aduce provocări istorice de amplitudine în destinul și evoluția Bucovinei. Cum sunt ele reflectate în polemicile publice, în agenda culturală a scriitorilor din Bucovina, în operele acestora? Există o temă românească în literatura română în secolul al XIX-lea în Bucovina? Există înrudiri spirituale între oamenii de cultură din Bucovina și formatorii marii culturi românești din țară?

Desigur. Să ne amintim că, după revoluția de la 1848, Vasile Alecsandri, pe care îl leagă o strânsă prietenie cu bucovinenii, împreună cu alți revoluționari români din

Principatele Române, printre care Alexandru Ioan Cuza, Mihail Kogălniceanu, George Barițiu și alții, s-au refugiat la Cernăuți, unde au fost găzduiți în casa bătrânului Doxachi Hurmuzaki, la moșia de la Cernaucu. Tot atunci se refugiază la Cernăuți și Aron Pumnul, care rămâne aici și, la recomandarea Hurmuzăkeștilor, activează la recent inaugurata Catedră de limba română pe lângă *Ober Gymnasium*. Trebuie să precizăm că această Catedră nu este identică cu Catedra de la Universitatea cernăuțeană, care este deschisă mai târziu, când Pumnul nu mai era în viață. Țin să facem această precizare din cauză că au apărut la Cernăuți materiale, chiar broșuri, în care se scrie că Pumnul a activat la catedra universitară și că Mihai Eminescu a învățat aici. Este o informație greșită, care nici nu corespunde perioadelor respective și se repetă din an în an de persoane neinițiate.

Perioada petrecută în Bucovina a fost pentru românii revoluționari refugiați la Cernăuți o posibilitate ca, într-o atmosferă de libertate oferită de Austria, atunci revoluționară, ei să lucreze în voie în casa bătrânului vornic și să dezbată interesele românilor din cele trei principate, să planifice soarta întregii națiuni. S-a discutat atunci, mai ales, despre unirea principatelor, a Munteniei și Moldovei. Erau zile de mari speranțe. La îndemnul lor, frații Gheorghe și Alexandru Hurmuzaki au întemeiat gazeta „Bucovina” (gazetă românească pentru politică, religie și literatură), publicație bilingvă, în limbile română și germană, care a avut un program curajos, prin care să dea glas aspirațiilor naționale ale românilor. **Zilele petrecute la Cernăuți erau pentru patrioții români zile de exaltare patriotică.** Vasile Alecsandri a fost un colaborator constant și credincios al ziarului „Bucovina”, atâta timp cât a durat publicația. A publicat poezii originale și în „Foaia Societății pentru Literatura și Cultura Română în Bucovina”. Aici a apărut pentru prima dată balada *Miorița*. A. Hurmuzaki scria în „Foaia Societății” (articolul *V. Alecsandri la Cernăuți*, Cernăuți, 1867, nr. 1, p.20): „... *DI. Vasile Alecsandri, carele, îndemnat de*

statornica adevărat frățeasca și româneasca sa simpatie pentru Bucovina, pe care demult o cunoaște, și-au îndreptat în călătoria sa spre Paris în adins drumul pe aici, ca să ne dea măcar în fugă încă o probă de interesul cel viu, cu care Dumnealui urmează și petrece neconținut toate năzuințele și încercările patriei noastre pe calea mântuirii, a dezvoltării și a culturii naționale...”

În cartea sa *Pagini de literatură română. Bucovina, regiunea Cernăuți:1775-2000*, Grigore Bostan, referindu-se la secolul XIX, definea două epoci în literatura română din Bucovina – epoca Vasile Alecsandri și epoca Mihai Eminescu: „... în secolul XIX și în primele decenii ale secolului XX au existat două mari etape succesive în istoria literaturii românești din Bucovina: epoca Vasile Alecsandri și epoca Eminescu. Nu e vorba de o simplă pasișare a operelor marilor clasici (deși n-au lipsit și astfel de încercări), ci de o concepție, de un model de tip Alecsandri (de expresie directă, cu vers de factură epică, descriptiv) la Vasile Bumbac, Iraclie Porumbescu, Silvestru Morariu-Andrievici, Constantin Morariu, Vasile Calmuțchi, Elena Niculiță-Voronca etc. și alta eminesciană, de expresie prin excelență metaforică, cu vers de tonalitate specifică liricii marelui poet – la T. Robeanu, Adrian Forgaci, și mai cu seamă la poeții bucovineni din secolul XX”. Am încercat prin acest citat să amintesc doar câteva nume memorabile ale scriitorilor români bucovineni din această perioadă.

În studii recente, publicate atât în țară, cât și la Cernăuți, se emit o serie de teze îndrăznețe, care văd în Bucovina chiar spațiul primelor noastre tipărituri și încercări literare de la mijlocul secolului al XIX-lea, generate de un impuls al creației originale pus în ecuație directă cu mișcările pașoptiste din Moldova și Transilvania și cu retragerea la Cernăuți a unor reprezentanți ai culturii române, precum V. Alecsandri, M. Kogălniceanu, Alecu Russo, Aron Pumnul. Poate fi privită Bucovina, în acest sens, drept un spațiu-tezaur al primelor forme literare românești?

Țara de Sus a Moldovei, denumită după

anexare Bucovina, cu cele două capitale în epoca medievală, Siret și Suceava, cu mănăstirile și bisericile și cu Episcopia din Rădăuți, au fost **centre de cultură românească**. Austria, anexând acest teritoriu, a găsit aici o **cultură caracteristică epocii medievale moldovenești**. Noi nu putem vorbi până la această dată despre o literatură bucovineană, ci despre o literatură moldovenească medievală. Păstrându-și caracterul românesc, intelectualitatea bucovineană a contribuit la păstrarea limbii și culturii, astfel **literatura română a continuat în Bucovina și după anexare**. Aici s-au păstrat manuscrise alcătuite imediat după anexare, ceea ce dovedește că au continuat deprinderile cărturărești în această parte a Moldovei. Putem vorbi chiar de o înflorire a culturii românești la sfârșitul secolului al XVIII-lea pe pământul Bucovinei. S-au tipărit manuale, cărți de legi, calendare, dicționare, prin care se propagau ideile latiniste, gramatici. Amintim doar de Profiriu Dimitrovici care, influențat mai târziu de curentul naționalist, își schimbă numele în Dimitroviță, s-a ocupat cu lingvistica și lexicografia, lucrând la un *Vocabular etimologic comperativ român-german și german-român*, pe care însă nu l-a terminat. Teoctist Blajevici, descendent dintr-o familie de preoți, a devenit singur preot, mai târziu s-a călugărit și în 1877 a devenit arhiepiscop și mitropolit al Bucovinei, a scris în 1844 în limba germană o gramatică a limbii „daco-romane”, care a apărut sub numele de Teoctist Șoimul. El deschide seria de autori de gramatici, printre care preotul V. Ianovici, Aron Pumnul, Silvestru Morariu-Andrievici etc. V. Țântilă, născut în Tereblecea, a publicat în anul 1811 cel dintâi calendar românesc din Bucovina intitulat *Calendar de casă*. Printre primii poeți îi amintim pe Teoctist Blajevici, Silvestru Morariu-Andrievici etc. Despre cărturarii și poeții animați de anul revoluționar 1848 am vorbit deja.

Care este profilul identitar al literaturii române din secolul al XIX-lea din Bucovina? Este conștientă de sine, de matricea culturală

căreia îi aparține? Care sunt temele dominante ale acestei literaturi?

Am să răspund doar prin câteva versuri despre limba română scrise în acea perioadă. Ele sunt actuale și pentru ziua de astăzi și veți înțelege de ce. Iată câteva versuri din fabula lui Silvestru Morariu-Andrievici *Cucoșul curcănit*. „Prințul păsărilor”, un cucoș mândru și frumos, cu coada vopsită în culorile curcubeului, cu glas de ornic puternic, dar foarte ambițios, își dorește să devină curcan, să fie asemănător lor. Și iată ce a pățit:

Curcării-ndată creasta i-au ciupit.

Penele i-au smuls și... l-au păclișit.

În acest chip cucoșul cel mărit,

Vrând a fi curcan, s-au păclișit.

Smult, ciupit și amorțit între curcani umbla

Și cine îl videa, râdea și se mira.

Urmează morala:

Soiul tău păzește, nu te fă curcan,

Limba ta păzește, de ești moldovan!

Nu te urî însuși, nu te depărta

De obiceiul tău și de limba ta;

Că nici german, nici francez vei fi

Alt național nu vei dobândi.

Și de lași aice pre ai tăi strămoși,

Te prefaci în altul ca și cel cucoș.

Se poate vorbi despre o nostalgie a literaturii române din Bucovina față de țară? Cum puteți sintetiza legăturile culturale dintre exponenții literaturii române din Bucovina și mediile literare și culturale din România, în secolul al XIX-lea? Un vechi proverb românesc spune că uneori nu vedem pădurea din cauza copacilor. Văd oamenii de cultură din România, pe întreg parcursul secolului XIX, pădurea de fagi a literaturii române din Bucovina? Care sunt relațiile dintre literatura română din Țările Române și, ulterior, din România și, respectiv, literatura de sorginte, inspirație, amprentă spirituală sau numai de limbă română din Bucovina?

O nostalgie pentru literatura română a existat întotdeauna, dovadă sunt chiar operele literare scrise de scriitorii bucovineni, îndeosebi de poeții din toate timpurile. **Mediile literare și culturale**

din România publică sporadic și nu întotdeauna materiale despre literatura română din Bucovina și nu fac aprecieri obiective. Ar trebui să se realizeze o **analiză sistematică a acestui proces.** Or, o lucrare ordonată științific, cu o periodizare riguroasă, după câte știu, încă nu este proiectată. **Ceea ce s-a publicat până acum nu poate fi apreciat ca fiind o istorie a literaturii române în Bucovina.**

O privire sintetică asupra literaturii române de sorginte bucovineană i-ar reține, sumar, pe I. Gh. Sbierea, Simion F. Marian, Iraclie Porumbescu, Silvestru Morariu-Andrievici, Vasile Bumbac, T. Robeanu, Gavril Rotică etc, însă acestea sunt numai expresii sublimate ale unor mișcări literare și culturale tectonice, de amplitudine. Cum arată, efectiv, literatura română din Bucovina pe parcursul secolului XIX? Care sunt exponenții acesteia, marile teme? Este conectată literatura din Bucovina la marile procese și curentele literare din România și Europa: Școala Ardeleană, „Dacia Literară”, programul maioreșcian, „Junimea”, romantismul, expresionismul, simbolismul, iluminismul chiar, explozia artistică a poeziei, eminesciană și post-emesciană?

Ca să răspund la această întrebare trebuie să scriu de fapt o istorie a literaturii române în Bucovina, ceea ce nu poate fi expus în 2-3 alineate. **Procesele literare din Bucovina nu au putut fi conectate la marile mișcări literare din România, ele fiind de multe ori izolate, ca informație, de acestea.** Există doar unele legături individuale dintre personalități și influențe ale acestora. Menționăm însă că au existat legături și influențe importante între Bucovina și Transilvania, ambele provincii fiind în componența Austriei.

Care a fost rolul Societății pentru Cultura și Literatura Română în Bucovina la emanciparea și consolidarea mișcării naționale a românilor bucovineni, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea?

În anul 1862, sub președenția lui Alecu

Hurmuzaki s-a înființat Reuniunea Română de Leptură din Cernăuți. Din *Cuvântul de deschidere* al lui A. Hurmuzaki aflăm că scopul ei era de a crea un fel de **Sală de lectură** care să fie un loc de întâlnire pentru românii care vor să citească ziare și gazete românești, în general producția literară românească. Mai târziu însă se constată că activitatea acestei Reuniuni trebuie să fie extinsă și, în mai 1863, ea este transformată în Societatea pentru Literatura și Cultura Română în Bucovina. Primul ei președinte devine Gheorghe Hurmuzaki. Scopul ei, după modelul Astei transilvănene, devine promovarea culturii naționale: scrierea de cărți românești, didactice și beletristice, editarea cărților bune, acordarea de burse pentru elevii români etc. Obiectivul principal însă devine proiectarea unei catedre de istorie a românilor. Desigur că inaugurarea acesteia fusese interzisă de autoritățile austriece. Un rol important în activitatea Societății l-a jucat familia Hurmuzaki. Societatea a editat și o revistă literară, „Foaia Societății pentru Literatura și Cultura Română în Bucovina”. Într-un discurs rostit la o adunare generală a Societății și publicat în „Foaia Societății...” (an. III, nr. 3, p. 60), Gh. Hurmuzaki a rostit cuvinte pilduitoare pentru membrii ei: *„Întru adevăr, nu se numește acela oștean viteaz, care pornește la izândă pe cale netedă și cuprinde, după placul său, tărâm, orașe, cetăți neîntărite și părăsite, neîntâmpinând nicăieri vreun armat; - ci numai acela care cutropește fiecare palmă de loc numai după luptă grea și înverșunată, cu toate piedicile și cu toate mijloacele de rezistență ale rezelului. Lupta și munca necurmată este partea omului, care încetează numai cu cea din urmă suflare a lui. Lupta și munca însă nu încetează nici vreodată la o societate care este menită a lucra pentru binele poporului, căci poporul este nemuritor.”*

Importanța activității acestei Societăți este inestimabilă. Ea a susținut întregul proces de redeșteptare națională. Putem afirma că multe dintre obiectivele ei sunt valabile și astăzi, inclusiv și organizarea unei catedre de istorie a românilor. Societatea pentru Cultură Românească din Regiunea Cernăuți „Mihai

Eminescu” a lucrat la începuturi conform unor obiective similare. Sub influența acestei Societăți au fost deschise clase românești în localități cu populație preponderent românească, dar în care funcționau doar școli cu limba ucraineană de predare. Ele nu s-au păstrat în toate localitățile... Prin strădaniile românilor din oraș, a fost inaugurată în centrul orașului Cernăuți Școala nr. 29, cu limba română de predare, astăzi Gimnaziul nr. 6. Din păcate însă, astăzi sunt mai puține activitățile cu caracter constructiv. Am în vedere faptul că nu mai interesează tot atât de intens situația din școlile noastre, situația predării în limba română la facultățile de la Universitate etc. **Suntem obsedați de manifestări festive și mai puțin de problemele noastre naționale.**

Care este, care mai poate fi, din perspectiva proiectului integrator al culturii române, în actuala paradigmă a suficienței și suferinței lecturii, rolul cărții și al gestionarilor ei (autori, bibliotecari etc.)? Știm că gestionați, la Cernăuți, un frumos proiect de carte, o bibliotecă în limba română, una care repară în sfârșit tragica nedreptate de a nu fi existat, în nordul Bucovinei, carte românească în circuit public. Mai ales aici, unde rolul cărții de bibliotecă a fost, cel puțin prin prisma bibliotecii lui Aron Pumnul din Gimnaziul cernăuțean, covârșitor în gimnastica spirituală a conștiinței naționale...

Ideea de a crea o bibliotecă românească a apărut în perioada când eram președinta Societății „Mihai Eminescu”. Am adunat atunci multe cărți. Îmi aduc aminte că **am primit o donație mare de carte de la Chișinău**. Autoritățile locale (Primăria) nu au acceptat ca Societatea să aibă și bibliotecă. Îmi reproșau că vreau să o transform într-un Departament de Cultură, separat de administrație. Au găsit niște români care au încuiat sediul Societății și am fost nevoiți să descărcăm cărțile în stradă, chiar în fața primăriei, pentru că mașina trebuia să se întoarcă în Moldova. Era iarnă și începuse să ningă din ce în ce mai tare. Am spart lăcata și am cărat cărțile în sediu. Am lucrat cu

câțiva entuziaști aproape toată noaptea. Dar aici epopeea cărților nu s-a terminat. Printr-o hotărâre judecătorească am fost evacuați din sediu, oferindu-ni-se două cămăruțe mici în care au încăput, „claie peste grămadă”, doar cărțile. Acestea fuseseră încărcate, tot de aceiași românași care încuiaseră sediul, mai întâi într-un tractoraș cu remorcă cu care se cărau gunoaiile orașului. Mă durea sufletul, nici nu vreau să le pronunț numele, ele au fost scrise tot atunci în ziarul Societății: „Plai Românesc”. Aceste cărți au poposit pe la casele oamenilor, a luat cine ce a vrut și cât a vrut. Sper doar că au nimerit în bibliotecile unor oameni cu dragoste de carte. Biblioteca a dispărut fără urmă. Acum aceste persoane sunt lideri de societăți, eroi ai neamului, care mă critică cu orice ocazie, prezentându-mă ca fiind dușman al românilor, mi-au ponegрит chiar și părinții. Au uitat de mult acest episod oribil. Am hotărât să ies din Societate și să activez particular. M-a ajutat o echipă de oameni iubitori de carte, cu care am început să redactăm revista „Glasul Bucovinei”. Am fost ajutați de scriitorul Augustin Buzura, care ne-a înțeles necazul. Apoi am organizat o editură, iar câțiva ani în urmă am inaugurat și o bibliotecă românească. Este un proiect ambițios și costisitor. Plătim un sediu într-o clădire particulară, dar nimeni nu va mai putea să ne evacueze după bunul plac. La început am pus la dispoziția cititorilor cărțile din biblioteca familiei. Am fost și suntem sprijiniți de către Departamentul Politici pentru Relațiile cu Românii de Pretutindeni. Am primit și o donație din partea Bibliotecii „I. G. Sbiera” din Suceava. Suntem susținuți cu multă grijă părintească de Mănăstirea Putna, starețul Melchisedec Velnic. ÎPS Pimen ne susține și cu editarea de carte. De bine, de rău, ne descurcăm.

Cum credeți că ar trebui să se implice mediile culturale din România pentru reconectarea literaturii din nordul Bucovinei la matricea identitară a culturii române? Există, în prezent, programe coerente, în acest sens, la nivelul Academiei Române, al

Uniunii Scriitorilor, al Institutului Cultural Român? Cum vedeți, de la Cernăuți, din spațiul mereu blând și îngăduitor al culturii noastre, viitorul literaturii și culturii române? Pare a fi Bucovina, un proiect abandonat al cercurilor culturale din țară?

Mai întâi de toate **mediile din România și chiar unele societăți de cultură ar trebui să fie mai obiective în ceea ce privește situația de la Cernăuți**. Programe coerente în ceea ce privește alcătuirea unei lucrări care ar prezenta literatura română din Bucovina în evoluția ei nu există nici chiar la Institutul Bucovina al Academiei Române. Toate proiectele sunt axate doar pe anumite perioade istorice. Institutul Cultural Român are un singur proiect – revista „Glasul Bucovinei”, care, de 21 de ani, este redactată de o mână de entuziaști din Cernăuți. Revista este

o publicație trimestrială de istorie și cultură care își propune recuperarea adevărului istoric: cronologia istorică și politică, activitatea partidelor politice, mărturiile istorice, aspecte de viață spirituală, dicționare bibliografice, monitorizarea informațiilor publicate în presă, portretele reprezentanților științei și culturii românești din Bucovina, memorialistică, demografie, creație literară, artă, etnografie și folclor. Prin urmare, nu este o revistă pur literară. **Bucovina nu este un proiect abandonat, dar este un proiect superficial, dezordonat, fără implicații profunde.**

Suntem însă optimiști, lucrăm cu multă trageră de inimă și dorim să avem cât mai mulți cititori, să răzbatem prin cultură.

O POEZIE A INTROSPECȚIEI EXPIATOARE

C. VOINESCU

N-aș zice că lirica Liuței Scarlat din acest nou volum, *Margini de infinit*, se deosebește, ideativ și formal, prea mult de ceea ce poeta a scris anterior. Cred însă că parcursul reflectivității existențiale este dominat de o reconsiderare a conexiunii cu divinitatea – *Dintre toate zidirile/ Numai eu mă simt, uneori,/ Biserica de pripas* –, manevră metafizică generatoare de irepresibile neliniști, îndoieli, tristeți, angoase, dar și de o aprehensivă resemnare.

Între mărturisirea extatică a crezului – *Urc/ Din ziua când/ Am aflat/ Că numai acolo, pe creste,/ Udat de brațul Său/ Însângerat/ De cuie,/ Va înflori/ Lemnul meu* – și prenumita resemnare, – *Încredințez tăcerii/ Neliniștea mea/ Toată/ Și-mbrățișându-mi nimbul/ Tiptil/ Din mine plec* – se întâmplă dureroasa despicare metafizică a sinelui – *În policandrele mele/ Ard seuri impure/ Arogante ierburi/ Îmi mijesc printre rosturi ...*

Scormonind anevoie după esența primordială a existenței, poeta este răsplătită totuși – e drept că numai după străbaterea celor trei stări de agregare spirituală – cu o revelație încurajatoare, sugestiv ilustrată de motivul religios al curcubeului: *Dintre toate făpturile Tale/ Numai mie mi-ai dat/ Să străbat/ Curcubeul/ La pas*. De aceea și îndeamnă într-unul dintre poemele următoare la *obol* întru iubire cristică: *Hristosul/ A-nviat!/ Netulburat*

crezându-L,/ Fii ne-nserat/ Urmându-L!

Necunoscutul este sondat, așadar, din perspectiva unei religiozități interogative, metafora necriptând de astă-dată, ci sporind expresivitatea comunicării poetice: *Tu -/ Fagur de tină,/ Aluat/ Din plămada/ Preștiinței,/ Mai porți tu pe frunte/ Cununa credinței?/ Por de lumină/ Omule,/ Tu!*

Creația lirică a Liuței Scarlat se distinge prin acuratețe și sinceritate, mai ales că țintele ei referențiale *Să ajung!/ Să fiu!* sunt pe cât de clare, pe atât de ferme, sinele devenind, printr-o alchimie poetică *sui-generis* – *minele*. Singular, ea aparține *Minelui*, cosubstanțial însă – *Treimelei celei de-o ființă*.

Autoarea nu dă nici cel mai mic semn de cochetărie feminină cu versul, pentru că teme precum realitățile diforme ale vieții, condiția femeii, iubirea sunt deplasate spre o zonă crepusculară, reverberând sub forma unor interogații, dileme

sau reflecții. Fiind, de fapt, neliniști metafizice proprii, acestea devin cauza unei greu de stăpânit, dar imperioase erupții lirice.

Recurent, de aceea și obsesiv, pare a fi motivul abluțiunii, ilustrat de ploaie, spălarea rituală a corpului făcând superfluă chiar introspecția, sugerată de acoperirea oglinzilor: *Într-o zi/ Ai acoperit cu pânză-nflorată/ Toate oglinzile/ Și deschizând fereastra,/ Ai lăsat/ Să mă plouă*. Ca și într-un alt poem, *De-ar veni*

ploaia, accederea spre împlinire și cunoaștere prin iubire nu se poate săvârși decât în urma unei riguroase purificări: ... Să mă spele/ De mine,/ Iar când ploaia/ Va sta,/ Trecând/ Cosmice vaduri,/ Cârma nimbului meu/ Mă va duce/ Spre munte.

Iată de ce spuneam că poezia Liuței Scarlat este mai mult sinceră decât feminină. Nu iubirea este căutată, ci profunzimea ei, nu inerenta ei senzualitate, ci forța expiatoare și regeneratoare a iubirii este căutată: *Iubirile noastre pășesc/ Semn lângă semn./ Tu iubești/ Ca un copac,/ Eu, ca un sâmbure./ Iubirea ta e în mine neliniște./ Iubirea mea e în tine/ Răgaz.*

Mesajul vine spre receptor, de cele mai multe ori, nealterat de ambiguitățile ficționale specifice neomoderniștilor sau doar cu atâtea ambiguități cât să mențină limpede deschiderea percepției, ca în *Dincolo de portal*, unde o metaforă precum *marea amniotică* dobândește contextual tâlcul scontat, referitor la zămisirea ființei: *Turbionul astral/ Scăpărându-mă/ În marea amniotică/ Pe al cărei țarm/ Acosta/ Mama-femeie.*

Și totuși, poeta, având grijă să nu braveze, este atrasă de un anume excentrism fonetic al vocabulei, ca și de proprietatea acesteia de a induce, prin combinații imprevizibile, o cromatică exotică. Este, de altfel, și singura extravaganță estetică pe care și-o permite. Chiar în poemul amintit anterior, altminteri de profunzime ideatică remarcabilă, se îmbină sonorități și culori a căror țesătură lirică prefigurează ideile poetice: *...Aluminând printre pictograme..., Turbionul astral..., recițe de gând...,* acestora alăturându-li-se, în cele șapte cicluri ale volumului, altele: *iaspis, stroc, ierbilin, clepsidră, simborină, a stră-sui, ciclam, amfore celeste, policandru, lampioane, nimb, sânger, sinapse, stamină, pergolă.* Sunt, astfel, prielnic fructificate, atât la nivel fonetic cât și vizual-cromatic, două modalități artistice de sporire a expresivității comunicării poetice. Ipoteza poate fi susținută și de poemul care dă titlul celui de al cincilea grupaj liric, *Confesiunea unei simborine* –

amintind de zodiacul arboricol al celților, dar și de Mariana Pândaru-Bârgău (*un cântec de simborină îmi străbate inima – zilnic...*)

În câteva dintre poemele ciclului *Dincolo de portal*, autoarea reia tema conștiinței poetice din volumele anterioare și, prin expansiunea eului dinspre real spre imaginar, ne invită să pătrundem în laboratorul creației, fascinant doar din afară. Privit însă din interior, el își dezvăluie tragismul indus de chinuitoarea căutare a absolutului într-un spațiu transcendent: *Stau neclintită/ Pe buza hârtiei./ ... Strâng în pumni/ Slove de lumini.../ Nu e chip/ Să-mi deschid/ Palmele.* Transcenderea a realului sugerată, ca și la Nichita Stănescu, de motivul păsării, uneori al aripii, implicând ascensiunea, zborul: *Urcând,/ Ascult zvâcnetul trunchiului/ Când păsări transfuge/ În scoarță lovesc...*

Mesajul artistic răzbate nu de puține ori dintr-o sintaxă poetică ale cărei enunțuri sunt eliptice, verbul la gerunziu asumându-și rolul de nucleu al comunicării, iar juxtapunerea dobândind valențe contrapunctive: *Eu captivă în stridie/ Compilând senzații/ Și recițe de gând./ ... Ape în travaliu/ Survolate de păsări/ Purtând crengi de măslin.* Efectul stilistic obținut este cel scontat de autoare.

Liuța Scarlat defragmentează (ca să recurg la un termen al ei) realul până la dispariția oricărui sens primar al cuvântului, amestecă într-un creuzet părțile, de unde le extrage apoi, pentru a le rânduie poetic într-un puzzle (așa se și numește unul dintre cicluri), dând impresia de joc: *Pădăii noctambule/ Fulgurate de gânduri/ Ori colburi/ Purtate/ În stamine de nimburi./ În ritmul tot mai sincopat/ Al sevei lor,/ Înlocuiți de ierburi,/ Oamenii mor/ În octombrie/ În august,/ În mai.*

Alteori, poemele sale, mai ales cele scurte, poartă o amprentă apoftegmatică, exprimată printr-o sentință fermă, inechivocă: *Fericit/ Cel ce crede,/ Cel ce zice:/ „El este!”* sau printr-un imbold: *Adună lumina/ Dimineților tale/ Și dă-o/ Amiezilor!/ Măsoar-o pe toată/*

Și las-o amurgului/ Să-i fie/ Prisos!

Raportate, prin ricoșeu, câteodată, la ideea poetică, motivele literare și simbolurile rotunjesc sensurile, ele fiind, după caz, selectate din câmpuri semantice diferite: biblic, vegetal, cosmic, temporal, social etc. Motivul îngerului, asociat zborului, aspirației spre absolut prin iubire, este reluat contextual cu efecte stârnind nemijlocit emoția artistică propusă: *Ea închipuia/ Un heruvim/ Pe zăpadă./ El îi scria pe aripi/ Cuvântul – sărut.*

O poezie precum *Răspuns* pare la prima vedere o aglomerare de simboluri întrucâtva disparate (zidirea, fântâna, îngerii, vioara, arcușul) a căror coexistență, într-un demers liric parcimonios, ar putea bruia mesajul. Dimpotrivă. Opțiunea estetică este impusă de însăși reflexivitatea enunțului liric de debut al poemului: *Unde ești, femeie? Ca să răspundă, poeta, în mod firesc sensibilă la această temă, recurge la cunoscutul simbol baladesc al zidirii, asociind femeii ideea de sacrificiu creator, ritualic. În lipsa femeii, efortul de a construi ceva este zadarnic, nimic nu se poate naște fără ea: Iată-mă!/ Zidită de bunăvoie/ În peretele acesta/ Din capilare/ Și pori./ Fântâna semnifică apele primordiale, ea fiind, în același timp, și izvor, adică geneză, origine, naștere, simbol al creației eterne: Clipocesc într-o fântână/ Din care îngerii/ Au bătut/ Oarecând.*

La rândul lor, îngerii, dacă ar fi să ne referim doar la etimon, simbolizează extensia voinței supreme, a lui Dumnezeu, în spațiul terestru, așa că asocierea cu motivul zidirii și cu cel al fântânii devine nu doar complementară, ci și intrinsecă. Vioara și arcușul din prelungirea motivelor anterioare, cunosc în literatură o abordare metaforică plasticizantă întru relevarea mesajului, ceea ce face și autoarea în încercarea izbutită de definire contextual-lirică a femeii: *Sunt/ Solfegiul viorii ciclam/ Al cărei arcuș/ A rămas/ La un mim.*

Neîndoielnic că una dintre tarele societății contemporane este înstrăinarea,

alienarea spirituală, acea formă de captivitate a omului în sine însuși, de cădere în obscuritate și beznă. Când abordează această temă, spre deosebire de altele, Liuța Scarlat nu se lasă îmbrâncită în prăpastia tenebroasă a solitudinii „vaste”, pentru că singurătatea ei este „verticală”, suie, poeta deschizând salutar ferestre spre cer „*Ca pe o castă pâine/ Cu mulțumiri/ O frâng/ Și-o beau ca pe o ambră/ Din amfore celeste...*”, convinsă fiind, altminteri, „...că/ În înalțuri/ E singur/ CEL-CE-ESTE. Întocmai ca sfinții părinți ai deșertului, considerând smerenia, tăcerea și singurătatea drept adevărate vituți ale sufletului. Nu întâmplător poemul se numește *Elogiu singurătății mele*. De aceea lirica Liuței Scarlat nu induce tristețe, ci doar posibilitatea tristeții, nu induce melancolie, ci doar umbra unei posibile melancolii.

Sunt câteva poeme în volum care dovedesc că autoarea nu rămâne în afara cetății, cel puțin la nivel constatativ. Societatea contemporană este bolnavă de ură, de lăcomie, de alienare, de autism, de imoralitate: *Etalându-și frumoasa cutie/ Pandora/ Se preumblă pe coridoare/ Butonând/ Ascensorul, Face ochiade/ Aleșilor.* Ideea este reluată când vine vorba de grobianismul politicianilor: *De la ultimul cat/ Al imobilului/ Demnitarul/ Cuvânta cu emfază./ Dinții de porțelan/ Și pălăria cea tare/ Îi etalau/ Elocința.*

Lirica Liuței Scarlat se definește în raport cu câteva repere paradigmatic: observarea atentă a lumii înconjurătoare și extragerea cu dexteritate a semnificantului, acuratețea și forța defragmentării și recompunerii realului într-un plan transcendent, originalitatea stilistică și de limbaj poetic.

Poeta știe, desigur, că evitând supralicitarea metafizică, evită, în consecință, și fabricarea de generalități și platitudini, apropiindu-se astfel cât mai mult de cititor.

Liliana NEGOI**vineri netreisprezece**

era vineri pe frunze și rădăcinile mă dureau
înfiate de coastele nisipii ale docurilor unde erau ancorate
corăbii mirosind a perfect compus.
prin dunele lichide din privirile marinarilor
sticleau ca niște solzi de sirenă prinși în chihlimbar,
semințele ploilor altă dată sărutând vulcani.
era vineri și pe glezna mea, o vineri netreisprezece,
un ghinion imperfect, candid și translucid,
amintindu-mi de smerenia nițel șuie a pașilor mei
lipsiți de formă printre cuvinte fracturate.
și-ar fi fost totul bine: sfânta conviețuire moleculară
dintre bucățile tale de voce aruncate pe masa de lemn despărțindu-ne
ar fi trecut neobservată
iar frunzele mele ar fi continuat să curgă sub timp,
dar vinerea a descrescut într-o sâmbătă atât de insipidă
încât visele au avut dintr-o dată sens –
mai mult sens decât am avut eu
vreodată.

semințe

cafeaua sforăie în filtru
și semințe de floarea-soarelui zac împrăștiate peste tot,
ca niște boabe negre din sângele încheșat al timpului omorât.
de-atâtea pete neșterse
geamurile au început să arate ca niște vitralii grotești,
filtrând leneș lumina zilei care se împiedică, neîndemânică,
printre urme de praf, reziduuri citadine și viitor guano.
te gândești că orele ar putea fi ucise mai artistic,
cu o katana de exemplu,
retezându-le fin din rădăcina acelor secunde
care le nasc în brațele acelor de ceas.
sau și mai rafinat,
crucificându-le pe acoperișul vechi al mansardei
și lăsându-le acolo să se deshidrateze,
până când, stafidite, vor implora milă.

iar tu, ca un monarh îngăduitor,
 le vei da voie să își dea obștescul sfârșit
 în groapa comună a timpului.
 până una-alta însă
 soarele e vechi și supraapreciat –
 gustul rânced al semințelor se cuibărește alene pe limbă,
 umplând cerul gurii cu vapori de tragedie expirată,
 iar tu mai deschizi o pungă.

giuvaergerie

cel mai greu e să faci bijuterii
 din gândurile oamenilor.
 știu asta de la mama,
 care ani de zile a dat viață aurului,
 dorindu-și să fi ținut în palme
 ceva mai cald decât metalul ăla,
 ceva mai nobil.
 o vedeam cum îl prelucra,
 cum îl îndoia și îl trăgea în foi și fire
 și cum cele mai frumoase modele
 îi ieșeau din joacă.

cu gândurile însă nu poți să te joci, zicea ea.
 în primul rând pentru că oamenii nu ți le dau
 de bună voie.
 trebuie să le iei de la ei.
 și nu cu forța, nu cu de-a sila,
 că altfel bijuteriile tale nu vor fi decât
 coroane de spini și lanțuri de ocnaș.

dacă însă ai norocul
 să reușești să le iei cu exact gramul acela de blândețe
 care să le păstreze în starea lor de bază,
 ușor coagulată dar nu solidă,
 le poți apoi modela în oh! atâtea feluri...
 și ce iese din ele pot fi cele mai prețioase splendori...

unii, având talentul ăsta,
 au intrat în politică.
 eu m-am mulțumit să mă joc
 de-a poezia.

IANUARIE

- 1 ianuarie * 1794 - s-a născut, la Slatina, poetul **BARBU PARIS MUMULEANU** (m. 21. 05. 1836, București)
- 1 ianuarie 1938 - s-a născut, la Dobrețu, istoricul **GHEORGHE D. ISCRU**
- 1 ianuarie * 2000 - a murit, la Roma, poeta **YVONNE ROSSIGNON** (n. 1912, Studina)
- 6 ianuarie 1940 - s-a născut în comuna Ciubârciu, județul Tighina, romancierul, poetul și eseistul **ION LAZU**
- 7 ianuarie 1976 - s-a născut, la Craiova, poetul **IONUȚ OCTAVIAN BOTAR**
- 8 ianuarie 1997 - a murit, la Slatina, prozatorul **MIRCEA ANDREESCU** (n. 29. 11. 1940, Radomirești)
- 14 ianuarie 1941 - s-a născut, la Vădăstrița, poetul **ALEXANDRU TĂNASE**
- 14 ianuarie 1948 - a murit, la București, memorialistul **PAVEL ION** (n. 1885, Caracal)
- 18 ianuarie 1943 - s-a născut, la Slătioara, poetul și publicistul **DAN ROTARU**
- 23 ianuarie 1940 - s-a născut, la Corabia, actorul și regizorul **EMIL BOROGHINĂ**
- 24 ianuarie 1932 - s-a născut, la Timișoara, actorul **SILVIU STĂNCULESCU** (m. 23. 10. 1998, București)
- 24 ianuarie 1949 - s-a născut, la Slatina, istoricul **ALEXANDRU-CECILIU POPESCU**
- 25 ianuarie 1961 - s-a născut, la Bobicești, pictorul **GEORGE PĂUNESCU**
- 26 ianuarie 2015 - a murit, la Drăgănești-Olt, pictorul, sculptorul, muzeograful **TRAIAN ZORZOLIU** (n. 15 decembrie 1936, Stoicănești)
- 27 ianuarie 2000 - a murit, la Slatina, poetul, prozatorul și eseistul **PAN. M. VIZIRESCU** (n. 16. 08. 1903)
- 28 ianuarie 1943 - s-a născut, la Vișina, prozatorul **PETRE PREOTEASA**
- 29 ianuarie 1928 - s-a născut, la Slatina, istoricul **MIHAIL BUTOI** (m. - ?)

BIBLIA DE LA BUCUREȘTI ȘI CONSTANTIN BRÂNCOVEANU

Dorin TEODORESCU

În 1688 la București apare o carte fundamentală pentru românii ortodocși: **Biblia**. Soarta cărților, împletită cu cea a oamenilor, a făcut ca lucrurile să fie întrucâtva complicate cu această carte: domnul țării, Șerban Cantacuzino, moare la 28 octombrie 1688, iar noul domn, ales în grabă în aceeași noapte, în absența și contra voinței sale („Dar ce-aș vrea eu domnia de vreme ce ca un domn sunt la casa mea?... Fără voia mea m-ați pus domn în vremi ca acestea turburate”) este Constantin Brâncoveanu, de la al cărui martiriu s-au împlinit anul trecut, la 15 august, 300 de ani. În paginile următoare încerc lămurirea relațiilor și responsabilităților legate de acest monument spiritual al românilor tipărit în 1688.

Fila-titlu (aproape nebăgată în seamă în mod normal din cauza rarității exemplarelor din tirajul lui Șerban Cantacuzino) are următorul conținut:

„// Dumnezeiască scriptură/ Adică/ Ale ceii vechi și ale ceii noaă/ toate/ care s-au tălmăcit despre limba elinească spre în-/ țelegerea limbii rumânești cu porunca și toată/ cheltuiala/ Prea Bunului și Pravoslavnicului creștin/ luminatul Domn și oblăduitoriu a toată/ Țara Românească/ Ioan Șarban Cantacuzino/ Basarab Voevod/ Adevăratul nepot a prea bunului și bătrânului răposatului Domn/ Ioan Șarban Basarab Voevod/ Întru folosul și înțelegerea Pravoslavniciei/ Limbii rumânești./ Tipăritu-s-au întâiu întru a Măriei Sale tipografie/ În scaunul Mitropoliei Bucureștilor, în vremea păstoriei/ Prea Sfințitului Kyr Theodosie/ Mitropolitul Țării și exarhul laturilor/ Și pentru cea de obște priință s-au dăruit/ neamului românesc/ la anul de la facerea lumii 7197/ la ră de la spăsenia lumii 1688.

Varianta a doua, mult mai cunoscută azi, a foi de titlu este transcrisă mai jos:

// Biblia/ adică/ dumnezeiască scriptură/ ale ceii vechi și ale ceii noaă lege/ toate/ cares-au tălmăcit duspre limba elinească spre înțelegerea/ limbii rumânești cu porunca Prea bunului creștin/ și luminatului domn/ Ioan Șarban Cantacuzino Basarab Voevod/ și cu îndemânarea dumnealui/ Constantin Brâncoveanu marele logofăt' nepot de soră al măriei sale, care, după prestăvirea acestui mai/ sus pomenit domn Puternicul Dumnezău den alegerea a toatei/ Țări Rumânești pre dumnealui l-au coronat cu domnia și stăpâ/ nirea a toată Țara Ugrovlahiei. Și întru zilele măriei sale s-au săvârșit acest dumnezeiesc lucru carele și toată/ cheltuiala cea desăvârșită o au rădicat/ Tipăritu-s-au întâiu în scaunul Mitropoliei Bucureștilor/ în vremea păstoriei Prea sfințitului părinte Kir Theodosie/ mitropolitul Țării și exarh laturilor/ Și pentru cea de obște priință-s-au dăruit neamului rumânesc/ la anul de la facerea lumii 7197/ iar de la Spăsenia lumii 1688/ în luna lui noemvri în 10 zile//.

Cartea are formatul in-folio, conține [5] f, 932 pag. [1]f, tiparul e negru/roșu la filele de început care au o singură coloană cu 59 rânduri, dar Biblia propriu-zisă are 2 coloane cu tipar negru, cu excepția pag. 1, care este tipărită cu negru-roșu. Tiparul filei de titlu în chenar ornamental are 32x18,5 cm, iar oglinda tuturor paginilor măsoară 30,5x18,2 cm (19,5 au împreună cu marcatorii).

Pe verso-ul filei de titlu se află stema lui Șerban Cantacuzino, creație a gravurului Damaschin Gherbest, cu aspect imperial bizantin, sugerând originea familiei domnitorului: vultur bicefal încoronat ținând în gheare spada și buzduganul, iar pe piept

corbul cu crucea în cioc.

Dimensiunile stemei sunt 19,5x17 cm, în afara lor fiind tipărite literele IO Ș (erban), K (antacuzino), B (asarab), V (oervo)d, D (omn) O (blăduitor) Ț (ării) R (omânești).

Sub stemă se află versurile dedicatorii (8) compuse de logofătul Radu Greceanu: „Soarele, luna, gripsorul și corbul împreună încă și pata cu buzduganul spre laudă se adună

Și acestea Doamne-ți împletesc stemă înfrumusețată în loc de părinți soarele și luna ți să arată

Luminător născându-te neamului și moșiei prea vrednic stăpânitor țării și politiesi

Iară corbul care au hrănit pre cel flămând Ilie aduce-ți Doamne cu crucea putere și tărie

Îtinde-te ca gripsorul, spre toate stăpânește Și cu spata și cu buzduganul spre vrășmași izbândește

Spre cei văzuți și nevăzuți cu mare biruință, precum rugăm pe Dumnezeu cu multă umilință

Să te întărească minunat în domnie slăvită cu pace și cu liniște, cu viață norocită

Și întru al său Dumnezeiesc locaș și fericire să-ți dea cerescul împărat parte de moștenire”

La f. [2-5] se află „Scrisoarea Domnului către cei ce se află locuitori supt stăpânirea noastră” în care explică tuturor necesitatea și noutatea acestei cărți fundamentale a credinței ortodoxe românești acum tradusă din elinește de „70 de dascăli” în frunte cu arhiepiscopul Ghermanonis (din Nyssa Capadociei) și de „ai noștri oameni ai locului (...) ce și de limba elinească având știință să o talmăcească”.

Tipărirea se face în „Sfânta Mitropolie din București, fiind arhiepiscopul și păstor creștinescului acestuia norod Prea Sfințitul

Părintele nostru Kir Theodosie Mitropolitul”.

„Urmează a doua prefață de laudă a Domnului semnată de „Dositieiu, din mila lui Dumnezeu, Patriarh sfintei cetăți Ierusalimului și a toată Palistina”. (De fapt autorul ambelor prefețe este mitropolitul Theodosie, ajutat probabil de stolnicul Constantin Cantacuzino).

La pag. 932 este o notă din care cititorul află că realizarea acestui op impresionant s-a făcut cu cheltuiala lui Șerban Cantacuzino și cu „nevoința și indireptarea” lui Șerban, fost al doilea logofăt, și al fratelui său Radul Log(ofăt), adică așa cum îi știe lumea românească de azi, frații Greceanu.

La f. [1] de la sfârșit aflăm că tipograful principal este Mitrofan, fostul episcop al Hușilor² (1683-1686), care a lucrat efectiv timp de 11 luni la teascuri pentru ca volumul să fie terminat. Este extrem de interesant faptul că nota spune: „Și s-au început acest Dumnezeesc lucru în luna lui Noemvrie anul de la începutul lumii 7196 (1687!) și s-au săvârșit în septembrie anul 7197” (1688), ceea ce înseamnă că fila de titlu este ultima tipărită și ar fi putut să nu conțină deloc numele lui Șerban Cantacuzino, care moare în 28 octombrie 1688.

Al doilea tiraj apare (data fiind așezată în partea inferioară a filei de titlu) la 10 nov. 1688 și cu 16 rânduri în plus la final, ce menționează „izvodul elinesc”) de la Frankfurt – 1597 (cel pe care-l tradusesse Milescu).

Cartea deține și prima erată din istoria tiparului românesc.

Costurile totale s-au ridicat (dr. Doru Bădără) la 1416 taleri (din care 708 pentru tipografi), ceea ce pentru un tiraj de 1000 exemplare nici nu poate fi considerat exagerat. Cine contribuie însă la acoperirea acestei sume? În mod firesc, comanditarul, în cazul nostru, așa cum e menționat pe fila de titlu Domnul țării. În a doua filă de titlu (cea datată 10 noiembrie 1688) apare noul domn Constantin Brâncoveanu, „carele și toată cheltuiala cea desăvârșită au rădicat”. O altă informație apare în cartea denumită „Mărgăritarele lui Ioan

Gură de Aur”, București, 1691 (BRV, I, 91) în prefața dedicată lui Constantin Brâncoveanu, semnată de frații Greceanu (care nu avansaseră în rangul boieresc față de anul apariției Bibliei) următoarele:

„Măria ta, nouă micilor și plecatelor slugi, ai poruncit ca și aceste alese cazanii și sfinte învățături cărora și Mărgăritari le zic, ale prea fericitului și marelui sfânt și Dascăl Zlatoust Ioan de pre limba grecească într-a noastră rumânească să le întorcem (...) Și într-acesta chip sfârșindu-se și această, să se tipărească ai pomenit cum Biblia sfântă s-au făcut care de la răposatul Șerban Voevod, unchiul Măriei Tale s-au început, iar și la începutu-i ca un vel Logofăt ispravnic ce erai și pre aceea nu numai cu osârdie ai nevoit a se isprăvi, ce într-o fericite zilele Măriei Tale a o săvârși tot ai făcut (...) Care toate acestea nu cu mici sau cu puține cheltuiiale ale Măriei tale s-au tipărit și s-au făcut.”

Așa aflăm, de fapt, care a fost contribuția lui Constantin Brâncoveanu, mare logofăt la vremea tipării Bibliei, dar și ISPRAVNIC al acestei întreprinderi (până atunci Șerban Cantacuzino îl însărcina cu acest titlu, care era, de fapt, responsabilitatea întregii activități pe mitropolitul țării, Theodosie!)³

Ispravnicul îl reprezenta pe domn la ctitoriile sale, de regulă biserici și mănăstiri, iar cel care uzase copios de această funcție punctuală fusese în Țara Românească Matei Basarab (1632-1654).

Funcția aceasta dată nepotului Constantin Brâncoveanu demonstrează marea importanță pe care o acorda domnul Șerban Cantacuzino apariției Bibliei într-o limbă românească cât mai literară.

Constantin Brâncoveanu îndeplinea la acea dată funcția de mare logofăt (deci șeful cancelariei domnești) pe care, contrar legăturilor de rudenie, n-ar fi putut-o ocupa dacă n-ar fi fost un erudit al vremii, un bun cunoscător de elină și română, un om avid de informație culturală și politică din toată Europa, iar pentru limbile pe care nu le

stăpâna (ca latina sau italiana) a angajat străini cultivați cum a fost Del Chiaro mai târziu. Din punct de vedere al capacității sale financiare, lucrurile sunt și mai clare: chiar din tinerețe Brâncoveanu este unul dintre cei mai bogați boieri ai țării sale, iar alaiul care-l însoțea în călătorii era mereu format din 30-40 de boieri tineri, ceea ce era doar apanajul domnilor țării. Așa că informația că a fost ispravnic al Bibliei implică și recunoașterea responsabilității sale (inclusiv financiare) pentru ducerea la bun sfârșit al acestui important demers spiritual concretizat într-un op monumental al Bisericii Ortodoxe Române. Modest a fost Constantin Brâncoveanu atunci când a acceptat conținutul filei de titlu din 10 noiembrie 1688: Șerban Cantacuzino murise, cartea era tipărită (s-a lucrat la ea 11 luni din noiembrie 1687 – dată întărită și de afirmația că tipograful și traducătorii au văzut Biblia venețiană tipărită „acum la leatul 1687” – până în septembrie 1688), fila de titlu se tipărea ultima și se putea ușor renunța la ea, înlocuindu-se în funcție de noua realitate. Totuși, demn nepot al Cantacuzinilor, le recunoaște contribuția majoră (să nu uităm că întregul plan pentru editarea Bibliei începuse a fi pus în practică din 1682) și acceptă pentru sine un rol mai puțin însemnat ceea ce însă nu-l oprește de a trimite mitropolitului Dosoftei un exemplar aflat azi la Mănăstirea Putna (inv. 496) pe care se poate citi însemnarea: „Dăruitu-s-au această Biblie de Măria Sa Ioan Constantin al doilea Basarab Voevod Domnul și oblăduitorul Țării Munteneste Sfintii sale părintelui kir Dosoftei, mitropolit Țării Moldovei” (F. titlu) Datarea acestei însemnări nu poate fi decât anul 1689).

Unele interpretări ale unor cercetători mai tineri cum că Biblia ar fi fost tipărită între 1688-1689 (deci după ce Șerban Cantacuzino murise) provin dintr-o simplă eroare de cronologie chirilică fără nicio altă justificare.

E sigur însă că într-o proporție covârșitoare tirajul Bibliei din 1688 poartă a doua filă de titlu, cea pe care e trecut

și Constantin Brâncoveanu cu ale sale responsabilități strict legate de crearea acestui monument de limbă și erudiție românească. Cunoaștem azi 122 de exemplare⁴ (Aurelia Florescu, Dinică Ciobotea) din această carte dintre care cele mai multe (36) se află în Transilvania și Banat ceea ce dovedește încă o dată că politica românească și ortodoxă a lui Brâncoveanu a trecut peste granițele vremii care-l separau atunci pe români. Iar importanța excepțională a Bibliei din 1688 este subliniată de câteva personalități ale culturii noastre: A. D. Xenopol spune: „cel mai însemnat monument al literaturii religioase la români”; Nicolae Iorga: „cel dintâi document sigur de limbă literară stabilită pe înțelesul tuturor românilor”, iar George Călinescu scrie: „Biblia (de la 1688) reprezintă pentru poporul român ceea ce a reprezentat Biblia lui Luther pentru germani”.

Note:

1. Constantin Brâncoveanu a fost mare logofăt între 15 decembrie 1686 și 28 septembrie 1688 deci textul foii de titlu (datată 10 nov. 1688) se referă la o situație anterioară, știut fiind faptul că de la 29 octombrie 1688 Brâncoveanu era domnul Țării Românești și în consecință așa ar fi trebuit să apară pe fila de titlu. Adevărul este că din octombrie 1687 până în septembrie 1688 a fost ispravnic al lucrărilor de tipărire a Bibliei tradusă de Șerban și Radu Greceanu (1655-1725.)
2. Fusese stareț la Mănăstirea Bisericanii (Neamț) 1680. Știa greaca și slavona și face tipografia greacă de la Iași (1682). Ulterior este episcop de Buzău (din 10 iunie 1691) și tipărește în 1698 setul celor 12 minee slavo-române (primul în cultura românească) urmate de Molitvenic (1699, 1701), Octoih și Triod (1700), Penticostal și Psaltire (1701) și Învățătura de șapte taine alături de un Liturghier (1702). Moare în 1703, dar tipografia Buzăului produce în același an o psaltire sub patronajul lui Theodosie Mitropolitul și în 1704 un Apostol în vremea episcopului Damaschin (3 octombrie 1702-10 aprilie 1708) ulterior episcop de Râmnic (14 aprilie 1708-5 decembrie 1725), succesor al lui Antim Ivireanul. În total, în vremea domniei lui Brâncoveanu tiparnița Buzăului este cea mai productivă dintre toate: aici se ivesc din teascuri 30 de cărți în vreme ce la București sunt 27 iar la Târgoviște 20, restul până la 103 provenind de la Râmnic (10) și Snagov (16).
3. Așa se întâmplase deja la Evanghelia din 1682 (BRV, I, 74) și Apostolul din 1683 (BRV, I, 76), tot traduceri integrale românești pe care Șerban Cantacuzino le finanțase și pe care le dă „în dar la toate bisericile țării noastre”, dar și rudelor din Moldova cărora le trimite un exemplar al evangheliei (azi la parohia Tișăuți - Suceava, inv. 1508); „Această sfântă evanghelie care ni-i și nouă darul di unchiu nost, fericitu domn Io Șerban Cantacuzino Voevod dat-am și noi bisericii noastre în Brănești leat 7195 (1687) Iordache Cantacuzino paharnic”.
4. La Biblioteca Universității din Bologna se află un exemplar care a aparținut Papei Benedict al XIV-lea, (1740-1758).

Bibliografie

- Andrescu Ana, **Arta cărții (1508-1700)**, Ed. Univers enciclopedică, ed. II, București, 2002;
- Bădără Doru, **Tiparul românesc la sfârșitul sec. al XVII-lea și începutul secolului al XVIII-lea**, Ed. Istros, Brăila, 1998;
- Bădără Doru (coord.), **Macarie și urmașii săi (1508-2008)**, Muzeul Național Cotroceni, 2008;
- Bianu Ion, Hodoș Nerva, **Bibliografia românească veche, Tom I (1508-1716)**, Ed. Academiei Române, București 1903, Tom IV (adăugiri și îndreptări), 1944;
- Biblia**, București 1688, Biblioteca „Alexandru și Aristia Aman”, Craiova, inv. 5045;
- Dindirică Lucian (coord), Adriana Boboc, Ramona Pau, Mihaela Dudău, **Manuscrise și cărți vechi românești în colecțiile Bibliotecii Județene „Alexandru și Aristia Aman” Craiova**, 2010;
- Ionescu Ștefan, **Epoca Brâncovenească**, Ed. Dacia, Cluj Napoca, 1981;
- Mitric Olimpia, **Carte românească veche în județul Suceava**, ed. a II-a, Ed. Universității Ștefan cel Mare, Suceava, 2015;
- Nedelcea Tudor, **Cartea și circulația ei**, Fundația Scrisul Românesc, Craiova, 2005;
- Pătroi Ion (coord.) Dinică Ciobotea, Dorin Teodorescu (secretari științifici), **Constantin Basarab Brâncoveanu**, Ed. Universitas, Craiova, 2004;
- Râpă Buicliu Dan, **Bibliografia românească veche – Additamenta**, Ed. Alma, Galați, 2000;
- Șandru Neculai, **Vulturul Cantacuzin**, Ed. Albatros, București, 1975;
- Ștefan Ștefania – Cecelia, **Catalogul cărții românești și rare din colecția Muzeului municipiului București, (1648 – 1829)**, CIMEC, 2008;
- Teodorescu Dorin, **Din istoria tiparului și cărții românești**, Ed. Fundației Universitatea pentru Toți, Slatina, 2008.

CE S-A ÎNTÂMPLAT CU O PASĂRE CÂNTĂTOARE

Silviu GORJAN

„Semper bonus homo tiro est.”
(„Cine este prea bun poate fi ușor înșelat.”)

(Marțial, Epigrame, XII, 51, 2)

Peste liniștea care se așterne după ce o pasăre tace, deși rostul ei pe lume este să cânte, uneori și în zbor, cum se spune că fac ciocârliile, rar se ivește vreun om cu suflet mai altfel care să se întrebe despre ce s-a întâmplat cu pasărea aceea. De ce nu mai cântă?

Are suflet, este și ea tot a lui Dumnezeu, are un rost pe lume. Și-l știe, dar nu și-l poate împlini. Chinuită, dar tot trăiește! Orice s-ar spune, în marea grădina a lui Dumnezeu, omul nu are dreptul să distrugă nimic.

Pe lume nu se află nimic mai misterios decât o istorie clădită pe un neadevăr. Nimic mai liber ca un neadevăr. Umblă unde vrea. Se rostogolește asemeni unui bulgăre de zăpadă. Capătă putere, distruge și, cu timpul, anulează orice realitate și orice adevăr. Puterea îi este de nebănuț.

Fiecare om cu povestea lui, dar ce s-a petrecut cu tine întrece orice poveste. Tu, care toată viața ta ai crezut numai în adevăr, ești convins că va sosi o vreme când adevărul despre tine și viața ta vor ieși la lumină!

Nimic nu este mai trist și mai grav pentru un om decât să poarte cu el o istorie mincinoasă pe care muți ar fi putut să o ia drept adevăr. Un asemenea om nu poate fi decât o ființă tristă, nespun de tristă!

La fel ești și tu! Acolo în piept e adevărata ta viață! O porți cu demnitate ca pe o comoară. Nu capitulezi! Ești mereu trist și gânditor!

Omul, atins de o asemenea boală, nu se stinge, este condamnat să supraviețuiască.

Nu ești o fantasmagorie sau o ciudățenie! Te văd trecând prin orașelul acesta cu străzi înguste și scurte. Cândva, n-au fost decât poteci printre grădini. Pășești ca

o umbră. Ai deprins să te miști astfel, încât nimeni să nu te bănuiască de vreun gând ascuns.

Trăiești cu demnitate, încât să nu asmuți singur pe cineva împotriva ta, orice ar fi acesta.

Ți-a plăcut și îți place viața. Nu ești ca ceilalți, ești altfel! În felul tău, gândești mult, nu vrei și poți să fii ca oricare!

Ceilalți nu te-au simțit așa! Simțindu-te altfel, ai devenit o pradă pentru ei!

S-au repezit să muște din tine, să-ți mutileze sufletul! Ai rezistat și încă rezisti! Cine te va cunoaște cu adevărat, îți va lauda și sufletul și viața. O adevărata campanie s-a pornit împotriva ta. Despre istoria acestei mârșavii împotriva ta va fi vorba aici!

Nu te-ai ascuns niciodată! Ai dus adevărul ca pe un stindard. Nu te-ai implicat niciodată în felul lor de viață. I-ai lăsat să trăiască așa cum le place. Este alegerea lor.

Ai tăcut chiar și atunci când știai că ai dreptate! Ai afirmat ce ai gândit că trebuia spus și cunoscut. Dar asta încet, ca și cum ai fi șoptit ceva, nespun de încet! Cu multă inimă și atât!

Ca într-un film, mă apropii de tine de undeva, de sus. Te văd și acum în încăperea mare și luminoasă dintr-o clădire nouă. Este liceul în care veniseși pentru prima oară.

Trecuseră numai câteva luni de când sosiseși. Fusesse și trecuse o toamnă tristă și liniștită. Se așternuse peste dealurile domoale, zăbovise câteva săptămâni cu zile și nopți ca vara, apoi, încet-încet se topise în tristeți adânci peste câmpiile fără sfârșit. Numai om să nu fi fost atunci și să nu fi avut suflet în tine!

Lumea te remarcase repede. Ca

profesor, nu puteai să fii decât cum își închipuiau adolescenții cu care urma să lucrezi. Erai cum putea să fie un dascăl la anii pe care îi aveai. Acesta erai tu, Iulian Boariu!

Elevii se gândeau la tine curioși, iar tu îi așteptaseși cu nerăbdare.

Subțirel, curat, înalt, cu freza dată într-o parte, tăcut și mai ales rușinos și delicat, era pentru oricine o sărbătoare să te întâlnească. Fără să știi sau să presimți, stârneai un soi de respect, ceva nou printre oamenii din acel târg în care nu se petrecea aproape nimic.

O neliniște, gravă în esența ei, îi bulversa foarte profund. N-o înțelegeau de unde vine și cât o să le țină viața tulbure.

- Ce-ofi având în gânduri? se nelinișteau ei, întrebându-se din priviri unul pe altul. La vârsta lui e ciudat, că doar nu-i lipsește nimic!

Nu aveai decât să miști un deget și orice dorință ți s-ar fi împlinit. Ar fi fost firesc să fie așa! Tinerețea ta avea aliați de neabătut din calea oricui: te trăgeai dintr-un neam bun, posedai o cultură cum puțini aveau la anii tăi, vorbeai limbi străine, pictai și nu s-ar fi putut spune că doar cochetai cu muzica. Te îmbrăcaai decent, știai manierele delicate ale vieții, niciodată nu săreai peste cal. Stăpâneai arta da a nu deveni ridicol. Sigur pe visările tale, ai avut întotdeauna simțul bunului gust și al măsurii. Era aproape sigur că nu te puteai apropia de nimeni din târgul acela. Și totuși, nu tu ai fost întâiul care să facă primul pas către propria-ți singularizare!

Era un orașel cu lume născută la țară. În oraș, veniseră de la satele apropiate. Dacă te-ai fi uitat cu atenție la oricare, ai fi băgat de seamă un adevăr: își lăsaseră căruțele la barieră. Cum s-ar spune, veniseră la oraș în căruțe, dar drumul invers se pregăteau să-l facă în mașini. Acesta era semnul bunăstării la care visau nu numai în ceasuri liniștite, ci oricând! Pentru aceasta chiar trăiau!

Nu erau familii în care oamenii să se fi obișnuit de mici cu viața la oraș. Trăiau și încă visau la raiul vieții campestre! Pentru ei, natura nu putea fi obișnuită cu ritmurile impuse de legi străine, cum ar fi vrut!

Aproape toți se aruncau în vânt după o menire a spiritului de care atunci se cam rușinau. La oraș existau, dar trăiau cu gândurile la țară. Dacă sufletul le rămăsese la țară, era firesc ca și îndeletnicirile vieții să fi dorit să le întâmpine tot acolo.

La început, ți-am admirat mâinile mari, curate și buzele cărnoase. Ai o față curată, senină. Sunt semne ale stirpei din care veniseși pe lume.

La început, nu te vedeam decât prin librării, seara, când se mai topea căldura. Numai atunci ieșeau din casa mai mult decât modestă. Nu voiai și nu ai vrut niciodată să epatezi, cu atât mai mult prin starea materială!

Ca dovadă că nu aveai prieteni, nimeni nu te vedea însoțit de cineva. Nu vizitai pe nimeni și nu primeai vizite. Vara purtai cămăși deschise la culoare și întotdeauna peste pantaloni. Era triumful modei italiene.

Niciodată nu ai umblat cu pete sau cu broderii pe față. Chiar dacă te-ai fi încumetat să apari așa în lume, cu siguranță nu te-ai fi simțit liber. Veniseși aici ca profesor. Una din marile finalități ale vieții tale era să fii model în viață. Nu era vremea să te porți ca un adolescent capricios. Trecuseși de asemenea capricii ale vârstei și ale vieții. Tu nu ai fost niciodată așa! Tu trebuia să fii altfel! Era timpul să dovedești că nu poți trăi decât în felul tău. Nu deranjai pe nimeni!

Cu câteva cărți sub braț, așa te-am reținut, ieșind din singura librărie a orașelului. Îți plăcea să faci cunoștințe noi. Căutai inteligența spiritului. Te făcea să trăiești mereu ca un tânăr care erai. Te întrețineai cu astfel de persoane. Îți plăcea!

Vă așezați pe vrea bancă din micul parc de lângă librărie.

Se vedea că discutați despre vreo carte sau vă prindeați de vreo idee, oricum, ceva nou. Discutați până vă prindea noaptea. Ajungeai acasă când luminile erau aprinse de multă vreme. Văzându-vă, lumea ar fi fost curioasă să afle ce găseați de discutat atât de mult, deși abia vă cunoscuserăți.

Întotdeauna ai fost un om deschis.

Orice ar fi putut să îți citească în suflet ca într-o carte deschisă. Nu avea nimic de ascuns și lăsați pe oricine, dacă asta i-ar fi plăcut.

Dacă cineva te-ar fi privit cu atenție, cu siguranță ți-ar fi remarcat ochii triști, dar sfredelitori. Ai patima să te oprești asupra oricărui lucru din lumea aceasta, văzut în fața ochilor sau purtat în mintea omului. Știi să trăiești în felul tău. Viața nu este numai ce vezi tu, ci mai ales ce porți și neîncetat se investește în mintea ta. În fiecare clipă altă lume! Tu știi să o generezi, dar mai ales ești în stare să intri în dialog cu ea.

Niciodată nu erai singur. Posedai asta pe care nu o are oricine. Pentru tine a fost una dintre darurile cu care viața te-a împodobit și de care ai știut să te folosești. Vorbești frumos și convingător.

Ca să fac din tine un erou nu mi-a fost greu, dar nici prea ușor. Vreau doar să nu te recunoască nimeni.

Niciodată nu m-au atras oamenii odioși. Ești un om sincer, nespuse de sincer, pe care l-am remarcat de cum te-am cunoscut!

Că ai fost așa și nu trăiești și nici nu simți la fel ca cei printre care trăiești, aceasta este marea ta vinovăție! Deși ești un om plin de calitate, nimeni nu te știe și nu te recunoaște așa. Toți văd în tine, în cel mai bun caz, un om mai mult decât ciudat. Obișnuit, în niciun caz!

Spun despre tine că nu strălucești prin nimic, că ești ca o zi fără soare. Deși acum ești tot singur, nespuse de singur, nimic din ce porți în visări nu te îndreaptă spre credință.

Tu nu ești om cu păcate! Până la anii tăi, ai fi putut să ai destule! Și totuși nici virtutea nu ți-a făcut statuie și nici măcar soclu pentru așa ceva! Trăiești de unul singur și unicul sentiment pe care îl trezești în somnolența celor din jur este un soi de nedumerire. Este acea curiozitate pe care o răspândești printre cei care încă nu au învățat să iasă în lume cinstiți asemenea unor sfinți. Uitându-se la tine, te întreabă din priviri: încă trăiești și pentru ce, dacă nu-i urmezi în ce fac și au ei?

În noaptea aceea, pe ușa sălii de clasă

care se deschise încet, ca și cum s-ar fi petrecut o conspirație, se strecurase cu un zâmbet șiret în colțul gurii acea Feze.

Din inițialele numelui ei de acum F. Z. apăruse acest nume cu care trecea prin lume. De numele Florina Zamfir probabil puțini își aminteau.

Iulian avea să înțeleagă mai târziu că femeia aceea despre care nu puteai să afirmi câți ani ar fi avut, nu venise de capul ei! Oricum, bătrână nu era.

Știa să se miște cu o lejeritate care, în micul oraș, ar fi tulburat pe oricine. Și continua să tulbure neîncetat.

Ea știuse de când plecase de acasă ce rol avea noaptea aceea. În mod sigur, nu aștepta decât să și-l pună în aplicare.

Nu-și mai aducea aminte dacă până atunci îl cunoscuse vreodată pe Iulian Boariu. Din om în om auzise despre el, dar acum, văzându-l din față, era sigură că chiar nu se întâlniseră vreodată. Îl săgetase cu privirea, iar când se apropiase de el putuse să dea măsura artei sale. Îl privise cu o asemenea insistență încât, dacă ai fi putut s-o vezi din față, ai fi priceput că la mijloc nu era ceva limpede. Ieșind din firesc, era imposibil ca o ființă ca ea să rămână anonimă!

După ce aceasta se așezase în aceeași bancă cu Iulian, pentru ea spectacolul putea să înceapă, iar pentru cei din sală să continue.

Delureanu se simțise imediat dator să-i pună în față un pahar mare și gol. Peste câteva clipe, i-l și umpluse cu vin ca sângele. Fezeul, cum i se spunea, nici nu protestase, dar nici încântată nu fusese. Toate îi erau lucruri firești.

Ceea ce lui Iulian i se păruse nespuse de straniu fusese că cei doi bărbați care ședeau la catedra din fața clasei erau atât de familiari între ei de parcă s-ar fi întâlnit numai cu câteva clipe înainte ca femeia să intre în sală. Acum toți păreau o trinitate. Poate că și erau! Acum doar se vedeau.

Se pregăteau doar să-și intre în roluri pentru spectacolul pe care-l aveau de dat. Oricum, privind și judecând lucrurile, Iulian

avea siguranța că oamenii aceștia se jucau, în clipele acelea, cu viața lui. Îi implicau, dar el nu avea de unde să știe cât de profund aveau de gând să o facă. Era foarte atent. Nu voia să piardă nimic din jocurile lor. N-ar fi vrut ca mai târziu să regrete o clipă, din neatenție!

Iulian făcea doar presupuneri. Ionel Butunoiu nu o privea pe Feze în niciun fel. Și chiar dacă ar fi făcut-o, în mod sigur nu ar fi fost în stare să vadă nimic prea clar.

Instinctele îi erau acum destul de obosite, ca să mai poată să funcționeze pe lângă o minte atât de obosită. Uitase că vinul nu era același lucru cu apa.

Banca unde erau Fezeul și Iulian se afla în mijlocul sălii de clasă. Storurile rămăseseră trase de cu ziua, probabil de când se gândise toată regia. Acum era trecut de miezul nopții. Până să intre această femeie, nimeni nu mai deschisese ușa.

Toată după amiaza, în sala de clasă se pusese de un chef. Nimeni din liceu nu avusese acces. Și asta pentru că în afară de cei doi bărbați maturi, nimeni nu trebuia să știe despre el. Acum, Iulian realiza că era un privilegiat. La masa unde erau cei doi maturi, catedra, se încropise un fel de prezidiu nedeclarat. Cel în vârstă era Ionel Niculcioiu, directorul liceului, și celălalt, Delureanu. Se vedea din felul în care se uitau peste ce vedeau, că se iviseră printre muritori numai ca să trăiască bine.

În special, Delureanu se considera că avea toate atuurile să ducă o viață plină de plăceri. Și dacă i se oferise șansa să profite de pe urma unui dram de inteligență cu care se ivise pe lume, nu pierduse și încă nu avea de gând să piardă ocazia să profite. Având origine sănătoasă și fiind și dotat cu ambiție, într-un ritm săltăreț pornise pe drumul unei realizări pe care el o credea și o vedea de excepție.

Imediat ce fusese numit inspector, considera că era normal pentru el ca totul să-i cadă la picioare. Deși tânăr și pe deasupra și frumos, nu avea nimic din zbuciumul sufletesc al oamenilor delicați. Îi rămâneau mereu pe dinafară sensuri ascunse ale vieților oamenilor

celebri și nici la înțelepciunea de prin cărțile acestora nu avusese acces nelimitat.

Lucruri sigure nu se puteau spune cu certitudine despre el: nu mai avea anii pentru glume cu viața. Fiind și însurat avea și câțiva copii de la o nevastă cu o singură calitate, aceea de a i-i oferi pe bandă rulantă. Lucrul nici nu-l încânta, dar nici nu-i displăcea. Ce era mai rău, era că totul îl arunca și mai mult în anonim!

Mai târziu, referitor la acest om, Iulian avea să înțeleagă un adevăr: ca să ai o atare însușire și o stare de spirit care să te mai și susțină, lui Delureanu îi mai trebuia un adevăr în plus: era nevoie să se tragă dintr-un neam obișnuit, dacă nu chiar sărac. Cu acest adevăr îi bătuse și chiar îi întrecuse pe mulți care aspiraseră și ei la demnitatea peste care el rămăsese înțepenit de ani buni.

Unde ședea el mai slab, era o problemă cam delicată: nu înțelesese și nu pricepea că istoria nu este doar o însușire de date.

Neavând acces la delicatețuri ale inteligenței, Delureanu se ocupa de treburi mult mai practice și mai de folos pentru el cum ar fi, bunăoară, amorul.

Devenise vestit la activități practice cum ar fi apucatul, trasul și împinsul. Minte lui ratase și arta de a înțelege că istoria are profunzimile ei.

Fără arta și subtilitatea de a ști să interpretezi evenimentele și timpurile, nu faci cu mintea ta mai nimic în viață, Trăiești doar ca să mănânci! Dar într-o situație în care se află el și societatea în care trăia, poate că mai mult decât atât nici că îi trebuia! Nu era bine să trăiești într-o societate care să fi devenit obeză!

Printre femei răspândea mereu un mister care, cu trecerea anilor, în loc să se liniștească, se accestua și instiga din partea-i la fapte grosolane. Acest chip adulat de femei se afirma prin chefuri de cea mai joasă speță. Nimeni și nimic nu îi interzisese acest drept elementar pentru un om ca el. Crai josnic de provincie, demn de ținut minte de orice minte prea puțin limpede, se afirmase și nu

ar fi vrut să fie întrecut de altcineva din ținut. Orgoliul său, dacă ar fi fost cât de cât treaz, era posibil să fi suferit. Lua în calcul și neașteptate schimbări de pe linia serviciului. În consecință, se arunca tot mai avid în istorii cu tinerele care debutau în științele istoriei. Acestea nu aveau nimic de pierdut. Refuzuri din partea tinerelor profesoare nu întâlneau nicidecum.

Nesătul de viața frumoasă a tinereții lui cam trecute, nu avea pretenții. Când se apuca de citit, se consola și cu ediții mai vechi, unele chiar și cu file rupte. Nu era greu să îți dai seama că erau refuzate până și de lectori mai spălați și mai educați de prin sate. El rămânea mereu convins că nimeni nu-și dădea seama după ce alerga. O minte mai limpede și-ar fi dat seama că acest om trăia cu un scop precit : să epuizeze toate aventurile galante sau mai puțin galante pe care și pe imagina și la care visa să le ducă la împlinire. Nimeni nu-l prinsese cu ceva care să se fi putut povesti într-un cer cât de cât civilizat. Nevastă-sa ori nu știa, ori nu voia să se încumete la așa ceva. Tăcea mai tot timpul și lucrul acesta o avantajă nespus.

Se obișnuise să tacă și când trebuia și când nu. În jurul ei, în ce-l privește pe soț, totul era un șir neîntrerupt de bănuieli ordinare, cum singură afirma mereu.

Și cu toate acestea, supranumele de crai lui îi venea ca o mănășă. Nu se plânsese niciodată de greutatea acestui adevăr. Îi făcea chiar plăcere să îl poarte.

În esență, nimeni nu știa care era atmosfera din familia lui. Povești circulau multe, ca în orice familie. Chiar dacă cineva le-ar fi aflat vreodată adevărul, nimeni nu s-ar fi opus să fie povestite fără acest dram de șarm care face bine oricărei povești.

Oricum, nevastă-sa nu încăpea în ele. Era un personaj prea șters și n-ar fi stârnit interesul nimănui!

Făcea parte dintre acele ființe pe care faptele nelalocul lor, în loc să le astâmpere, le trezesc impulsuri necunoscute, dar iubitoare de o viață la care îndrăzniseră și încă mai îndrăzneau să viseze împinse de o convingere ancestrală : visarea nu face rău nimănui. Cu

acest adevăr se hrăneau zi și noapte!

Astfel, în noaptea aceea, Delureanu ardea de dorința să iubească și să se lase iubit de o femeie frumoasă cum vedea că avea una chiar în fața lui!

Fezeu, profesoară de istorie într-o comună din jur, era mereu gata să dovedească, chiar să puna jos pe oricine s-ar fi încumetat să i se opună, mai ales că avea predilecție spre ce era crud și nevinovat. Pe Delureanu îl tulburase de cum se revăsuseră. Un fulger se produsese între el chiar de când se văzuseră prima oară. Ce-i drept, trecuse ceva timp de atunci, dar cum se spune, nimic nu se potolise din contră, se întetise!

Se vedea că reacționa mereu. Lui Delureanu îi tremurau nările ca unui animal greu de ținut în frâu. În consecință, se uita la ea cu priviri mai mult decât poficioase. O dorea și fără să i-o spună prin cuvinte ori gesturi insistente.

În paharul plin cu vin roșu, aproape negru din noaptea aceea, se amestecau toate dea valma : și cuvintele greu se spus și dorințele greu de ținut în frâu. Dar atunci nu-i rămânea decât să adulmece prin aerul nopții miroșuri, șoapte și mișcări care îl făceau să nu mai fie cuminte. Animalul din el se potolea cu greu! Tănăr nu mai era, dar trebuia să se strunească și singur, mai ales în momente ca acela pe muchie de cuțit cum era acelea din noaptea aceea.

Intrarea acestei Fezeu îl trezise la o nouă viață. Era ca o gâză pe care lumina o trezea la viață. Se trezea la viață și imediat ar fi și dorit să înțepe. Așezarea ei grațioasă îi zdruncinase până și ultimii neuroni, într-un fel foarte ciudat.

Ionel Niculcioiu, aproape de el, îl simțea și schimbau amândoi priviri complice. Deodată, privind prin vinul negru, acesta începuse :

— Eu cred că este timpul să mergem și pe acasă! Fezeul, așa îi spunea el, o să meargă în noaptea asta la Iulian!

Era clar că cei doi se cunoșteau bine, dacă nu erau chiar prieteni! Nimeni nu s-ar fi

înșelat, luând de bună acest adevăr.

Surprins de o asemenea distribuție a rolurilor, Iulian nu mai fusese atent la gestica și privirile celor trei prinși în regulile parșive ale jocului meschin care începea. El nu trebuia să fie decât un simplu actor, adică să participe la ce era distribuit fără voia și fără știrea lui.

— Ba asta nu!, sărise Iulian. Eu nici măcar nu știu cine este dumneaei! Nu duc și nu am dus niciodată femeii necunoscute acasă la mine! Și, la o adică, am dreptul să mi le aleg eu, dacă ar fi să se întâmple! Îmi pare rău dacă aveți această credință despre mine! Eu trăiesc în felul meu! Îmi pare rău că vă stric jocurile! Nu-mi plac întâmplările pe care le puneți la cale! Scoteti-mă din socotelile dumneavoastră, vă rog frumos! Nu pot să particip la așa ceva!

Iulian se ridicase să plece. Și chiar asta și făcuse imediat. Fără să privească în urmă și fără să salute pe cineva, Iulian Boariu ieșise din sală. Închisese ușa ușor, ca și cum s-ar fi temut de cineva sau de ceva. Trăia cu satisfacție mândria că vorbise clar și apăsător. Era ceva ca și cum ar fi învățat mai devreme și acum doar repeta fără să facă vreo greșală. Se simțea mai mult decât mândru! Chiar fusese grozav!

Cei doi oameni importanți din noaptea aceea nici nu avuseseră timp să-l privească. Un singur lucru ieșea atunci din mintea lui. Totul i se agățase de gânduri. Avea un chip nemișcat. Hotărârea îl domina.

Pe chipul lui de om tânăr, nimic necivilizat, în afară de o scârbă imposibil de ascuns. Oricum, așa ceva nu i se întâmplase vreodată. În cele din urmă, ieșise în stradă. Plouase. Frunzele se așternuseră pe caldarâmul acum pustiu. Realizase imediat că nu mai era mult până să ajunga pe strada care ducea spre cartierul unde copilărise. Întotdeauna îi plăcuse să meargă prin oraș singur. Nu dorea să dea naștere la comentarii pe care nu le meristase și totuși, procedând astfel, le genera și chiar le întreținea!

Într-un oras atât de mic, era convins că zvonul cel mai insignifiant avea toate șansele să devină eveniment. Se transforma în bârfă și asta nu-i plăcea. Până atunci nu avusese de-a

face cu așa ceva. Mereu se ferise. Puterea cu care se răspânda prin lume îl înfiora. Zvonul te ajunge din urmă și încet, dar sigur, te ucide. Nu i te poți opune!

Studenția dintr-un oraș ardelenesc îl obișnuise cu năravuri de negândit pentru lumea în care se întorsese. Din tot ce strânsese în inima lui, ieșea la iveală neputința de a împlini ceva care să arate că viața nu era cea pe care o descoperea acum în fiecare zi, în orașul copilăriei sale.

Erau lucruri noi, cu care nu era obișnuit. Acum că le vedea în cotidianul vieții, era puțin spus că îl dureau. Mai mult chiar, suferea cumplit. Nu era doar o suferință morală, suferea chiar fizic. Îl dureau în piept, îi tremurau mâinile și picioarele, avea amețeli, se simțea rău când mergea mult!

Așa ceva nu se pomenise în orașul în care își trăise anii studenției! Cu altă lume se înâlnise el acolo! Revenind în orașul din care plecase, gesturile devenite acum realități avuseseră pentru el ecoul și semnificația unei adevărate coborâri în Infern. Îi întunecaseră sufletul, dar încă nu îl ucisese!

Nimeni n-ar fi știut să spună despre el că ar fi fost un afemeiat încât cei de acum să gândească să se poarte cu el în consecință. Nu înțelegea cum era posibil ca cineva să hotărască în numele său! La așa ceva se gândea mergând pe strada pustie.

Îi veneau în minte oamenii acelei seri, pe rând, ca și cum ar fi strigat un catalog și fiecare dintre ei s-ar fi ridicat arătându-și față.

Întâi îi apărea Delureanu. Deși inspector, până atunci nu îl cunoscuse personal. Auzise doar povești despre el. Nu-l priveau. Celălalt, care în noaptea aceea nu vorbise mai nimic, era directorul liceului unde funcționa doar de câteva luni. Printre oamenii acelui orașel, acesta nu era chiar un nimeni. Știa să facă glume, întreținea cu toată lumea o atmosferă mereu volubilă încât el să nu treacă neobservat. Lucrul acesta îl dezgusta, dar nu avea ce să facă. Trebuia să-l respecte. Era directorul lui!

Nu se știa niciodată! La o adică, pe

viitor, fiecare ar fi avut un cuvânt de spus despre el. Era tânăr și probabilă lui ascensiune lui abia se gândea să înceapă!

Când aflase peste ce disciplină păstora Delureanu, care se dorea umanist convins, sufletul lui Iulian tresărise. De multă vreme așteptase umanistul cu care sufletul său să intre în dialog. Era un vis. Tinerețea nu se dezmințea. Dar lucrurile nu aveau să se întâmple așa. Rând pe rând, dezamăgirile i se instalau în suflet. Curând, avea să afle despre acesta că își făcuse studiile la „*sans frequence*”. Pentru el, fusese mai mult decât elocvent!

Iulian încerca mai mult decât reținere pentru astfel de exemplare. Era clar, nu avea nimic de oferit!

Ca student, în ultimul an de facultate, Iulian participase la un examen cu studenți de la „*fără frecvență*”. Se convinsese de ce erau în stare! Foarte prețuit, profesorii îl solicitau. Pentru el, era mai mult decât o probă de cinstire. Se edifica în el o mândrie solidă care nu avea să-l mai părăsească vreodată. În ciuda acestui lucru, se purta mereu foarte decent. Niciodată nu avea să facă din asta o probă de spus și arătat oricui.

Trecuse prin studenție și, dacă ar fost să intereseze pe cineva, poveștile lui de iubire fuseseră curate. Iubise și fusese iubit.

Odata cu trecerea timpului, din ele se iviseră poveștile. Erau ale lui, le păstra în suflet și de acolo scoteau mereu arpegii noi care acum, uneori, îl cam întristau. I se lipiseră de suflet. Acum realiza că viața lui era făcută din ele! Era sigur că, așa cum în minte îi mai rămăseseră și alte duioase întâmplări, cele cu Maria și apoi cu Gabriela viețuiau în inima lui cu o putere ca în primele lui clipe de viață. Nimeni nu ar fi avut dreptul să fabuleze pe marginea lor. Erau ale lui și atât! Și tot nimeni nu avea drept să-și croiască drum liber spre inima lui!

Nu făcuse și nu făcea din iubire o probă de bravură sau de necuviință. Nu se amuzase vreodată pornind de la ceva atât de sfânt, cum simțea că este și rămăsesese pentru el iubirea. Nu era deloc o idee adolescentină. Așa o

simțea el și astfel credea că o să-i rămână în minte și în inimă! Trăise și iubise cum face un om la douăzeci de ani! Erau anii lui! Nu avea de ce să-i fie rușine și nici cui să ceară iertare și mai ales de ce! Între ei totul fusese mai pur decât și-ar fi putut imagina cineva.

Trecea prin viață limpede, cu idealuri. Nu iubea glumind, n-avea să capete aceste primejdioase îndeletniciri! Iubea viața, avea încredere în oameni! Totul era clar și un om ca el nu ar fi putut să fi fost altfel decât cum fusese învățat să trăiască și cum se deprinsese să fie cu adevărat!

Avea idealuri ca orice om cinstit cu viața! De multe ori, când era singur visa, dar nu era starea aceea care lui i se părea leneșă, bleagă! Visarea se streecuta și i se lipea de suflet, când nu mai avea chef de ce era lângă el.

Se vedea mai târziu, dar niciodată la o anume vârstă. Își vedea devenirile, dar nu era în stare să-și socotească anii pe care i-ar fi avut atunci.

Față de director nu avusese niciodată deosebite cuvinte de laudă. Prea puțin timp avuseseră să se cunoască. Gândea că vor avea destulă vreme, mai târziu!

Iulian nu avusese motive să vadă în Ionel Niculcioiu decât un om simplu, doar directorul de instituție unde funcționa el și atât!

O funcție administrativă era suficientă pentru a-l confirma, așa gândea directorul, încet dar convingător!

Iulian era circumspect și aștepta confirmări sau chiar infirmări de la viață. Timpul avea să hotărască pentru el într-un fel sau altul. Îl respecta, dar de prețuit încă n-ar fi putut să spună că fusese cazul, până atunci!

Iulian se considera prea tânăr încât să caute în viața acestui om motive care să-l fi consacrat etalon în ceva. N-ar fi putut să spună despre el câți ani avea. Viața lui i se instalase cu lejeritate între acei ani când nu poți să spui cu certitudine vârsta unui bărbat. Se vedea că se simțea bine așa! Avea acea vârstă în care nu te consacra nici tinerețea, dar nici maturitatea

nu te alungă!

Trăia liniștit, cum putea să viețuiască un om fără mari idealuri într-un orașel în care ți-era imposibil să nu suferi în liniște de plictiseală. Nici el și nici orașelul nu-i aduceau în minte și în inimă îndatoriri excepționale. Și de o parte și de cealaltă se instalse cu lejeritate un fel de liniște care nu se voia tulburată. Nimeni nu ducea în spinare vreo istorie demnă să fie cunoscută și împărtășită.

Familii de seamă nu se închegaseră și nici nu se înghesuiseră să-și ducă viața pe aceste meleaguri. Un lucru era clar și din el se țrăgea și menirea lui: să apară oamenii zdraveni care să consacre orașelul, apoi liceul și prin ele tot ținutul.

Căsătorit cu o învățătoare Olimpia, ca orice soț și tată, aproape zilnic Ionel Niculcioiu nu se lăuda decât cu copiii lui – o fată și un băiat. Cât despre soție, nu spunea mare lucru. În schimb, mereu își ridica în slăvi soacra. Aceasta era o femeie mai mult decât banală. Venise de la țară și rămăsese ceea ce fusese de când se știuse: o femeie simplă, fără idealuri pe care să și le schimbe după cum bate vântul. Muncise și muncea ca un bărbat. Ținea casa ca oglinda. Încercând să devină și modernă și model, încă nu reușise nimic din tot ce-și propusese. Un lucru era vizibil : știau cu toții din casă să-și ascundă dezamăgrile și visările prea îndrăznețe, asta dacă nu întâi îl luăm în calcul pe directorul liceului. Toate se linișteau și, cu timpul, ca niște păreri, dispăreau, ca și cum nici nu ar fi fost vreodată. Se transformau în liniști pe care nu le mai tulbura nimeni. Nu se știe cât erau de adânci, dar între ele se întindeau distanțe de ani și ani de zile.

Necunoscându-i-se talentele și nici pasiunile, nedovedindu-și inteligența nativă prin ceva de reținut, în mod sigur Niculina era, în esență, un om obișnuit. Ar fi vrut să fie altfel, dar nu avea cum, îi era imposibil! El doar exista și atât! Lucrul acesta îi conferea o liniște care avea toate șansele să dureze nespus de mult!

Între noi fie vorba, nu se dovedea să

fi existat printre ambițiile lui măcar vreuna care să-l fi consacrat în vreun fel. Nimeni nu trebuie să se plângă de noroc în viață! Era un timp în care totul putea să o ia de la început. Și totuși, Niculcioiu aștepta și mai mult, spera să beneficieze din plin de oportunități neașteptate!

Istoria se tulbura mereu, chinându-se să-și găsească echilibrul precar! Era o vreme în care fiecare putea să-și asume calități neobservate și recunoașteri cel puțin tardive, dacă nu chiar mai mult. Călcând cumplit de greșit, se chinuia să-și găsească echilibrul perfect. Cei mai mulți sperau să-l și găsească!

Ca să scape de bănuiele care nu l-ar fi avantajat, directorul se aruncase într-o campanie furibundă de elogiare a fiului. În ochii tatălui, talentul de excelent jucător al călușului îl uniciza pe acesta. Nu avea mai mult de treișpe, paișpe ani.

Directorul uitase că își visase fiul viitor orașean, om bogat și consacrat de afaceri, nicidecum ca pe un țăran și pe deasupra călușar notoriu. Neputând să facă deosebirea între esențe și formele lor minore de expansiune prin lume, i se perindau prin fața ochilor și domnul cu mâini îngrijite, dar și țăranul cu chenar de pământ la unghii.

Directorul era total confuz între imaginile concrete și cele abstracte. În imaginația lui nu se puteau distinge cu precizie nici una, nici cealaltă.

În capul lui era un adevărat amalgam, posibil produs al simțului patern de stirpe rustică.

În ce îl privește pe Iulian, acesta se cunoștea foarte bine. Nu suportase niciodată ca cineva să dea buzna în felul său de a fi și de a gândi. Se hotărâse să-și țină directorul la distanță. Strictul necesar, nimic mai mult între ei!

Ținea la libertatea lui mai mult ca la ochii din cap. Nimănui nu i-ar fi dat și nu-i dădea voie să creadă despre el că era om cu slăbiciuni la îndemâna oricui. Oamenii din noaptea aceea chiar își bătuseră joc de el într-un mod grosolan! Se gândea la asta, dar

nu cu planuri de plată! Mergea absorbit de gânduri, dar erau acele gânduri pe care nu le voia împlinite cu repeziciune. Trebuia doar să aștepte!

Plouase. În urma acesteia, pe dalele umede se lipiseră frunze mici de salcâm. Străzile erau pustii. Ca să nu pară că el ar fi fost vinovat de ceva, se uita la zidurile caselor. Nu era atât de întrunic încât să nu le vadă. Cu gândurile bulversate, căuta să se agațe de ceva. Dorința să scape de amenințările care, în mod firesc, avea să-l năpădească, o presimțea așteptându-l încet, dar sigur. Din gânduri nu se domolise și nu se depărtase nimic, iar dintre chipurile acele nopți nici unul nu se domolise. Toate îi dădeau târcoale și îi înțepau inima.

Oamenii aceia, deopotrivă cu femeia pe care, cu siguranță că o chemaseră pentru el, ar fi fost în stare de orice. Într-un orașel ca acela, ar fi fost o adevărată tragedie, dacă s-ar fi scornit un neadevăr cumplit, de viață și de moarte. Dar, în esență, nu se aventurau. Nu-l cunoșteau, era prea tânăr! Avea tot dreptul să aleagă și nimeni nu trebuia să facă orice din viața lui, din gusturile ori preferințele inimii lui!

De nicăieri, nici măcar o singură rază de lumină, oricât de palidă. Gândurile înalte îi prindeau bine. Dacă ar fi fost pe lumină, s-ar fi simțit liber și nu spionat ca acum, cum i se părea că era.

Avea o șapcă pe care și-o trăsese pe ochi. De când se știuse, se ferise de răceală. Răcea nespuse de ușor și răcelile îi treceau greu. Într-un fel, își ducea propriile boli pe picioare. Se dovedea o ființă vulnerabilă.

Orașelul acela era locul în care își trăise o parte a vieții, ani buni de copilărie. Mereu i se părea ceva nou când îi veneau în gânduri acei ani. Acum, la maturitate, recepta totul cu fiecare por deschis!

După atâta timp petrecut departe, nu mai recunoștea și nu-l cunoștea nimeni! Lumea se schimbase și o făcuse amețitor de iute! Orașelul acesta era locul în care trebuia să-și confrunte devenirea cu propria-i viață de acum!

Închidea ochii ca să se bucure din plin de aromele pământului la acele ceasuri de toamnă târzie. Ierburile ude, gata să se topească în pământ îl sileau să priceapă că viața lui începea să nu fie așa cum și-o imaginase el!

N-avea cum să uite că pentru el viața începuse la conacul familiei. Dar istoria, grăbindu-se, dăduse peste cap tot mersul vieții lui. Făcuse din toate anotimpurile și din anii copilăriei lui un șir de întâmplări care i se lipiseră pentru totdeauna de sufletul dornic de viață. Lua viața ca pe un adevăr pe care trebuia să-l poarte cu sine. Nu avea conștiința, când era copil, că și el, ca om, ar fi putut să facă ceva, dacă ar fi știut ce și cum și ar fi vrut ca totul să se schimbe. Era prea mic. Și totuși, cu timpul, simțea că se născuse cu o mare curiozitate: să înțeleagă ce era aceea o viață. Nu putea să înțeleagă această dorință decât raportându-se la propriu-i suflet!

Când era sincer cu sine, n-ar fi știut să spună când i se sfârșise copilăria, când îi începuse adolescența și apoi tinerețea. Nu se rupeau una de alta. Treceau una din alta, fără ca el să perceapă cu creierul și sufletul vreo modificare care să-l facă să se simtă diferită de la un an la altul. N-ar fi putut să spună, nu simțise nimic, nu știa care fuseseră acei ani. Poate că nici nu era vorba de ani! În mod sigur trebuia să umble la ce i se întâmpla în gânduri și la modul de a înțelege viața.

Oricum, o tristețe dublată de o permanentă curiozitate se așternuse peste orice lucru sau ființă care îi ieșise și îi ieșea în cale. Fusesse ca o stare de spirit, la început! O trăise și o trăia mereu. Totul îi venea firesc. La început, ca orice stare nouă, îl încercase. Nu știa cât timp i se întâmplase asta, dar nu cu puțin timp în urmă. De atunci avea să-l țină captiv! Oricum, erau ani buni!

Cei care îi vedeau chipul nu puteau să nu spună despre el că nu era tânăr și elegant, arăta bine, se mișca cu detașare! În sinea lui, banal nu se simțise niciodată! Cu certitudine, nu-și amintea de așa ceva!

La terminarea studiilor, își răsturnase propriu-i destin! Mai ales, mama sa era în

sufletul lui.

În felul lor, amândoi trăiseră la fel. Niciunul nu avea cum să uite vreodată nici suferințele și nici timpul scurs de atunci. Este vorba de acel timp când fiecare căpătase despre celălalt conștiința că celălalt exista.

Să fi avut trei sau patru ani! Venea cu mama sa de la muncile câmpului. Era vara. O însoțea la secere. Cu pași mărunți de copil era numai lângă ea.

Pe nămiezi, în drum spre casă, într-o zi mama lui se întinsese la umbra unor măceși, pe o mejdină. Iulian se culcase lângă ea. Nu adormea. Fiecare își simțea sufletul fremătând.

Privindu-și copilul cu duioșie și luându-l delicat în brațe, îi spusese, uitându-se pe câmpia nesfârșită : „*De acum încolo, eu am să mă culc și am să mor! Nu am cu ce să vă mai țin! N-am ce să vă mai dau să mâncați!*” Nimeni nu ar fi știut vreodată să spună ce se întâmpla cu adevărat în sufletul ei de mamă. Iulian, ca un fir de mușețel și strângându-se și mai mult spre ființa ei, îi cuprinsese trupul de femeie matură cu mânuțele-i și murmură, rugându-se sfâșietor de ea: „*Nu muri, mămica mea, știu eu o femeie la care să mă duc să ne dea mălai ca să trăim!*”. Între mamă și fiu se țesea încă de atunci o punte de vise și de realități. Fiecare dintre cei doi o simțea că avea să dureze cât o eternitate.

În anii aceia, tatăl său suporta consecințele datoriei și dorinței sale de a nu rămâne un om obișnuit. Atunci era la Poarta Albă, la canal. Toata viața muncise cinstit, strânsese avere și acum trebuia să plătească. Era necesar să fie educat, să învețe ce este aceea o societate nouă în care oameni ca el nu aveau ce să caute decât educați. Educați nu oricum, ci pentru o viață nouă!

Societatea o luase razna. Fusese închis de ani buni. De judecat, nici vorbă! Trebuia educat. Educația se referea la tot ce se întâmpla cu el. Că strânsese ce avea, era singura lui vină. Muncise mult, cumpăruse, nu risipise nimic. Nimeni nu-i dăduse nimic din cer. Dar era singur și prea izolat, acolo unde era. Nu putea să facă nimic. Iubea viața și n-ar fi

vrut să moară! Singură, mama îl crescuse și îl educase. Fusese și rămăsese o eroină! Avusese o șansă: se înțelesese bine cu socrii. Locuiau în aceeași casă. Aceștia văzuseră în ea o adevărată fiică. Cinstită și devotată soțului plecat, mama își ridica singură soțul pentru popria-i statuie de femeie și mamă devotată menirii vieții ei pe pământ.

Nu-și dădea seama de ce toate aceste secvențe din propria-i viață îl luaseră în stăpânire tocmai în noaptea aceea! Le lăsa în pace, se simțea bine! Decât să se mai gândească la ce i se întâmplase când plecase de la liceu, poate era mai bine așa!

Poate că și toamna și răcoarea care începuseră să gâdile ar fi putut fi motive acuzate de ce trecea prin sufletul său. De vreme ce nu avea libertatea ca sufletul său să aleagă ce i se părea accesibil, se lăsa în voia clipei. Cum s-ar spune, devenea sclavul ei!

Voia și nu voia să se depărteze de unde venea și de ce i se întâmplase în noaptea aceea! Lucrurile nu sunt niciodată separate între ele. Se cheamă unul pe altul! Atunci îi veni în minte o întâmplare din vremea primilor ani de studenție. Și-o amintea de parcă s-ar fi petrecut ieri!

Trebuind să fie trimis în Italia, la Veneția, cu o bursă de câteva luni, nu putuse pleca. Visase nespuse să plece. Era dreptul lui! Avea toate motivele să aspire! Dar fusese sortit să guste din tristețea unor neadevăruri pornite din niște minți bolnave. Nici prin gând nu-i trecuse că ar fi putut să fie așa ceva! Rectorul, academician de vază, îi solicitase să prezinte date certificate, referitoare la originile familiei sale. Datele primite fuseseră mai mult decât cumplite pentru el! Era scris negru pe alb. Mult mai rău nici că se putea! Scria că Iulian provenea dintr-o familie despre care primarul satului scria că alt rost nu avusese decât acela că „*supsese sângele poporului!*”

Pentru prima dată în viața lui, acolo, în cabinetul rectorului, unde fusese chemat să i se citească răspunsul primit, avusese ciudata impresie că pica cerul pe el. Se amestecau în mintea și în inima lui respectul pentru

oamenii care îl apreciau, dar și supărarea și melancolia, durerea și chiar mai mult, un soi de tristețe greu de exprimat în cuvinte, adâncă și de neînțeles, că îi fusese dat să se nască și să trăiască atunci, în acei ani. Și el nu avea decât puțin peste optsprezece ani! Era student în primul an.

În locul său, fusese trimis un coleg cu origine „sănătoasă”. Dar lucrurile nu ieșiseră altfel decât cum se spune, de obicei, în astfel de circumstanțe: „*Plecăse bou și se întorsese vacă*”. Colegul său de an, lipsit de orice striaii pe scoarța cerebrală, nu pricepuse aproape nimic din lumea în care trăise aproape trei luni în orașul din Cetatea lagunei.

La întoarcere, acesta nu-și mai amintea nimic din experiențele aceluși timp într-un asemenea oraș și mai ales din bibliotecile prin care, posibil, trecuse! Gore continua să trăiască liniștit ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat în viața lui. Nici nu putuse, dar nici nu avusese de gând să povestească ceva colegilor săi de facultate. Dar cum se spune și în Cărțile Sfinte: „*Fericiți cei săraci cu duhul că a lor va fi împărăția cerurilor!*”.

Acum, rectorul, după ce-i citise ce primise de la comună, încă o dată se purtase deosebit de prietenos cu Iulian. Înțelegător și cu sentimente de prețuire pe care le nutrea pentru unul dintre cei mai buni studenți ai săi, în cabinetul său impunător, rămas din alte vremuri, îi mărturisise lui Iulian, privind în altă parte, că el nu arată și nu se poartă asemenea fiului unui muncitor, al unui om de rând, așa cum declarase Iulian că era. Acum, totul se consolida între ei. Și asta îi făcea bine lui Iulian.

Soiul lui Iulian era evident! Mai înainte, ce spusese el că era, fusese doar inventat de ochii lumii, cum se spune! Rectorul nu putea să nu percuteze la un apelativ pe care îl auzea când îl chemau în glumă colegii pe Iulian: „*Giulius, filius imperator!*”.

Terminase studiile elogiios. Lasuștinerea lucrării de licență, decanul facultății, care îi condusese și lucrarea, afirmase în fața întregii comisii că ce realizase el nu era o simplă Teză

de Licență! Se impunea ca o adevărată Teză de Doctorat!

Iulian nu își domolise puterea de muncă și capacitatea de a visa. Erau pilonii pe care, cu adevărat, se edificase și se susținea de pe acum felul său de a fi și de a trece prin viață. Trăia liniștit, mândru în sinea lui. Nu era o probă de orgoliu! Asta era viața lui! Își găsisse tempoul și se străduia să-l păstreze.

Nu aștepta altceva decât libertatea la care gândește omul conștient că este de datoria lui să fie bun și iubitor. Venise vremea când trebuia să dea la iveală de ce era în stare. O datorie la care visa și pe care o iubea! Îl solicita din plin.

De acum înainte, avea responsabilități cu finalități practice. Ajunsese la ce visase întotdeauna că ar fi putut să facă.

A fi profesor era pentru el mai mult decât un mod de viață. Era chiar viața lui, un vis adevărat împlinit. Îi plăcea nespus. Să ai în mâini un suflet și să-l modelezi, era suprema datorie pe care i-o oferea viața. O trăia, convins că Dumnezeu îi dăruise un rost pe pământ. Dumnezeu îl prețuia și îl iubea. El, om matur, nu se cădea decât să-l mulțumească.

Iulian mergea fără să se grăbească. Cu nesaț, trăgea în piept aerul umed al acelei nopți.

La marginea unei străzi, zări siluetele unor case. Era strada lui. Casele erau modeste. Mai ales în întuneric, imaginația lui se dezlănțuia. Totul depindea de forța celui care privea. Ajunse acasă, nu visă nimic și peste câteva zile ar fi fost tentat chiar să uite de episodul cu Fezeu. Dar nu se întâmplase așa!

Niculcioiu căruia, de obicei, îi mirosea teribil gura a mizerii, iar trupul a tutun, când îi ședeau în preajmă, îi spusese cu bucurie în glas, într-una din zile :

— Ce zici, mă Iuliane, de Doamna Melnic, nu te-ar refuza dacă i-ar face niscaiva avansuri. Singură este, soțul fugit în America și i-o fi și ei dor de ceva! ... Ce-ai zice? Nu trebuie să fii slab! Și cred că te și place! N-ai ce să pierzi! Încearcă și o să-ți prindă bine! N-are de ce să-ți pară rău!

Vorbindu-i, directorul, după modelul țăranilor ajunși la oraș și greu deprinși cu arta de a trăi după placul inimii lor, îi făcuse conspirativ cu ochiul. Abia atunci Iulian băgase de seamă pentru întâia oară ce degete strâmbe avea omul acesta. Mirosind a tutun ieftin, acest om are expresia sigură a omului în care nu ai fi putut avea încredere, de îndată ce l-ai fi cunoscut. Îi fugeau ochii peste tot și gesticula neîncetat.

Deși surprins, Iulian nu se prindea în cursă întinsă. Oricum ar fi fost și orice s-ar fi spus, față de Doamna Melnic Iulian avusese, de îndată ce o cunoscuse, în urmă cu câteva luni, sentimente de respect. Era delicată și, oricine ar fi cunoscut-o, n-ar fi putut să spună decât că era o franțuzoaică sadea! Ce mai, semăna cu o actriță!

Cu timpul, aleasa prețuire dintre ei evoluase și devenise prietenie nemărturisită.

Iulian prețuia eleganța cu care aceasta ieșea în lume. Se îmbrăca ca o doamnă, mai ales printre lumea dintr-un orașel ca acela. Vorbea încet și rar, însoțindu-se de gesturi puține și cât mai domoale. Pieptănăturile ei, ca de adevărată pariziancă, nu puteau trece neobservate. Apoi foile și taioarele în variante de albastru, vernil și lila nu făceau altceva decât să o consacre drept etalon al eleganței.

Pentru Ionel Niculcioiu, care rar întâlnește în viața sa doamne cu adevărat, nimic nu avea vreo importanță. Iulian, luat pe nepregătite, nu știuse cum să reacționeze, dar zâmbise. Nici măcar nu-și privise superiorul. Apoi revenindu-și din surpriză, îl săgetă necruțător cu privirea, și-i răspunsese răspicat, încât aceasta să înțeleagă ce se petrecea în inima lui :

— Glumiți, Domnule Director! Pentru Doamna Melnic sentimentele mele sunt dintre cele mai alese! Este o doamnă și nu-mi permite asemenea libertăți pe care, nu vă supărați, eu le-aș numi de-a dreptul curate măgării!

— Ce îți spun eu și ce înțelegi tu! Sau poate că te prefaci! Ai și tu inimă în tine și ești bărbat! Ce dracu, Doamne iartă-mă! Pe lumea asta nu trebuie să scapi nimic, ascultă-

mă pe mine! Tânăr ești, curat nu mai vorbim! Deștept ești, ce mai aștepți? Crezi că nu te vrea? Și apoi, Glauco, băiatul pe care-l ai elev, este un motiv să intri iute în casa ei. Când vrei! Nu te codi, nu ai de cine și de ce!

— Dacă am să simt nevoia de ceva, o să fac numai ce simt eu că trebuie să fac! Oricum, eu vă mulțumesc, dar nu cred că este cazul să mai interveniți și cu alte sfaturi și, cu atât mai mult, în astfel de probleme! Sunt lucruri care mă privesc numai pe mine, nu vă supărați! Și altă dată nu mai interveniți, vă rog frumos! Sunt probleme personale, este viața mea și nu cred că este cazul să știe obștea ce trebuie să fac și ce nu! Încă o dată, vă rog frumos! Nu mă faceți să insist!

Iulian nu trebuia să accepte nimic, mai ales lipsa de eleganță de care dădea dovadă acest om, chiar dacă era directorul său. Trebuia pus la punct! Nu avea niciun drept să intre în viața lui particulară!

Discuția avuse loc în holul liceului. Pe lângă ei nu trecea nimeni, elevii fiind de mult în clase. Iulian ieșea din clădire, iar directorul, ca director ce era, te așteptai să-l întâlnești peste tot.

Acum, când crezuse că pusese la punct intențiile educative ale acestui om, Iulian era convins că nu aveau ce să-și mai spună. Dar nu fusese așa!

Parcă îl vedea și îl auzea pe Ionel Niculcioiu ținându-și lecțiile. Nu lua în seamă ce vorbeau elevii despre dialogurile dintre el și ei. Nu ar fi vrut să fie influențat în niciun fel. Ținea enorm de mult la propriile opinii.

MARIN SORESCU ÎN DOCUMENTE INEDITE

Maria IONICĂ

Acum niște ani, mă implicam cu entuziasm în redactarea impresionantului volum *Marin Sorescu în scrisori de familie*, apărut la editura slătineană Alutus, în 2001. După susținerea unui doctorat și publicarea câtorva cărți despre viața și opera lui Marin Sorescu, mi s-a făcut iarăși onoarea de a accede în culisele biografiei soresciene, care abundă în aspecte conducând spre laboratorul creației. Este vorba despre o altă lucrare cu documente inedite de și despre marele scriitor român, de această dată nemailimitându-se la universul familial: un volum de corespondență, clasificată și adnotată, din care se profilează și mai convingător fascinantă personalitate a creatorului de geniu, în două rânduri nominalizat pentru acordarea Premiului Nobel (1983, 1992)¹.

Se impune, de la început, precizarea că și recuperarea acestor crâmpie din corespondența lui Marin Sorescu se datorează profesionalismului și spiritului prevăzător al profesorului univ. dr., exeget și scriitor George Sorescu, posesorul unei adevărate arhive *Marin Sorescu*².

Majoritatea epistolelor sunt legate de opera scriitorului, fie de poetica traducerilor, fie privind punerea în scenă a pieselor sale de teatru și ecurile spectacolelor. Fără a se limita la obișnuitele convenții epistolare și cuprinzând, pe lângă tradiționale „salutări din...”, tulburătoare *istorii*, lucrarea prezintă o

1 v. recenta lansare, în 8 decembrie 2014 (la 18 ani de la stingerea scriitorului), a volumului *Sorescu vs. Nobel*, de Ion Jianu, prilej cu care s-au devoalat fapte (și chiar nume!) care au compromis această șansă de binemeritată recompensare a literaturii române.

2 Singura excepție o constituie ilustrata trimisă de scriitor Elenei Pădure, la Iași, în 1960, insolitul cadou pe care mi l-a făcut fosta colegă de facultate a lui Marin Sorescu, a cărei prietenie mă onorează și în prezent.

MARIN SORESCU

Str. Grigore Alexandrescu, Nr. 43
BUCUREȘTI 71 128

Telefon 50 47 88

mare diversitate nu numai în ceea ce-i privește pe autorii și beneficiarii acestor misive – constând în scrisori, ilustrate, invitații, cărți de vizită (inclusiv a scriitorului), bilete sau ciorne, unele venind și cu *povești*, altele trimițând la poveste.

Deopotrivă de interesante sunt mesajele primite, ca și rândurile adresate de scriitor către membri ai familiei sau unor reprezentanți de seamă ai culturii naționale și universale (scriitori, exegeți, lingviști, traducători, actori, pictori, redactori, editori, regizori), secvența cea mai bogată constituind-o corespondența primită de scriitor. Foarte importante sunt însă și mesajele scrise/trimise de Marin Sorescu unor destinatari mai mult sau mai puțin cunoscuți.

Poate nu toate documentele sunt la fel de relevante pentru istoria literară, poate valoarea unora se va dovedi ulterior; am considerat însă că merită să fie înregistrate, înainte ca timpul să le risipească, sau, cine știe, chiar să le deterioreze iremediabil. De aceea am și recurs la o serie de fotocopii ilustrative deși, din motive de spațiu/paginație, nu întotdeauna componentele sunt reproduse la dimensiuni reale; dacă se vor mai observa anumite minusuri (îndeosebi de punctuație), este pentru că am dorit ca acestea să rămână,

totuși, cât mai aproape de variantele originale³. Să nu uităm că într-o jumătate de secol limba evoluează, se rafinează, iar unii corespondenți plecaseră de mult din țară.

Corelând informații din operele lui Marin Sorescu, din interviurile sale și din Jurnalul apărut postum, ne-am străduit, uneori cu lupa și cu harta, nemaivorbind de dicționare și de internet, să evidențiem valoarea hermeneutico-literară a acestor emoționante pagini. Căci generozitatea fondului documentar a compensat dificultățile cauzate de faptul că nu toți corespondenții scriitorului au fost la fel de riguroși, declinându-și clar identitatea în spațiul rezervat pentru adresa expeditorului, precizând data și locul de unde scriu (unii poate aveau și motive să rămână *absconși*), de multe ori aflându-se deteriorate și filele îngălbenite, cu sau fără plicurile aferente, păstrând sau nu amprenta stampilelor diferitelor oficii poștale de unde au fost preluate, respectiv, de unde au ajuns. Nemailuând în calcul varietatea *lingvistică* a mesajelor (în franceză, engleză, italiană, spaniolă, germană, rusă⁴), uneori doar prin logică sau corelații cu alte informații/documente ne-am putut edifica, conținutul facilitând intuirea expeditorului.

³ Textele sunt însă adaptate la actualele norme ortografice, cu *ă* și *sunt*.

⁴ Pe lângă bogata corespondență internă, îi parveneau scriitorului plicuri cu mențiunea *Bukarest-Romania, Romunia, Rumunia, Rumänien SR/ Rumänien*, adăugându-se uneori și *Europe*. Cu greu am aflat un tâlmăci priceput pentru mesajele în rusește. Și ce loc de cinstă avea odinioară la noi limba vecinilor de la răsărit...

Derutante s-au dovedit a fi și unele coincidențe de nume, capcana putând fi evitată prin urmărirea cronologiei momentelor, cât și detaliile obținute prin diferite surse, care pot ajuta doar în cazul personalităților. Scrise de mână sau tehnoredactate, nici unele pagini semnate de scriitor nu sunt datate, astfel că nu putem ști dacă au fost trimise ori sunt, mai curând, simple ciorne.

Și dacă, în pofida strădaniilor noastre, mai rămân câteva necunoscute/semnături care nu s-au lăsat cu niciun chip „deconspirate”, nici după succesive permutări de litere și/sau silabe (metateze), de căutări și exerciții deductive, ne-am consolatat cu opinia poetului, care obișnuia să spună: *Puțin mister nu strică...*

Majoritatea misivelor sunt însă frumos scrise și atât de bine păstrate, de parcă ar fi ieșit recent din tolba factorului poștal!

Sub aspectul conținutului acestei cărți, se remarcă deosebita ei valoare documentară, în primul rând despre viața și activitatea creatoare a lui Marin Sorescu. Descoperim adresele scriitorului⁵ și ale altor personalități, unde erau sediile unor redacții literare, edituri ș.a.; aflăm despre anumite lipsuri (cum ar fi diurna insuficientă și tardiv trimisă din țară), de boli (v. diabetul scriitorului) și operații (apendicita fratelui George, în 1960), luăm act de întâlniri familiale, amicale, literare ș.a.m.d.; deducem că scriitorul își manageria atent traducerea, editarea și tipărirea cărților sale în alte limbi, el însuși traducând din mai mulți autori străini (v. volumul *Tratat de inspirație*, 1985). Ni se confirmă și unele proiecte la care Marin Sorescu făcea trimiteri în *Jurnal*: o piesă de teatru despre revoluția română din 1989 (v. scrisoarea din 16 II 1990 a lui Oskar Pastior, care se interesează și de

⁵ Odată plecat din Bulzeștiul natal, Marin Sorescu a locuit la cămine studențești din Iași (unul s-a numit, parcă profetic, *Mihai Eminescu*), apoi în București, unde, până la cumpărarea casei din str. Grigore Alexandrescu, nr. 43, a domiciliat, succesiv, în: Olteni, nr. 45; Pajura, bl. M3, sc. B, nr. 38; Sevastopol, nr. 26.

versurile *alese de cenzură*⁶). Până și felul în care a fost deschis plicul ar putea fi interpretat, trădând înfrigurată nerăbdare, emoție, poate chiar teamă...

Ca într-o inedită colecție, putem vedea ce timbre circulau pe atunci, în ce fel de plicuri și cum se trimitea corespondența (obișnit, telegrafic sau, mai rar și mai ales din străinătate, *par avion*), de la oameni obișnuiți până la cel mai înalt nivel⁷; aflăm ce imagini erau preferate în ilustrate, care erau codurile unor localități și cum era organizarea administrativ-teritorială în trecut, cu raioane, regiuni etc., pe ce fel de hârtie se scria, ce urări ocazionale se făceau (de un 1 Martie, 1969, avem și un mărtișor), ce evenimente culturale se organizau în țară și în străinătate, cât dura până să ajungă la destinatarul român o epistolă din Vest (o săptămână prin anii 70, cele circa douăzeci de zile necesare pentru primirea corespondenței tot mai atent supravegheate în România deceniilor opt-nouă presupunând și timpul în care cenzura cerceta și se dumirea...).

Mai e nevoie să ne întrebăm de ce unii corespondenți, de origine români sau cunoscători ai limbii române, scriau uneori în italiană, franceză sau engleză?! Scrisorile primite fără ștampilele de rigoare erau trimise prin intermediari? Nu-i greu de ghicit... Mai ales în deceniul al nouălea, cenzura ceaușistă ajunsese exagerat de vigilentă. Astfel, la 8.VII.1985, un fost coleg de facultate al scriitorului se lamenta, din Iași, cu amărăciune: *Dragă prietene, îmi îngădui să-ți trimit o carte, mai bine zis o parte dintr-o fostă carte, cât a mai rămas din ea după ajustările și eliminările de rigoare.*

De asemenea, în 20.XI.1985 (pagina fără plic ar sugera că i-a fost înmănată scriitorului, direct sau prin intermediar), Constantin Crișan se revolta că s-a deteriorat caseta cu o poemă recitată de poetul francez Jean-Paul Mestas și dedicată lui Marin Sorescu: *cel puțin*

⁶ Volumul *Poezii alese de cenzură* apărea în 1991.

⁷ După 30-40 de ani, primim și noi plicuri cu destinatarul *la vedere*, în dreptunghi cu folie transparentă; de obicei, facturi de la gaze, curent electric, bănci sau, mai rău, de la vreun kruk...

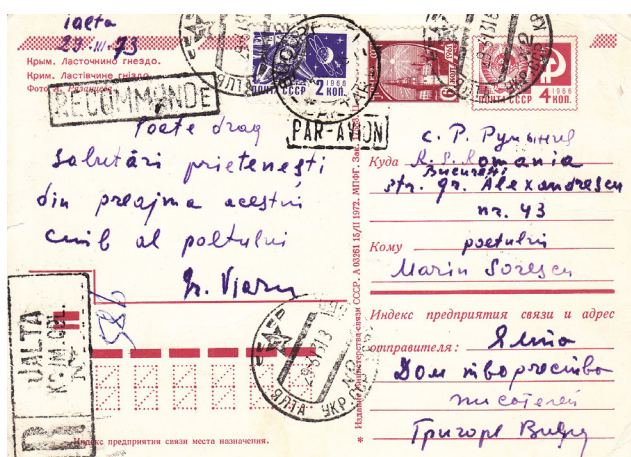
5 (cinci) versuri sunt șterse (mi-au ținut-o măgarii de la vamă șase luni, de parcă ar fi fost diamante radioactive).

Cititorul poate contempla imagini emblematice pentru locuri vestite din lume, iar din țară își amintește celebre locații de odinioară (azi cosmetizate – mai ales în exterior – și masiv privatizate!). Concomitent, își lărgeste orizontul de cunoaștere nu doar despre viața și opera lui Marin Sorescu, ci și despre personalități care au intrat în legătură cu acesta, despre evenimente culturale, istorice, chiar și politice, își actualizează/reactualizează cunoștințe geografice, de istorie, mitologie ș.a.m.d. Multe informații din aceste documente de arhivă de prin anii 60-80 ai secolului trecut pot fi azi nuanțate, articulate, comparate, *actualizate*. Un corespondent a cărui semnătură nu spunea atunci prea mult a devenit, între timp, nume de referință, cel mai adesea în domeniul literaturii.

Sporind valoarea documentară a cărții și depășind zona exclusivă a biobibliografiei soresciene, există elemente care pot stârni nostalgii sau curiozități, în funcție de vârsta cititorilor. Notele de subsol vin cu informații care să-i ajute pe tineri (elevi, studenți) să parcurgă și să înțeleagă mai bine textele, în care ei pot găsi și modele de abordare originală a canoanelor stilului epistolar, un original îndreptar, cu modalități de particularizare a convențiilor din corespondența de odinioară.

Mai cu date incomplete, deseori cu un limbaj aluziv/codificat, scrisori și ilustrate oficiale sau personale, scrise pe-o față sau/și pe alta, în coloane, uneori și între ele, pe lângă, pe dedesubt sau pe deasupra!), în mai multe limbi⁸, adresate de/ către personalități/persoane importante din cultura acelei epoci, din biografia autorului sau anonimi, cu adevărat *ilustrate* acum, toate aceste misive contribuie la o mai bună cunoaștere a personalității lui Marin

⁸ Cele câteva ciorne, probabil, atestă faptul că Marin Sorescu poate fi considerat și un adevărat poliglot, pagini însemnate ale acestei cărți necesitând traduceri din mai multe limbi. Și vasta-i corespondență trebuie să-i fi luat scriitorului destul timp...

Sorescu și la înțelegerea operei sale, precum și a epocii în care acesta a trăit și a creat.

Dincolo de aspectele semnalate, o problemă deosebită a constituit-o și structurarea lucrării, asamblarea prețiosului, dar atât de diferitului material, repartizat, după succesive reevaluări, în patru mari capitole:

I. Corespondență cu obiective prioritar literare;

II. Felicitări și invitații la diferite evenimente oficial-culturale;

III. Scrisori și ilustrate de la cunoscuți și persoane/personalități semnând indescifrabil;

IV. Corespondență scrisă de Marin Sorescu.

Precizăm că acest volum poate suscita interesul cititorilor operei lui Marin Sorescu, cât și al cercetătorilor de profil. Pe lângă privilegiul de a contempla pagini scrise de Marin Sorescu însuși, nu pot fi ignorate semnăturile unor personalități de frunte ale culturii române și universale. Dacă la corespondența scriitorului cu personalități din țară sau cu iluștri compatrioți plecați, vremelnic sau definitiv, pe alte meleaguri se pot citi rânduri semnate de Eugen Simion, Nicolae Steinhardt, Grigore Vieru, Andrei Pleșu, Constantin Crișan, Georges Astalos, Ion Caramitru, Valentin Silvestru, Dinu Flămând, Ion Apetroaie ș.a., o altă importantă secvență prilejuiește descoperirea slovei unor autori

din afara granițelor noastre culturale, nume de referință în literatura secolului XX: Oskar Pastior, Paul Engle, Gerald Bisinger, Adam Puslojić ș.a. Alături de alți oameni de cultură din străinătate (unii având și responsabilități în domeniu), aceștia dovedesc admirație, prețuire, deseori și sinceră prietenie față de scriitorul nostru.

Concluzionând, acest volum oferă ocazia de a scruta rânduri scrise de personalități marcante ale culturii și literaturii dintr-o importantă jumătate de veac, devoalând gânduri și speranțe ale multora dintre cei care i-au fost apropiați scriitorului, care l-au susținut și stimulat de-a lungul scurtei sale existențe lumești. Mai mult decât atât, în aspectele consacrate biobibliografiei soresciene se regăsesc frecvent date despre epoca în care a trăit și a creat Marin Sorescu.

Dintre multele documente, am ales pentru cititorii revistei „Oltart”, între care se află, sigur, destui împătimiți de opera singurului printre poeți, o scrisoare și o ilustrată, expediate acestuia, la un interval de zece ani, una din țară, cealaltă... tot cam de pe aici!

Înainte de a o prezenta pe cea dintâi, reamintim că în 1960, după ce se afirmase printre studenții ieșeni și în cadrul cenaclurilor literare moldave, Marin Sorescu a fost repartizat în București, la redacția centrală a revistei „Viața studentească”, încă din 1962 fiind răsplătit cu un premiu, pentru critică. Între 1962-1965, el va funcționa și ca redactor la „Luceafărul” (mai întâi răspunzând de secția critică, numit apoi redactor-șef), o gazetă dinamică, receptivă la nou, combătând literatura de duzină, un fel de tribună literară, tot mai viabilă după venirea lui Eugen Barbu la cârmă.

În paralel cu activitatea gazetărească, autorul continua să scrie și să publice poeme, schițe, tablete, recenzii, medalioane literare, foiletoane satirice etc., devenind tot mai cunoscut. În minuțiosul său studiu bibliografic despre Marin Sorescu, Gheorghe

Boris Lungu semnală primele referințe critice la creația soresciană începând cu 1964, după debutul său editorial cu volumul de parodii *Singur printre poeți*⁹, dar unele documente din corespondența scriitorului demonstrează că el era deja cunoscut și prețuit, fapt evidențiat și în scrisoarea trimisă de Valentin Silvestru, *tovarășului* Marin Sorescu pe adresa redacției revistei „Luceafărul”, în septembrie 1963 (într-un plic cu vigneta *Contemporanul SAPTĂMÂNAL POLITIC, SOCIAL, CULTURAL*).

Nu avem știre să fi fost publicate atunci, dar rândurile de mai jos, cu analiză atât de entuziastă și de pertinentă, trebuie să-l fi măgulit pe tânărul scriitor. Iată conținutul acesteia:

Septembrie 1963

Stimate tovarășe Sorescu,

Îmi iau îngăduința să vă scriu, după ce am citit două schițe și parodiile publicate de dvs recent. Schițele mi s-au părut a avea o calitate literară deasupra a ceea ce se publică obișnuit în acest domeniu, un sens ascuțit și volubilitate a gândirii, „Spartanii” având și o idee originală care m-a emoționat prin noutatea ei. Poate părea paradoxal că cineva se emoționează citind umor; totuși, întrucât și umorul face parte, într-un fel sau altul, din literatură și artă și acestea, nu-i așa, se adresează sufletului și minții – după cum în atâtea rânduri s-a spus – bănuiesc că sunt numeroase persoane care citind, sau consumând în alt fel comedie au, pe lângă contracția nervoasă care naște râs și un efect estetic.

Nu cunosc prea bine creația unor poeți pe care i-ați parodiat; pe a altora, cum ar fi de-o pildă Nina Cassian, o știu mai îndeaproape. Totuși, am citit toate parodiile dvs. cu interes și satisfacție – pentru valoarea lor nu raportată

⁹ Într-un singur an, 1964, 11 cronici, semnate, cronologic, de Gabriel Dimisianu, Eugen Simion, Mircea Angheliescu, Ion Lungu, Galina Bădulescu, Eugen Luca, Nicolae Dragoș, M. Coleșiu, Sanda Radian, Dan Mănuacă. În continuare, tot în 1964, dar referindu-se la poemele soresciene apărute în periodice, se pronunță G. Călinescu, Marin Bucur și Ion Oarcășu. În total, 14 referințe critice.

ci intrinsecă. Este în ele poezie și ironie, o vioașie nesilită, lipsită de pedanterie, substanță intelectuală și multă valoare de critică literară – ca să zic așa. Specialiștii vă vor apropia probabil de Heine și Topârceanu, vă vor căuta rădăcinile în Sterne și tulpina în Chaucer. În ce mă privește consider rezultatele dvs. de până acum interesante în certitudinea lor (nu în promisiuni) și proprii. Și sunt încredințat că veți mai bucura multă lume cu scrisul dvs. spiritual – dacă, firește, nu veți părăsi această îndeletnicire; ea nu e dintre cele mai comode și trebuie tărie de cuget și convingere adâncă pentru a nu te depărta de ea într-un moment sau altul.

Ca unul care îmi încerc puterile din când în când pe tărâmul satirei umoristice, am considerat că-mi fac o plăcută datorie să vă felicit din inimă pentru parodiile de care aminteam mai sus și să vă urez peniță ascuțită și pe mai departe. Vă voi citi totdeauna cu plăcere. Sănătate și vioașie

Valentin Silvestru

Peste un deceniu, Marin Sorescu era deja o celebritate. Din 1973, am avut la dispoziție mai multe materiale, dintre care am optat pentru câteva rânduri de pe o ilustrată purtând semnătura poetului basarabean Grigore Vieru. Recomandata trimisă de cel care se adresa lui Marin Sorescu, invariabil, cu delicatul apelativ *Poete drag*¹⁰ înfățișează un impozant castel, ridicat pe o stâncă din vecinătatea mării¹¹, fiind scrisă la Yalta, vestitul oraș din sudul Ucrainei, și transmițând *Salutări prietenești din preajma acestui cuib al poetului*.

¹⁰ Românisul lui Grigore Vieru (1935-2009), poet din Republica Moldova, membru corespondent al Academiei Române (din 1993), profund implicat în mișcarea de eliberare națională din Basarabia și de unificare cu România este atestat și de celebra mărturisire aforistică: „Dacă visul unora a fost să ajungă în Cosmos, eu viața întreagă am visat să trec Prutul”.

¹¹ Supranumit „Cuibul rândunicii”, castelul în stil neogotic, a fost construit pe la 1912, din ordinul unui baron german.

De reamintit că publicarea acestor noi secvențe din corespondența lui Marin Sorescu se datorează D-lui Prof univ. dr. George Sorescu, căruia Marin Sorescu însuși avea obiceiul să-i trimită, spre neuitare parcă, însemne ale periplului în care a fost antrenat de geniala sa operă. Riguros și prevăzător, fratele mai mare al scriitorului, *mentorul școlit* – cum l-a considerat întotdeauna autorul *Lilieciilor*, a înțeles valoarea acestor documente-veritabile file de istorie literară, le-a strâns în timp, le-a păstrat și le oferă azi cu generozitate.

În ceea ce mă privește, pe lângă argumentele menționate, am avut și satisfacția reconfirmării a cel puțin două ipoteze avansate, și argumentate, în precedentele mele studii: data nașterii scriitorului (**29**, nu 19 februarie 1936) și anul debutului publicistic (**înainte** de 1959, cum încă mai apare prin unele surse, inclusiv în manuale școlare).

George VAIMAN

PESTE ȚINUTUL DOINEI NINGE
IARĂ

Ningea peste Moldova cu luceferi,
Era în anu-n care-n ianuarie-a răsărit
O Stea ce-avea să ardă peste nuferi
Și peste LACUL tainic cu-adâncu-i nesfârșit

Și peste toate câte îl așteptau –
Și DOINA în grai și limbă în tainicul mit;
VENERE ȘI MADONA în cer cântau
LA STEAUA nemuririi cu nimbu-i aurit...

El a simțit să lege cuvinte reci
Să ardă în juni și în fecioare crezul său.
Poieni și codri și tainice poteci
Se-nfiorau; și-n scorburi era câte un zmeu.

*

Și-a fost să întâlnească peste ape
Făptura dulce și gingașă, mititică,
S-o ții în brațe strâns să nu îți scape,
Ca pe-o cosânzeană cu păr de bălăucă...

Dar nu putea să cadă LUCEAFĂRUL
În apa acelor ochi adânci și tulburați.
Doar albul iernii arde ca nufărul
Pe sânii ce-au fremătat prin anii neuitați...

Si ninge peste codri la Văratec
Pe ochii ei în noapte, și triști și-nlăcrimați.
Când vine luna plină un lunatic
Cu aripi negre zboară pe creste de Carpați.

De s-ar întoarce ca-ntr-o GLOSSĂ timpul,
Doamne-al luminii și-al dragosteii lumești
Dă-i Teiului viață în Olimpul

Unde domnește zeul rostirii românești.

Peste Ținutul Doinei ninge iară,
Icoana Lui străbate tărâmurii îngerești,
Și-n iunie când teii dau în floare
El se înalță mândru la sferele cerești.

DE DOR

Eu te-am visat pe când erai mireasă
că vei păstra și pentru mine-o floare;
mă strânge dorul tău la cingătoare,
iubito ca o toamnă preafrumoasă.

Mi-e dor de merele nemângâiate,
de plexul soarelui pulsând ascuns;
când roua ochilor miroase-a plâns,
te-aș lua aproape, până peste poate.

Te-aș duce-așa departe, după lună,
să nu ne vadă nimeni, mi-este frică;
ți-aș face-o casă nouă, mititică,
să nu încapă-n ea altă nebună...

- Du-mă departe, du-mă unde vrei,
nu te cunosc și totuși nu am teamă:
știi că ți-ai da și sufletul la vamă,
să nu mai știm nici tu nici eu de ei...

- Să nu mă-ntrebi – dacă nu sunt nebun,
întreabă-te pe tine de ce-aș fi!
și nu mai știi ce-nseamnă a iubi –
oricum la nimeni nu o să te spun.

Eu am o lume-n care este loc
și pentru tine – dacă o-nțelegi!,
în lumea mea nu sunt nici slugi, nici regi,
ci un altar de dragoste și foc.

AȘTEPT UN SEMN

De te-am visat demult, când eram mut și orb,
azi m-ai atins cu gura și te-ai făcut fântână,
și sete mi-e și nu am un gol în cana plină –
și-mi vine să sparg cana, cu pumnii să te sorb.

Te-aș despuia de coajă până la miezul dulce,
să fac din întunerice lumină-n ochii tăi;
am secera-mpreună un lan de maci-văpăi,
cu coasa lunii nouă, tăcerea să ne culce.

Măcar o respirație de-o noapte să ne umple
dintre celule golul, cu oxigen lichid;
nu știu dacă păcatul s-o strecura în vid,
dar simt cum pulsul bate în gânditoare-mi
tâmpile.

Și visurile câte au fost, să se-mplinească
într-unul singur care se vrea realitate;
să nu crezi că pleca-voi aproape sau departe –
voi fi la o distanță atât de nefirească.

Aștept un semn, ceva..., o vorbă, chiar o șoaptă,
pe care doar eu însumi aș vrea să o aud;
și n-aș dori de ploaia de lacrimi să mă ud –
aș deveni un munte de sare ce nu iartă.

ȘI NU VOI MAI VISA

Am scris povești de dragoste și-am fost
un Făt-Frumos învins în fiecare,
și le pot spune astăzi pe de rost
și ei și ție și-alteia ce-o doare...

În fiecare toamnă pângurită
pierdeam inelul ce era promis,
prin trista lor pădure ruginită
de-atâtea fiare ce s-au fost ucis.

Nu m-am bătut cu zmeii prin poiene,
nici alte fapte mari n-am izbândit;
au fost doar nopți când n-am dat ochii-n gene
și nici acum nu știu ce am pândit.

Treceau Ilene-Cosânzene câmpul
sub luna clară, spre tăcutul râu;
și nu m-am dat de-a dura să văd chipul,
furat apoi cu calu-mi fără frâu.

Atât doream: să fiu un râu de sare,
să-și scaldă-n mine gingașul lor trup
și-ncet să urce-not pân' la izvoare,
acolo unde vrăjile se rup.

Și nu voi mai visa frumoase fete,
rămâne-voi de-a pururi ne-mpăcat;
eu știu că îmi va fi și dor, și sete
de apa-acelor ochi ce m-au uitat.

NU-ȚI FIE TEAMĂ...

*Femei cu-altoiu-n sânge ce lăstăresc și pot...
Curg vinuri aspre-n vena păgână și albastră
Nu țin de post, de cruce, sunt eu și-atâta tot
Mă simt ca o răsură-n grădina dumneavoastră*

Tu nu ești oarecare, și chiar dacă ai fi...,
pulsează o lumină ciudată-n ochii tăi;
nu s-ar deschide, doamnă, ferestrele spre zi
dacă n-aș fi alunul pe-ntunecate văi.

Mi-e arșiță de tine și nu găsesc izvorul
să-mi potolească setea, cum parcă n-am avut;
pe cumpăna fântânii e luna precum mărul
Adamului. În Eden chiar luna a căzut.

Nu-ți fie teamă, doamnă, sunt plopul fără soț,
ceva-mi lipsește, parcă, ceva deosebit;
și dacă poți... și dacă al naibii n-o să poți,
eu voi rămâne-alunul pădurilor de mit.

Până la iarba arsă mă voi pleca în toamnă,
să mă înec în frunza ce crud a fost ucisă,
și-am să te-aștept o viață, nefericită doamnă,
să trecem împreună de zona interzisă.

ION MINULESCU – RECEPTAREA UNUI POET

C. VOINESCU

Eugen Lovinescu, șeful modernismului critic românesc, spunea că poetul *Romanțelor pentru mai târziu* este „adevăratul stegar al simbolismului“, în timp ce Ion Trivale îl considera fără echivoc „maestru simbolist“. Pentru Șerban Cioculescu, Ion Minulescu este „agentul cel mai activ al simbolismului înainte de război“. George Călinescu îi atribuie însă poetului doar „decorurile și ceremoniile simboliste“.

Între 1900 și 1904, aflat la Paris pentru studii juridice, Minulescu frecventează mai degrabă boema artistică decât cursurile facultății de drept. Se lasă repede sedus de atmosfera cabaretelor muzicale, de morga poezilor șansonieri din cafenelele literare pariziene, admirându-l îndeosebi pe Jean Moréas, dar citindu-i cu fervoare pe Baudelaire, Jules Laforgue, Lautréamont, Aloysius Bertrand, Emil Verhaeren, Maurice Maeterlinck sau Charles van Lerberghe.” Vă închipuiți – mărturisește poetul – ce impresie avea să-mi facă încă din primele zile ale sosirii mele la Paris contactul, deocamdată numai vizual, cu acești oameni, pe care imaginația mea îi vedea cu totul altfel decât pe toți ceilalți cu care venisem până atunci în contact. Abia atunci mi-am dat seama ce așa fi pățit dacă așa fi rămas în țară...

La Paris aveam însă să mă simt fericit.”

Stăpânit de convingerea că cu cât o formulă artistică nouă este mai șocantă pentru cititori în momentul apariției, cu atât ea va fi mai viabilă, Minulescu revine în țară, unde cucerește definitiv cafeneaua literară bucureșteană cu aerul său nedisimulat de profet al artei, dar și cu atitudinea sa de comunicativ exploziv. Într-o posibilă istorie a cafenelei literare românești, despre care Ion Barbu credea că este un veritabil cabinet de

lucru, Ion Minulescu ar trebui așezat pe un loc aparte, semnificativ și esențial. Un poet straniu, singular, cu o vervă inconfundabilă, declamativ până la ostentație, excentric în ținută, cu fulare lungi, colorate, el este un dandy boem cu o inedită audiență la public.

Așa se explică faptul că Minulescu a reușit să aducă în perimetrul poeziei moderne un segment imens de cititori, altminteri nu tocmai convinși de rezistența artistică a unei formule noi. El a ridicat, după cum observă critica literară, boema la rangul artei, „slujită cu o febră lucidă și cu un temperament liric incontestabil“. Nu credem că există nicio urmă de exagerare în afirmația celor care consideră că mai mult decât tratatele de specialitate ale marilor profesori și renumiților critici literari, mai mult decât manifestele unor școli sau curente, mai mult decât foile literare moderniste, Minulescu a convins o lume medie de auditori și cititori să se apropie de climatul poeziei noi.

Asta nu înseamnă că Lovinescu și Călinescu nu au dreptate când afirmă că Minulescu nu a scris o poezie de adâncime, de fior metafizic, ci una de circulație lejeră, cum o numea Emil Manu. Tot atât de adevărat este însă că Minulescu s-a menținut în actualitate printr-o operă străbătută de un sentimentalism balcanic, printr-o creație artistică de tipul șansonetei, al cântecului antonpannesc, modernizat de o sensibilitate meridională. Caragiale îl întrebă pe M. Dragomirescu într-o scrisoare: „Rogu-te, cine o fi Ion Minulescu? În orașul cu trei sute de biserici este ceva neprețuit. Asta nu mai e domnișoară! Asta e bărbat! Bravo lui! De mult n- am mai avut așa impresie. Îl salut călduros și-i mulțumesc pentru înalta plăcere ce mi-a făcut cu ciudatele-i versuri!“ Poate

că nu întâmplător G. Călinescu remarca: „Ion Minulescu (literar vorbind) este un tip caragialian, tânărul muntean volubil, facil, emotiv, incapabil de a lua ceva în serios, producător neobosit de *mofturi*. Poeziile lui Minulescu decurg în stilul familiar, prăpăstios francizant al cafenelei bucureștene, așa cum foarte des pariziana *chanson* e scrisă în argou. Ele trebuiesc zise, precum trebuie jucate momentele lui Caragiale, fiindcă Ion Minulescu este în bună măsură un Mitică, un Cașavencu și un Eleutheriu Popescu, deveniți lirici.”

Oricum, prin poezia sa, Minulescu mina, la vremea aceea, din interior, canoanele clasice, tradiția lirică, altfel zis șabloanele. Așadar, poetul este un modernist, dar un modernist de factură autohtonă, bine cunoscută fiind clasică sa încadrare într-o filieră muntenească începând chiar cu Radu Popescu și sfârșind, cum s-a văzut, cu Caragiale însuși. Poemele minulesciene se împlinesc estetic prin dialog, prin raportul direct dintre emițător și receptor, actorul și regizorul întâlnindu-se sub auspiciile lirice ale poetului, care își asumă această triplă ipostază creatoare. De aceea la Minulescu teatralitatea este intrinsecă, instinctul teatral fiind la fel de evident ca și cel liric. E. Speranția sesiza convingător acest aspect, referindu-se la formula grafică a versului minulescian: „Forma grafică pe care a adoptat-o el pentru creația lui poetică înlesnește, sugerează mai viu cititorilor mișcarea, gestul, perioadele verbale, micile puneri în scenă, așa cum și le închipuia el.” S-ar putea conchide că poezia lui Minulescu nu relevă un eu liric, acea voce *neutră* ce transmite mesajul ideatic, caracteristică genului, ci, mai degrabă, un personaj, aparținând unui spectacol, jucat în registru liric – e drept – dar conducând inevitabil spre un alt gen, cel dramatic. Gabriela Omăt remarca: „De aici permanenta percepere a perisabilității și exercițiul relativist. În această convenție, el este actorul, personaj conceput peren (ca însemnând chiar rațiunea de a exista

a operei), în vreme ce largi panouri de istorie sau geografii excentrice variază în fundal.”

Minulescu are însă și meritul de a fi îmbogățit și diversificat limbajul poetic mai ales prin abordarea cutezătoare a neologismului. Cităm la întâmplare dintr-un poem dedicat Olguței Crușevan, purtând ca titlu *Împăcare postumă*: Dă-mi cel puțin speranța efemeră/ Că-ntr-un apropiat istoric zori de ziuă/ Buna Clio/ Ne va-mpăca definitiv sub piatra/ Aceluiași mausoleu meschin -/ Eu – lopătar pe ultima-ți galeră,/ Tu, parodia mării Cleopatra ! “

Cel puțin primele sale două volume *Romanțe pentru mai târziu* – 1908 și *De vorbă cu mine însumi* – 1913 – generează impresia de straniu prin imagini artistice căutate și cu efect surprinzător, prin onomatopeea nu mai puțin șocantă, prin arhitectura nebănuită a frazei poetice, ceea ce îl conduce pe Tudor Vianu spre concluzia că Minulescu operează cu alegorii, nu cu simboluri, având deci o gândire lirică nesimbolistă și nesimbolică. Muzicalitatea sa poetică, remarca și Lovinescu, în contrast cu cea simbolistă „e plină de fanfare, de sonorități, de metale lovite greu“. Exemple sunt destule: Alicante, Estremadura, Ninive, Marea Marmara, Bassora, Antile, San- Salvador, Babylon, Sahara. „Și mâinile de ce-ți sunt albe ca albul tristelor altare/ Din Babylon/ Și din Ninive ?”

Există în poezia lui Minulescu o nestăvilă atracție sau poate chemare spre depărtări jalonate de albatroși, insule, arhipelaguri, nave, gări, faruri, trenuri: „Tristețea trenului ce pleacă/ Noi n-am trăit-o niciodată.” Cum, de asemenea, există multe nume celebre cu sonorități șocante pentru lirica românească: Chopin, Cézanne, Gauguin, Wagner, Berlioz, Villiers de l'Isle-Adam, dar și personaje sau titluri de opere: Manon Lescaut, Des Grieux, Hamlet, Polonius, Les fleurs du mal. Iată și un exemplu din poema *Într-un bazar sentimental*: „Strofe vechi, o mandolină,/ Un Cézanne și doi Gauguin,/ Patru măști de bronz:/ Beethoven, Berlioz,

Wagner, Chopin,/ O sofa arabă, două vechi icoane bizantine,/ Un potir de-argint, mai multe vase vechi de Saxa pline/ Cu mimoze, tamburine spaniole, lampioane/ japoneze, trei foteluri cu inscripții musulmane,/ Fleurs du mal legate-n piele de Cordova,/ Și pe pian:/ Charles Baudelaire și-alături Villiers de l'Isle-Adam..."

Nici macabrul nu lipsește din recuzita lirică minulesciană, cioclii, coșciugele, catafalcurile, morții ambulanți întâlnindu-se într-un decor de un pitoresc particular: „Paznicul mi-a-nchis cavoul/ Și-am rămas afară-n ploaie.../ Paznicul mi-a-nchis cavoul/ Și-am rămas să-mi plimb scheletul/ Pe sub sălciile ude...”. D. Micu este de părere că asemenea imagini sunt mai degrabă grotești decât tragice, neinspirând meditații asupra condiției umane: „Sunt pure artificii literare, elemente decorative, asemenea picturilor orientale din care ne privesc făpturi teratologice.” Nici cifra fatidică trei, după modelul lui Maeterlinck – trei corăbii, trei drumeți, trei romane, trei lacrimi reci și călătoare etc. – precum și scrierea cu majuscule a unor nume comune, adjective substantivizate sau adverbe – Eternul,

Cuminții, Trecutul, Durerea, Nimicul, Ieri, Măine nu-l înfioară în chip deosebit pe cititor.

Ion Minulescu rămâne însă un poet a cărui valoare incontestabilă se relevă dincolo de poze și de extravagante, dovedindu-se un mare, un incorigibil sentimental. Chiar și balcanic, cum susțin unii.

Cu o formulă artistică nouă și de multe ori proprie, Minulescu a dat literaturii române o vibrantă și veridică poezie a mării, a nostalgiei marilor depărțări, a repetatelor plecări, dar și sosiri.

Cu Minulescu a intrat în poezia română peisajul citadin civilizată sau supercivilizat, a intrat în literatură, ca metaforă, strada. Marile aglomerări urbane cu furnicarul lor nesfârșit, cu dramele cotidiene au în creația minulesciană nu un ecou tragic, ci un efect

spectacular.

De simbolism ține la Minulescu, crede D. Micu, ceea ce îl apropie și de eminescianism, acea expresie muzicală a melancoliei: „Sunetul autentic, nou, al liricii minulesciene se găsește așadar în nota sentimentală bufă, în melodia de romanță ostentativ modernizată, spre a-i camufla articulațiile de fapt demodate. E o ingenuitate în versuri, travestită în fanfaronadă, o năvală de duioșii și melancolii ce învederează reale afinități ale poetului nostru cu Laforgue și Verlaine. Am zice că Minulescu este aproape eminescian în simțire, de nu i-ar lipsi adâncimea.”

Cititorii de azi ai lui Minulescu nu-l mai consideră un inovator cum era privit la 1908 sau la 1913,

ci doar un poet ce creează stări sufletești nesofisticate și la care poezia nu și-a pierdut, prin trecerea timpului, voluptatea, jovialitatea și calamburul, savoarea burlescă, sentimentalismul.

Minulescu trebuie luat așa cum este : „N-am fost așa precum se spune/ Și nu sunt nici așa cum sunt-/ Nu sunt nici foc,/ Nici ploaie/ Și nici vânt!.../ Nu sunt nimic din ce-aș putea fi pe pământ.../

Nu sunt decât un snop de vorbe bune,/ Ce-aștept un cititor cinstit să mă răzbune/ Și să m-arate lumii cine sunt...”

DIN BASARABIA, POEMELE SACRE

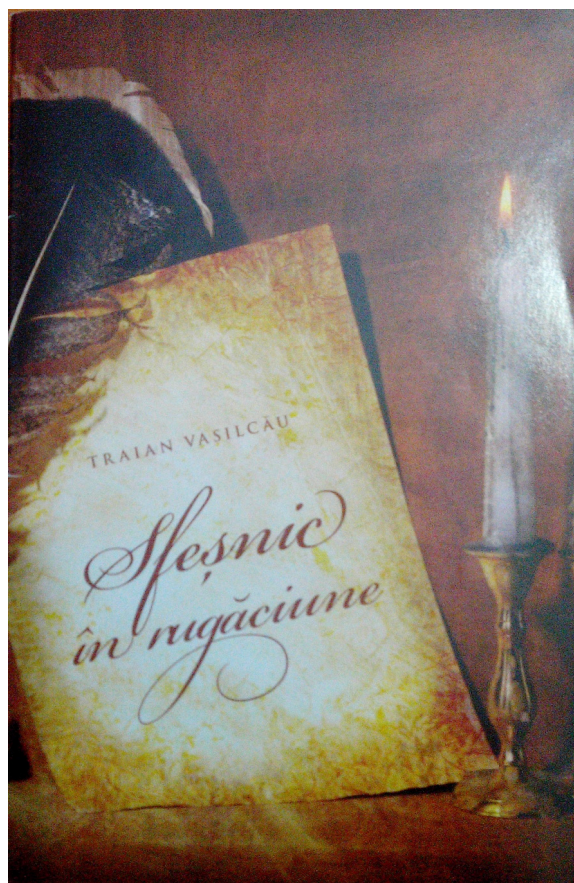
Ion GEORGESCU

Îmi odihnesc și îmi înalț sufletul cu rugăciunile lirice ale poetului basarabean Traian Vasilcău, cuprinse în cartea „Sfeșnic în rugăciune”, în care se autodefinește cu smerenie: „Poet rămân, să beau lacrima lumii/ Și lacrima să-mi fie-n veci stăpână,/ Mergând cu infinitul mână-n mână.” („*Poemul lacrimii*”) Cu ființa întreagă ruptă din înaintașii săi români întru poezie, îl vedem alături de badea George Coșbuc, care în „Poetul” se declară: „Sunt suflet în sufletul neamului meu/ Și-i cânt bucuria și-amarul/ În ranele tale durutul sunt eu/ Și-otrava deodată cu tine o beu,/ Când soarta-ți întinde paharul”. Traian Vasilcău este unul din poezii de elită ai Moldovei de peste Prut, născut din suferința confrăților săi și crescut în altarul de credință al neamului străjuit cu sabia și crucea de Ștefan cel Mare și Sfânt.

În laboratorul prozodic al poetului basarabean inspirația e vulcanică și nedespărțită de rugăciune: „A răbufnit în mine Poezia,/ Sublimă rană mi-i, taină și cântec,/ Numai c-o boală cristică mă vindec.// Cuvintele de veșnicii mi-s toate/ Spice de rugăciune-ngenuncheate.” O anumită modestie nativă îl determină pe șlefuitorul de cuvinte, idei și imagini să nu boteze multe din piesele sale

lirice, lăsând cititorului împlinirea. Tablourile realizate prin metaforă și culoarea verbului în contrast sunt captivante, bacoviene: „Ningea apocaliptic în cetate,/ Nici pârtii nu erau, ningea mereu,/ Când patru mierle-n doliu îmbrăcate/ M-au dus în cuibul lor din Dumnezeu.”

Ca o adiere în frunzișul toamnei, o undă

elegiacă eminesciană străbate creația poetică a lui Traian Vasilcău: „Îmi tace sufletul, parcă-ar zăcea/ În rochia de iarbă-nmormântat./ La templul lui, biet rob îngenuncheat./ Am poposit să-i spun că voi pleca.” („*Alt psalm cu mama*”) În veacul ce dureros a trecut, bardul din Chișinău ar fi fost unul dintre ortodoxiștii de la revista „Gândirea”, alături de Vasile Voiculescu și de Nichifor Crainic: „Spre tine, Doamne, fruntea mea se-nalță/ Și trupu-mi în genunchi stă doborât,/ Deșartele gândiri nu mă răsfăță,/ Tăcere mi-am prescris pentru o viață/

Și spionat de-o stea mi-s zăvorât.” În „*Psalmul sfinților*”, ruga declarată în vers este temeinicia credinței: „Calea spre Tine, Doamne, pavată-i cu iubire,/ Calea spre nicăieri pavată-i cu blestem.../ Sunt beat de Tine, Doamne, să nu fiu beat mă tem!” În „*Bocet popular*”, conceput în metru folcloric, strofele de șase versuri sunt

construite plecând de la invocația istorică: „Doamne-aș vrea să mă auzi,/ Ochii inimii mi-s uzi...// Doamne-aș vrea să mă privești/ Ca să mă-nduhovnicești...” Tot în metru popular sunt concepute și alte piese lirice, între care „Bocet de seară”: „Jelui-m-aș și n-am cui,/ Jelui-m-aș Domnului,/ Domnu-i rege pe mulțime/ Da’ tot n-are timp de mine.// Du-te, dor, și nu veni,/ Vreau să strig în orice zi,/ Fiindcă dor de n-aș avea/ Schit nu mi-ar fi inima,/ Unde intră rând pe rând/ Toate mierlele plângând.”

Grigore Vieru a fost maestrul, Traian Vasilcău este discipolul. Poemul „*Nins de cuvinte*” e semnificativ prin sintagma titlului și e închinat întâiului dintre liricii Basarabiei contemporane: „Vântul cosește zarea de otavă,/ Dar în privirea lui foșnesc cocori;/ Ducând pe-aripi istoria bolnavă,/ Eternitatea-n noi culege flori.// O, el e crin pe care-l scapă cerul,/ Rugându-ne să i-l întoarcem cânt,/ Deschideți geamul, a-nflorit Vieru,/ Frumos ca un poem doinit de vânt...// El printre arbori umblă ca un domn,/ În ei își țes mantale lungi lăstunii/ Și-n ochii ce par lacuri de nesomn/ Cântă bătrânul cer la harfa lumii.”

Psalmul, imn religios, cântec de slavă închinat lui Dumnezeu, poezie lirică cu caracter sacru, cultivat în literatura română îndeosebi de Tudor Arghezi, ocupă spații mari și încâmpul poematical lui Traian Vasilcău: „De dinainte de-a mă fi născut,/ Inima Domnului m-a cunoscut.” („*Psalm*”); „Doamne, mult ce mi-i rușine,/ C-avui trai de mărăcine,...” („*Psalm*”); „Îmi tace sufletul, parcă-ar zăcea/ În rochia de iarbă-nmormântat.” („*Alt psalm cu mama*”); „Doamne, carele mi-ai dat tristețea/ ce-o suport/ și toată bucuria ce n-o pot duce” („*Psalm pentru îngeri*”).

Pe ultima copertă atrage atenția un catren către încărcătura religioasă a construcției lirice a cărții „*Sfeșnic în rugăciune*” (apărută în cadrul Proiectului cultural-artistic „Noi vedem cu inima”, derulat de Asociația Obștească „Mereu aproape” din Chișinău): „Doar Nobelul ceresc în veci contează,/ Cum nu e nici un premiu pământesc,/ Poți să și

mori, în Domnul înviază...” Și tot aici, aflăm că Traian Vasilcău (Traianus) a „răsărit” la 2 aprilie 1969, în satul Viișoara, raionul Edineț, Basarabia. A absolvit Facultatea de Istorie și Etnopedagogie a Universității de Stat „Ion Creangă” din Chișinău. E președinte al Societății culturale „Pasărea Phoenix” și membru al Uniunii Scriitorilor din România și Moldova. Este, în același timp, director al proiectelor: „Dicționarul scriitorilor români contemporani de pretutindeni” și „Antologia poeziei românești în mileniul III”. A editat 39 de cărți la Chișinău, Iași, Alba Iulia, Arad, Craiova, Timișoara, București, Ottawa. Mastru în Artă.

Postfața semnată de Irina Mavrodin întregeste critic portretul liric al poetului: „Lectura poemelor lui Traianus transformă fiecare piesă într-un imn înălțat întru slăvirea Supremei creații și a Supremului Creator. Poet autentic, poet adevărat, reușește să comunice prin poezia sa un simțământ al uniunii, al contopirii cu Lumea, o stare de metafizică trăire a misterului cosmic”. Despre propria sa concepție poetică, Traian Vasilcău mărturisește: „Am început să spun mereu, întruna, sub diferite forme, de îndată ce am trăit această stare de epifanie: poezia este, pentru mine, rugăciune evidentă, care mă ajută să stabilesc un nou raport cu propria mea poezie”.

Mesajul transmis liric în piesele sacre e conceput artistic prin verbul ortodox al apropierei ființei umane de Dumnezeu, prin morala creștină în care au răsărit și au înflorit în inima unui redevabil poet al Basarabiei rugăciunile îmbrăcate în haina poemelor. Glasul lui Traian Vasilcău se impune cu putere și limpezime în câmpul literaturii românești contemporane.

POETUL SALCĂMILOR. PAUL SÂRBU – RAZE POSTUME (POEME) – EDITURA EX PONTO – CONSTANȚA 2014

Dumitru BOTAR

Poetul și prozatorul PAUL SÂRBU (25.06.1957 – CARACAL) de profesie învățător, trăiește de peste trei decenii în cătunul LETEA din Delta Dunării, în mijlocul familiei și al elevilor, o adevărată enclavă bătută de demoni, cu oameni parcă pierduți în spațiu, ce se mișcă fără sens, fără un traseu anume. Deși este cel mai izolat loc al Deltei, poetul nu s-a dat bătut în fața acestui peisaj pe care mulți poate l-ar fi abandonat, rămânând ca dascăl, soț, părinte și desigur ca om de condei, acceptându-și destinul pe care totuși l-a învins prin scris, devenind un autentic scriitor al Deltei cu tot ce are ea bun și rău, dulce și amar.

Aici vapoarele de pasageri vin de trei ori pe săptămână, ca să ajungi la primul transport trebuie să pleci noaptea la două îmbarcat într-o remorcă (nu există transport comun) fără prelată, în care uneori plouă, uneori ninge. Oamenii dau omătul cu lopata și se așează pe maldărele de papură și stuf, apoi până la Tulcea fac șapte ore cu vaporul de călători, iar dacă brațele Dunării îngheață, zona devine total izolată, săptămâni sau chiar luni de zile, până ce Dumnezeu dezgheață fluviul, căci pe brațul Chilia nu circulă spărgătoare.

Ascuns aici ca un câine enot, în sihăstrie, printre stufărișuri, poetul (membru al Uniunii Scriitorilor din România din 1999) a scris 11 volume (8 de proză și 3 de versuri) care i-au adus consacrarea și premii literare între care: Premiul pentru proză al Salonului Național de carte „Ovidius” – 2002 sau Premiul pentru poezie pe anul 2011, acordat de Uniunea Scriitorilor din România – filiala Dobrogea.

Cu acest volum de versuri, PAUL SÂRBU ne duce într-o lungă călătorie din real până în tărâmul imaginarului, folosind un bagaj stilistic impresionant, făcând din salcâm un adevărat mit, un simbol al renașterii, al

existenței, ce i-a dat puterea de a triumfa, de a nemuri. „Eu nu port inima în piept/ inima mea e răspândită/ în florile de salcâm”.

Aventura aceasta (cum altfel?) de a părăsi cotidianul, efemerul, pentru a accede în lumi și imagini fantastice ne cuprinde încă de la primele poeme și fără să vrem devenim părtașii unei ode a salcânilor, împreună cu care dragostea și timpul formează un univers aparte. Călătoria poetului este în egală măsură o zbatere, o revoltă, potolită doar de sentimentul că acel ținut plin de imperfecțiuni poate fi locul fiecăruia dintre noi și este, de asemenea, lupta cu sinele nostru în speranța absolutului, salcâmi fiind un pasaj către dincolo, care trebuie purificat: „La începutul lunii mai, în fiecare an/ preotul satului oficiază ceremonia/ prin care cheamă înapoi din adâncuri/ sufletul acestui arbore sacru/ florile de salcâm: „În numele Tatălui și al Fiului/ și al Sfântului Duh/ voi flori de salcâm, veniți înapoi/ veniți înapoi din izvoarele întunecate ale lumii subpământene/ veniți înapoi din constelații” (*Aventura florilor de salcâm*).

Categoric, PAUL SÂRBU caută febril eternitatea: „Și totuși cele două, trei flori de salcâm (ce s-au scurs în clepsidră/ pentru mine/ sub lună/ e tot ce mi-a rămas/ pe acest pământ/ căci acestea s-au prefăcut în versuri/ ce se scurg încet, în continuare/ într-o clepsidră postumă)” (*Clepsidra*).

După lectura acestor tulburătoare versuri, mi-am amintit ce spunea Fănuș Neagu despre poet, încă din anul 1998: „Pe cât mă pricep eu în poezie, Dl. PAUL SÂRBU va fi un mare boer al poeziei veacului ce vine”.

MAI MULT CA PĂCATUL

Cornel NICULAE

Citind ultima scriere apărută și dăruită mie de d-l C. Voinescu – MAI MULT CA TRECUTUL –, am găsit potrivit să scriu câteva gânduri rămase în urma lecturii.

Nu sunt critic literar. Nu sunt nici măcar un mare scriitor a cărui autoritate să-i permită să scrie despre operele altor scriitori. Scriu de pe pozițiile unui simplu cititor, căutător de gând în lumea spiritului de aici și de aiurea: îmi place o carte atunci când are DUH. De cum s-a făcut ea, cu ce mijloace literare, de unde „vine” și unde „se duce” autorul nu mă interesează. Este treaba celor care parazitează creația literară și care, îndeobște, poartă denumirea de critic literar. Cum poți înțelege creația cuiva, în diafanul ei, dacă n-ai creat ceva: poezie, proză, orice? Călinescu a încercat și i-a reușit – la superlativ: avea talent. Cum are și d-l Voinescu. Care este talentul domniei sale? Acela de a pune un om, o situație, o epocă, viața chiar – în paradigmă ironică. Fără să degenereze în Caragiale, Sorescu și alții. Atâta cât e, este el.

Titlul cărții este semnificativ. Ne avertizează că avem sub ochi o proiecție a propriei vieți. Prin urmare, este vorba despre timp și om. Se înțelege că trecutul se referă la timp, care a fost și revine (fără Proust) în pagina scrisă, ca amintire. Este aici, însă, vorba despre om. Un om: autorul.

Omul – orice om – este întotdeauna mai mult decât trecutul său: secunde, ore, ani. Este mai mult decât suma amintirilor sale. Un om – un om adevărat mai ales – nu reiese complet din trecutul său. De multe ori devine de neînțeles „omul” căutat chiar de titularul vieții evocate. Adesea ne trezim străini în propria viață, aproximându-ne, dibuindu-ne, dându-ne ocol...

Așa zicând, d-l C. Voinescu este, mereu,

mai mult decât trecutul său, pe care încearcă să-l aducă pe scenă cu ajutorul a două sute și ceva de pagini. E mult, e puțin pentru o viață de om?

Și, atunci, mă întreb: unde este acel MAI MULT care definește o viață de om? Este în conținutul cărții? Este. Este DUHUL. Este tot? Nu. Pentru că oricine scrie despre propria viață (vorba lui N. Iorga: AȘA CUM A FOST) scrie doar introduceri. Cum am spus, nimeni nu-și știe viața pe de rost. E o iluzie faptul că ne cunoaștem fără rest. Uneori restul este tocmai DUHUL despre care vorbeam mai sus.

Omul acesta se regăsește într-un fel de „hronic și cântec al vârstelor” împreună cu o „lume” (iată, o epocă) întreagă: cu familia, cu originea, cu oameni și locuri, cu ideologii, cu drame, cu praf și pulbere...

Este, prin urmare, un fel de cronică personală, dar nu se oprește aici.

Este o cronică de familie, dar mai mult decât atât.

Este un abecedar existențial al unei generații, dar, iarăși, mai mult decât aripile tinerilor care urcau „nebănuitele trepte”.

Este vorba de un raport politic? Este, desigur, dar nu se oprește aici.

Este, în final, vorba despre istorie și oameni care o îndură sau nu. Cu mai mult sau mai puțin succes. Citind cartea, recunoști, ca și M. Preda în ultimul său roman, că istoria nu este decentă. Trece peste om sau, în anumite circumstanțe, este sub om. Sau, dacă vrei, mai puțin decât el. Depinde de ce istorie ți-a fost dat să te agăți (sau să te agațe) sau de ce om ai ales să FII. Când ești Napoleon, istoria nu mai contează deloc. O faci tu! Și o impui altora. Istoria universală este pur și simplu istoria ta. Alții – n-au decât să suporte istoria creată de tine sub ochii lor. Vezi rușii și isprava

lor bolșevică la noi în țară!

Cei mai mulți însă, cum am zis, ÎNDURĂ Timpul, ca românii, de pildă, rareori făcând ceva cu el – un destin propriu sau național.

D-l Voinescu nu privește înapoi cu mânie, deși ar fi putut s-o facă și ar fi fost, poate, îndreptățit. Privește istoria personală, cu dezvoltările sale social-politice, cu umor, adică detașat, și cu responsabilitate. Este, probabil, modul său de a ierta sau de a exorciza o epocă. Un fel estetic de a privi lumea: oftat sublimat în zâmbet, dispreț lichefiat în poantă (ne despărțim de trecut râzând, nu-i așa?). Dor de propria viață fumegând într-un regim cinic care căuta omul tocmai acolo unde nu poate exista niciodată cu adevărat: în afara proprietății, deci a libertății.

Din acest unghi, cartea are pagini de izbândă. Autorul este un artist autentic și, ca atare, extrage cu talent din noianul unei epoci paițele care dansează pe sârmele absurdului: mutilați și rinoceri. Umbre...

Sigur că ne aflăm în fața unui roman, în primul rând pentru că viața noastră, a fiecăruia, dincolo de „comunul” din ea, este un roman mai mult sau mai puțin banal.

Am convingerea că autorul ar fi putut (și, în genere, poate) scrie și teatru, o piesă cu titlul MAI MULT CA TRECUTUL - comedie a vieții proprii jucată într-o „haltă” tragică a istoriei. De ce nu? Are verb, imaginație, concizie când trebuie, idee și, mai ales, inteligența artistică de a unifica ingredientele de mai sus în ceva semnificativ: schițe, momente, piese.

Am constatat o scriitură modernă (vezi Saramago, de exemplu), meșteșugită, pentru a ajuta viața (din roman) să curgă. Dinamica vieții este urmată de o dinamică a „epocii”: replici, situații, alternanțe, care te mobilizează și te țin atent.

Găsim „noduri și semne” ale trecerii sale prin Banat, Oltenia, Muntenia, prin școală, armată, facultate, profesie, autorul povestindu-se pe sine și pe alții prin conștiința și limbajul uzual din ținuturile amintite mai sus.

Grijuliu cu limba și cultura fiecărui personaj, nu le pune în „cârcă” ce nu pot duce. Un realism de bun augur care conferă un plus plăcut de autenticitate romanului.

Remarc, între altele, dialogul dintre tatăl său (viitor) și bunicul (dinspre mamă): splendid realizat. La fel, fragmentul în care este amintit călușul, o serie de localnici dintr-un sat muntean – memorabili, de altfel, cap de listă fiind „povestitorul” Vizure. Ne întâmpină, aici, o limbă română blândă, neaoșă, plină de savoare și păcat, de care atârnă „cioroanda borțoasă” din care se bea țuică... Pagini tari, prin urmare pline de prospețime, în care limba română miroase a busuioc de veșnicie.

Nu discut celelalte registre ale cărții, pe care le-am pus în evidență mai devreme. O vor face alții, probabil, într-un alt spațiu editorial: sunt mentalități, evenimente, climate politico-ideologice cu adevărat interesant redade, deși, știm bine, sunt comune unor generații întregi.

Concluzie. Este povestea unui om care ne reamintește (J.- P. Sartre) că un om este cel ce face ceva cu ceea ce a făcut istoria din el. Și aceasta, dacă îmi amintesc bine „în viul nopții”, în țara unde, zice un personaj, „spargi un ou în cur și dumici cu juma de mămligă în zama lui, că altfel nu poți să faci avere...” Era vorba despre vremile de până la venirea rușilor cu fericirea pe tancuri. După aceea n-a mai fost posibil nimic. Dar (fericire!), după 1989 este posibil totul în legătură cu averea și ascensiunea socială: mai mult ca posibilul! Zice un personaj din carte: „Asta-i situația...”

Când veți scrie despre acest posibil, d-le Voinescu? „Situația” o cere. Altfel, dacă acest posibil nu este scris, cumva adus în responsabilitatea lumii (și ce dacă! – zic unii), riscăm, noi, românii, să reducem MAI MULT CA POSIBILUL – care ne mutilează prezentul – la TRECUT, la MAI MULT CA TRECUTUL.

Și e păcat, d-le Voinescu! Mai mult ca păcatul...

TENORUL DINU CONSTANTIN BĂDESCU

Alexandru-Chirilă STANCIU

Unul dintre marii artiști ai Operei Române din București, tenorul **Dinu Constantin Bădescu**, a văzut lumina zilei la data de 17 octombrie 1904 la Caracal. A fost membru al galeriei marilor artiști români de operă, făcând parte din garnitura solistică de "aur", alături de Valentina Crețoiu și Șerban Tassian.

Studiile muzicale le-a urmat la Conservatorul Regal din București, unde l-a avut ca profesor pe marele cântăreț de operă George Folescu-basul, după care s-a specializat în domeniul canto-ului în Italia.

Debutul artistic l-a făcut în anul 1930 pe scena Operei Române din Cluj, unde a activat la început ca bariton, iar peste un an preluând repertoriul de tenor, care l-a consacrat. Timp de aproape 25 de ani a fost tenorul spinto al Operei Naționale din București.

A fost profesor de canto la Conservatoarele din Cluj și București. De asemenea, a publicat epigrame și volumul de amintiri „Pe cărările vieții de boem”, în 1973.

A cântat și în străinătate, la Volksoper și Staatsoper din Viena, precum și la renumitul Balșoi Teatr din Moscova.

În anul 1954 a primit titlul de Artist Emerit. A decedat la București la 23 octombrie 1980. De-a lungul activității solistice a apărut în rolurile principale din operele: „Bohème”, „Ernani”, „Trubadurul”, „Paițe”, „Lucia di Lammermoor”, „Cavaleria rustică”, „Andrea Chenier”, „Carmen”, „Povestirile lui Hoffmann”, „Werther”, „Faust”, „Aida”, „Bal mascat”, „Rigoletto”, „La Traviata”, „Tosca”, „Turandot”, „Cavalerul rozelor”, „Dama de pică” etc.

Rolurile mari pe care le-a interpretat au fost: „Rodolfo” din „Bohème” (până astăzi a rămas o distribuție legendară alături de Șerban Tassian și Valentina Crețoiu), „Manrico”,

„Radames”, „Don José”, „Mario Cavaradossi”, „Ducele de Mantua”.

În anul 1960 a fost arestat și interzis la „Malmaison”, împreună cu prietenii săi, cântăreții de operă Șerban Tassian, Valentina Crețoiu și Cornelia Gavrilă (fără ca cineva să le spună măcar despre ce este vorba), acuzat de planificarea unui complot împotriva regimului comunist și închis aproape un an (mai târziu a aflat că arestarea s-a făcut la denunțuri semnate de „colegi” cu nume sonore, dar și de „plantarea” unor microfoane în casa prietenilor săi, Valeria Crețan și Șerban Tassian, arestați câteva luni mai târziu).

Tenorul Dinu Bădescu avea o voce puternică, sigură, palpitantă. Chiar și astăzi vestiarul pentru tenori de la Opera Română din București, în care își schimba ținuta pentru spectacole, se numește „Camera Dinu

Bădescu”.

În anul 2004, la centenarul nașterii sale, sub egida Muzeului „Enescu” din București, Direcția pentru Cultură, Culte și Patrimoniu Cultural a Municipiului București a organizat o ”întâlnire de suflet” în eleganta Sala a Palatului Cantacuzino, unde personalități ale liricii românești – David Ohanesian, Cornel Stavru, Silvia Voinea, muzicologul Grigore Constantinescu și realizatoarea evenimentului, Alexandra Mircea – au vorbit despre personalitatea, glasul și charisma marelui tenor român. Tot atunci un grup de studenți ai Universității Naționale de Muzică din București a adus un omagiu inegalabilului tenor. În sală au fost prezente rude ale artistului omagiat, alături de membri ai familiei Sturdza (prințul Șerban Dimitrie Sturdza fiind principalul susținător material

al manifestării) și ai familiei regale.

Invidia, ingratitudea și obtuzitatea au frânt o carieră fără egal, marcând destinul artistic al tenorului și prin distrugerea tuturor înregistrărilor sale aflate în fonoteca Radiodifuziunii (procedeu specific acelor vremuri, de care au „beneficiat” toți artiștii căzuți în dizgrație dintr-un motiv sau altul, până în 1989), astfel că astăzi nu mai există decât câteva palide mostre salvate ca prin minune de oameni cu respect pentru valorile noastre culturale.

Oficialitățile locale ale municipiului Caracal ar trebui să ia în calcul activitatea deosebită a tenorului caracalean de renume națională Dinu Bădescu și, ca un omagiu adus acestuia, să dea unei străzi din localitate numele său.

FEBRUARIE

- 1 februarie 1902 – s-a născut, la Slatina, compozitorul **THEODOR GEORGESCU** (m. 20. 08. 1985)
- 1 februarie 1928 – s-a născut, la Balș, publicistul și epigramistul **VALENTIN SMARAND POPESCU**
- 2 februarie 1955 – s-a născut, la Berzovia (Caraș-Severin), prozatorul și actorul **VISI (ZEFIR BERZOVIS) GHENCEA** (m. – 23. 12. 2009, București)
- 5 februarie 1948 – s-a născut, la Slatina, poetul și publicistul **NICOLAE DOROBANȚU**
- 5 februarie 1953 – s-a născut, la Sâmburești, poetul și publicistul **GEORGE VAIMAN**
- 7 februarie 1891 – s-a născut, la Caracal, pictorul **GHEORGHE TEODORESCU-ROMANAȚI** (m. 20. 04. 1980, București)
- 7 februarie 1984 – a murit, la București, compozitorul **RADU ȘERBAN** (n. 1. 12. 1927, Caracal)
- 9 februarie 1949 – s-a născut, la Dobrețu, pictorul, sculptorul și desenatorul **NICOLAE TRUȚĂ** (m. 16. 08. 2010, Slatina)
- 13 februarie 1967 – s-a născut, la Sprâncenata, poeta **LIUȚA SCARLAT**
- 14 februarie 1954 – s-a născut, la Nicolae Titulescu, prozatorul și eseistul **MARIAN-VICTOR BUCIU**
- 14 februarie 1981 – a murit, la București, istoricul **VASILE MACIU** (n. 30. 12. 1904, Caracal)
- 15 februarie 1948 – s-a născut, la Potcoava, critical, istoricul literar și omul de radio **CONSTANTIN DUMITRACHE** (m. 21. 11. 2001, Craiova)
- 15 februarie 1956 – s-a născut, la Caracal, poetul, eseistul și gazetarul **AURELIAN TITU DUMITRESCU**
- 18 februarie 1975 – a murit, la Caracal, publicistul și editorul **REMUS FLORICEL SCARLAT** (n. 16. 08. 1913)
- 20 februarie 1889 – s-a născut, la Slătioara, **GRIGORE (NIFON) CRIVEANU**, primul mitropolit al Olteniei (m. 14. 06. 1970, București)
- 20 februarie 1967 – s-a născut, la Amărăștii de Jos (Dolj), poeta și prozatoarea **MARIDOR**, pe numele adevărat **MARIANA DIDU**
- 25 februarie 1889 – s-a născut, la Slatina, sculptorul **THEODOR BURCĂ** (m. 1950, București)
- 25 februarie 1953 – s-a născut, la Osica de Sus, poetul, publicistul și editorul **MARIAN DRĂGHICI**
- 27 februarie 1852 – s-a născut, la Slatina, **MARIN ANDREIAN**, fondatorul primei biblioteci publice din oraș (m. - ?)
- 27 februarie 1967 – s-a născut, la Cârlogani, poetul **SILVIU VIOREL PĂCALĂ**

PRIMELE ATESTĂRI DOCUMENTARE ALE SATULUI STOBORĂȘTI

Florin POPESCU

Dintre satele aparținând astăzi comunei Tufeni, județul Olt, cel dintâi atestat este satul Stoborăști, ale cărui începuturi au atras atenția unor împătimiți ai istoriei locale: Gheorghe Marinescu, Ion Bălă, Maria Georgescu, Marin Popescu sau Gina-Lavinia Donea sunt printre cei care s-au aplecat asupra problemei semnalate. Prima sa mențiune se datorează unui document emis în București, de către domnitorul Mihnea Turcitul, la 26 ianuarie 1590 (7098), document publicat pentru prima dată în *DIR, B. Țara Românească, veacul XVI, vol. V (1581-1590)*, 1956, doc. nr. 446, prin care Mihnea Turcitul întărește jupâniței Stoica din Tomeni și fiilor ei Drăghici și Giurgiu – postelnici sate, părți de sate, ocini, vecini și țigani. Hrisovul conține în fapt o hotărâre judecătorească emisă de domnitor într-un proces îndelungat, având drept obiect revendicarea acelorași proprietăți de către diferiți moștenitori sau cumpărători. Desfășurarea evenimentelor este în sine o pagină de mentalitate medievală, și recursul la textul documentului ilustrează afirmația noastră: „*Dar fiul ei, Giurgiu postelnic, el n-a voit să facă parte mamei lui (Jupânița Stoica din Tomeni, văduva vornicului Stroe, alături de care „a locuit” 50 de ani, n.n.) din aceste mai sus ocine și vecini și din Ațigani și din vite și a bătut-o și a însângerat-o... pe jupânița Stoica*”; revoltată, mama își redactează diata chiar în fața domnitorului, a marilor boieri, a patriarhului de Constantinopol și a vlădicăi Serafim, diată din care îl exclude pe fiul său Giurgiu postelnic, urmând ca acesta să stăpânească doar partea ce-i revenea de la tatăl său; inevitabil, diata se încheie cu un greu blestem: „*Și blestem a pus: care om va încerca să rupă această pomană și întocmire, pe care a*

întocmit-o ea singură, jupânița Stoica, cu limba ei, cât a fost vie, iar omul acela să fie blestemat de 318 sfinți părinți care sunt la Nicheia și să fie la un loc cu Iuda și cu Arie...” Nici protecția participanților la primul sinod niceean, nici teribilele amenințări, nici măcar teama de ridicol (efect, aceasta din urmă, al finei ironii conținute de posibilitatea ca testamentul să fi fost întocmit în timpul vieții...) n-au împiedicat dese și consistente modificări ulterioare ale proprietăților disputate. În susținerea revendicărilor sale, jupânița Stoica aduce martori precum logofătul Dragomir din Balaci, *logofătul Radoslav de la Stoborăști*, Bolea de la Crăciunei, Bunea logofăt (loc rupt în original; pentru primii editori ai documentului, probabil din Dălbănești; de reținut!), logofătul Detco de la Zâmbrești, armașul Bran de la Miroși ș.a. În treacăt fie spus, prezența unui mare număr de logofeți printre cei citați este explicabilă prin atribuțiile acestora și da greutate susținerilor mamei în fața pretențiilor fiului nerecunoscător. De altfel, e de presupus că Radoslav, logofătul din Stoborăști, va fi fost un personaj influent, iar familia sa, una importantă în peisajul social al zonei, de vreme ce îl regăsim în documentele ulterioare conținând atestări ale satului Stoborăști. Îi reîntâlnim numele într-un document emis la 17 noiembrie 1593, când Mihai Viteazul cheamă mai mulți boieri din partea locului să mărturisească dacă Frusina și fiul ei Stoica au vândut, siliți sau nesiliți, spătarului Moga un teren, printre ei și pe logofătul Radoslav din Stoborăști; un alt document, din 16 iunie 1613, emis la Târgoviște de Radu voievod, prin care acesta întărește lui Vâlcu logofăt moșie la Gabrov și țigani (*DIR, B. Țara Românească, veacul XVII, vol. II, București, 1956, doc. nr. 192, p. 208*) menționează pe fiul lui Radoslav

din Stoborăști, care i-a vândut lui Vâlcu o țigancă, Maria, pe 1200 aspri; din nefericire, documentul este deteriorat în acest punct, astfel încât nu se poate preciza cu certitudine numele urmașului (Ion Bălă credea că documentul se referă la Radoslav, feciorul lui Radu din Stoborăști!).

Revenind la documentul citat din 26 ianuarie 1590, conținând prima atestare documentară cunoscută până în prezent a satului Stoborăști, importanța deosebită a acestuia privind istoria locală ține și de înlăturarea unei prejudecăți extrem de persistente privind începuturile istoriei Tufeniului: este acreditată opinia potrivit căreia satul Stoborăști ar fi fost întemeiat de *domnitorul* Mihai Viteazul... În opinia majorității cercetătorilor și a iubitorilor de istorie locală (oricât de puțini ar fi și unii și ceilalți, la drept vorbind), în viziunea autorităților locale (concretizată de ex. în nomenclatorul stradal, el însuși reflectând o anumită „înțelegere” a trecutului pe care preferăm pur și simplu s-o ignorăm, atât de tributară lipsei de informații și de perspectivă ni se pare!) etc. satul Stoborăști își are începuturile în perioada campaniilor antiotomane ale marelui voievod, iar această opinie se bazează parțial și pe o afirmație a lui Nicolae Iorga, care, în articolul publicat postum în AARMSI sub titlul *Revelații toponomice din istoria românilor*, găsea etimologia denumirii satului în slav. *stobor*, adunare, loc de adunare, interpretat ca loc de recrutare a trupelor sale din istoricul județ Teleorman. Lăsând deoparte incertitudinea acestei etimologii (cu alt prilej am propus o alta), fiind de sine înțeles că în 1590 nu putea fi vorba de o adunare la oaste împotriva Porții, subliniind că și datarea propusă pentru ridicarea primei biserici a satului tot în timpul domniei lui Mihai Viteazul este la fel de firav justificată, neputând face nicio speculație privind încadrarea sa în domeniul boieresc al viitorului voievod, etc., e de ajuns să reamintim anul primei atestări a Stoborăștiului: 1590, și

al urcării de tronul Țării Românești a lui Mihai Viteazul: 1593, pentru a considera subiectul definitiv închis.

Un alt document important care poate fi adus în discuție, bogat în valoare documentară, deosebit de util înțelegerii istoriei locale și relevant în multe privințe, este documentul din 10 decembrie 1620, emis la Târgoviște de Radu Mihnea voievod, prin care acesta întărește lui Dobrin logofăt din Ungurei, satul Bărbătești (*DIR, B. Țara Românească, veacul XVII*, vol. I-II, 1616-1620, București, 1956, doc. nr. 552, pp. 618-620). O jumătate a satului Bărbătești fusese moștenită de Mitrea, fiul lui Ionașcu pârcălab din Știrbeți, vândută în timpul lui Mihai Viteazul lui Drăghici din Ungurei și apoi cumpărată de logofătul Dobrin din Ungurei. Cealaltă jumătate a satului a fost cumpărată de Dobrin de la Mușa, sora lui Drăghici și soția lui Radoslav logofătul din Știrbeți. Pavel, fiul Mușei și al logofătului Radoslav din Știrbeți, contestă această ultimă vânzare, pierzând însă procesul. Ca martori au fost propuși de Dobrin „doi oameni care s-au găsit în viață” (martori ai tranzacțiilor anterioare): Bunea din Dălbănești și Stoica din Tufeni. Bogăția de informații oferite de acest document este evidentă: se menționează un alt nume al Stoborăștiului, cel de Știrbeți (opinie împărtășită cvasi-unanim, începând de la primii editori ai documentului, opinie care pleacă de la echivalarea logofătului Radoslav din Stoborăști cu logofătul Radoslav din Știrbeți, și care se sprijină și pe menționarea satelor vecine); se aduc precizări privind familia lui Radoslav (soția, Mușa – nume indicând o origine aromână? –, având moșteniri în Ungurei, de unde a fost probabil originară, fiul, Pavel - același cu cel implicat în 1613 în tranzacția cu Vâlcu?/ un frate al acestuia din urmă?): e invocat un alt boier important din Stoborăști, Ionașcu pârcălab (funcția de pârcălab a cunoscut în evul mediu românesc o evoluție interesantă, neputând fi exclusă posibilitatea ca acest Ionașcu să fi fost conducătorul unei cetăți de

pământ, ale cărei urme s-au putut depista în raza satului); sunt amintite două sate vecine Stoborăștiului, Dălbănești (sat dispărut; foarte probabil, vatra acestui sat a fost inclusă, ulterior, în vatra Tufeniului, de unde și o sintagmă impusă în istoriografie de regretatul Ion Bălă: „*Tufenii, urmașii Dălbăneștilor*”) și Tufeni (documentul nostru conține în fapt prima atestare documentară a Tufeniului). Revenind la denumirea de Știrbeți a satului Stoborăști în 1620, să precizăm aceasta va fi repede abandonată, în schimb alte documente menționând pentru același sat denumirea de Albota. În acest sens de o importanță excepțională este un document semnalat de Iolanda Țighilui în studiile sale privind domeniul lui Constantin Brâncoveanu: în foaia de zestre redactată cu prilejul căsătoriei Saftei, fiica voievodului, cu Iordache Crețulescu (12 mai 1700), printre satele aduse ca zestre de Safta figurează și satul Stoborăști „*de lângă apa Vezii... de-i zice Albota*”. Deși nu face obiectul prezentei comunicări, subliniem importanța acestui aspect, ignorat în istoriografia localității: satul Stoborăști s-a aflat în proprietatea lui Constantin Brâncoveanu, și a intrat apoi în aceea a soților Crețulescu (Iordache și Safta, născută Brâncoveanu)! Pe de altă parte, documentul nostru indică nu doar o altă denumire a satului, ci și o altă vatră a sa : pe malul drept al râului Vedea (vatră părăsită imediat după 1810; se mai păstrează în malul abrupt urmele primei biserici a satului și ale cimitirului aferent; de altfel, în această zonă e plasat satul și în prima sa mențiune cartografică, cunoscuta hartă a stolnicului Constantin Cantacuzino tipărită în 1700, la Padova, ca anexă la *Istoria Țării Românești*). Ulterior i se cunoaște și o altă denumire, *Băcești* (*Indicele general al Îndrumătorului în Arhivele Centrale*, vol. I, partea I, Direcția Generală a Arhivelor Statului, București, 1971, menționează existența unor documente din sec. XIX păstrate în fondul arhivistic al Mănăstirii Mihai Vodă din București, în care această moșie a mănăstirii este numită

Băcești-Stoborăști).

Revenind la familia lui Radoslav, menționăm că domnul Marin Popescu, într-o monografie încă inedită a Tufeniului, considera că „*se pare că a avut un rol de seamă în istoria țării*”; plecând de la o observație a lui Constantin Giurescu (în ținutul Horincăi, din Moldova sudică, exiata un sat Stoboreani, menționat într-un document al lui Petru Rareș din 8 aprilie 1528; în aceeași zonă au existat sate numite *Olteni*; explicația oferită de marele istoric, Constantin Giurescu: pentru consolidarea dominației la granița cu Moldova, primii Basarabi au colonizat în această zonă locuitori ai Olteniei sau de pe malurile Oltului), d-l Popescu identificase o ramură moldoveană a acestei familii, un important conducător al răscoalei țărănești de la 1907, Grigore Constantin Radosav (Radoslav) fiind în fruntea unei masive coloane, de peste 3000 de oameni, care amenința Buzăul... În ceea ce ne privește, considerăm că nu se pot formula aprecieri definitive asupra subiectului; utilizând aceeași logică, deoarece satul moldovean Stoboreani este anterior ca atestare satului Stoborăști, de ce n-ar fi acesta din urmă rezultatul unei colonizări din Moldova sudică?

Primele atestări documentare ale satului Stoborăști deschid o pagină necesară oricărei istorii a localității...

Alejandro López ANDRADA

Poetul, romancierul, ziaristul și scenaristul ALEJANDRO LÓPEZ ANDRADA a văzut lumina zilei pe 13 februarie 1957, la Villanueva del Duque (Córdoba), unde locuiește și în prezent. Licențiat în științele educației, lucrează în calitate de consilier cultural în cadrul Federației de Municipii Los Pedroche, din care face parte și localitatea sa natală.

Autor a peste 30 de volume de versuri, proză, articole de ziar și al unui scenariu de film, Alejandro a fost ales în anul 1992, la numai 35 de ani, membru cu drepturi depline al Academiei Regale de Litere din Cordoba.

Pentru activitatea sa prodigioasă, a obținut, de-a lungul anilor, nenumărate distincții, printre care și cunoscutul premiu „Rafael Alberti” – pentru volumul de poeme LOS PÁJAROS DEL FRÍO (PĂSĂRILE FRIGULUI) – 2000.

Printre cele mai importante cărți de lirică ale sale pot fi enumerate: LA TUMBA DEL ARCO IRIS (MORMÂNTUL CURCUBEULUI) – 1994, răsplătită cu Premiul San Juan de la Cruz și reeditată în anul 2013, LA TIERRA EN SOMBRA (PĂMÂNTUL ÎN UMBRĂ) – 2007 (Premiul Fray Luís de Leon), LAS VOCES DERROTADAS (GLASURILE ÎNFRÂNTE) – 2010 (Premiul orașului Cordoba), precum și cea menționată anterior.

Versurile pe care urmează să le citiți și care fac parte din ciclul LOS CIELOS DEL BÁLTICO (CERURILE BALTICII) văd în premieră absolută lumina tiparului, autorul spaniol făcându-ne marea bucurie de a ne acorda întâietatea în publicarea acestor minunate poeme chiar și față de periodicele de profil din Spania, fapt pentru care îi mulțumim și pe această cale. (Prezentare și traducere: Costel DREJOI)

KRISTINE AVOTINE

În ochii ei de iarbă ascunde soarele de martie
 cereasca sfială a vremurilor
 când era copilă. Acolo unde se întretaie tăcerea
 cu spațiul uimirii
 ea închipuie pescăruși, mașini cu abur și fân,
 tăietori de lemne de departe
 care nu știu nimic despre mare,
 iar în glasul meu se fac zăpadă, boltă de chihlimbar
 către care urcă, smerită, o rugăciune
 pe care văzduhul o îngână în tihna plămânilor mei.
 În timp ce ea tălmăcește
 taina copacilor, lumina pietrelor,
 iuțeala apei,
 chinul drumului, ce-mi scapă printre buze,
 Riga se înalță
 deschizându-și stăvilarele de simțire dulce-acră.

Iar ea e o minune
în mijlocul unei duioase larme făcute de oameni,
de nevinovate tramvaie
și anonime statui
din aur și bronz adormite peste seara albăstruie.
Cu mersul ei de zână, Kristine mă ocrotește parcă,
în timp ce-mi tâlcuiește,
iluminată, propria-mi copilărie, iar la picioarele lumii sale
de fân și crini
îmi construiește timpul, fiorul speranței mele,
care, în ochii ei de iarbă,
se face umil merișor, mic cerb pe zăpada rănită de lumină.

PACEA GÂȘTELOR (LA PAZ DE LOS ÁNSARES)

Aliniate peste pacea ierbii,
aidoma unor soldați cenușii
sub soarele
amiezii, defilează ciugulind
lumina caldă a pajiștii letone.
Le privesc din mașină.
În urma lor,
un pâlcc de copaci înalți,
linia vegetală a unui orizont
de care se agață case de lemn, doi stâlpi
de telegraf, freamătul
unei păduri îndepărtate și veștejite spre care-mi ațintesc
privirile. Timpul zboară,
iar mașina se depărtează încet, ducând cu sine
voioșia
acestei mici armate de găște:
găște sălbatice, vesele mâzgălituri
indescifrabile peste depărtare,
în care scânteiază
pentru câteva clipe
sângele luminos al Letoniei, tărâmul îndrăgostit de sub soare.

CUVINTE DE ÎNTÂMPINARE

Teodor FIRESCU

Aflat la o vârstă septuagenară, echilibrată și onorabilă, **Gheorghe Nicolăescu** își păstrează un tonus vital nealterat de timp și o forță narativă plină de prospețime, întreținută printr-o muncă neostoită de revigorare a verbului.

Așa se explică faptul că, în 2012 (dată până la care îi apăruseră șase volume de proză și două de poezie), se înscrie editorial cu romanul „*Vijulia*” căruia îi adaugă, în 2013, minunata monografie „*Sușani – file de istorie*”, prin care săvârșește o incursiune documentară și, deopotrivă, sentimentală în locurile natale, spații recognoscibile și în desfășurările sale epice.

Actualul volum de povestiri, apărut, iată, într-o respirație scurtă, certifică ambiția scriitorului de a adăuga pagini de certă valoare artistică istoriei literare contemporane în care se înscrie cu prisosință.

Nu ne-am propus să realizăm o valorizare a cărții de față prin raportare competitivă la volumele anterioare, ci să notăm impresii limitative, într-o gândire intrinsecă, neuitând faptul că întreaga sa proză are inscripționată ca leitmotiv tematic: autoblamarea și exercitarea depășirii de sine prin instanța proprie de judecată a eului.

Autorul, la rândul său un introvertit, își testează personajele cu avataruri apăsătoare încât, atunci când starea depresivă ajunge la încordare maximă, ele cedează și apelează la soluția ultimă – sinuciderea.

Așa se întâmplă în secvența narativă „*Mâini nevăzute*”, din cadrul povestirii mai ample „*Bariera Orbilor*”. Referindu-ne la titlu, putem spune că el conține o mare încărcătură metaforică în sensul că multe dintre personajele lui Gheorghe Nicolăescu rămân consternate și neputincioase în fața barierelor existențiale.

Așadar, la o barieră de cale ferată (barieră fizică, de astă dată) se află, printre alți trecători și călători, o tânără, Felicia, care-și aștepta iubitul (viitorul soț), văzut la braț cu o altă fată (de fapt, era sora lui – cum se va dovedi mai târziu). În disperarea clipei neînțelese, Felicia face tentativa de a se arunca în fața trenului, fiind salvată în ultimă instanță de niște „mâini nevăzute”, care aparțineau călugăriței Teofana. Aceasta o dojenește părintește, dar, totodată, o încurajează în depășirea obstacolelor (barierelor) inerente ale vieții. În acest sens, îi face Feliciei mărturisiri intime, în termeni laici, depănându-și povestea tinereții când traversase o idilă asemănătoare, dar mult mai gravă și mai violentă (se soldase și cu un viol!) în urma căreia vrusese să-și pună capăt zilelor, dar împrejurări faste ale momentului – dezlănțuirea forțelor naturii și sperietura vitelor din grajd – îi dărmăseră eșafodul improvizat. Această relatare, depănată cu intenție pilduitoare, o abate pe Felicia de la gândurile negre și pustiitoare și o întreamează moral. Finalul este reparabil și fericit.

Dincolo de aceste povestiri, aparent cu motivație facilă, aflăm, în desfășurarea economiei narațiunii, de existența, în preajma barierei, zi de zi, a unui personaj bizar, statuar, omniprezent și omniscient. Îmbrăcat într-o ponosită manta militară, el surprinde, prin judecățile de valoare emise, fiind socotit „sărit de pe fix”. Deși privirile îi sunt stinse în găvanele albe ale ochilor, Orbul, cum este numit de toată lumea, apare ca un personaj insolit pentru acea comunitate umană. Cu șederea pironită pe banca din preajma barierei, el este atotștiutorul, atoatevăzătorul, atoatecunoscătorul lucrurilor petrecute în acea zonă de tranzit. Bariera, la rândul ei, are valoare de simbol. Ea reprezintă locul și, totodată, obiectul permisibil de trecere dintr-o

lume într-alta: adică dintr-o realitate rurală păstrată și conservată în tradiționalismul ei rudimentar, dar cu implicații morale sacre, și o realitate în devenire, cea urbană, cu pierderile ei camuflate.

Așadar, bariera, urcătoare ori coborâtoare, îngăduie plecarea în necunoscut, dar, mai cu seamă, așteptarea. În jurul ei se constituie, ad-hoc, o agoră a unor personaje fără nume, ci doar cu ocupații: un școlar curios, un învățător, precupeți de orice fel, obișnuții târgului care nu-și vând marfa fiindcă țin la preț, vechiul sau noul acar, inși de tot felul, vorbăreți și zeflemitori... o întregă recuzită ca într-un teatru al absurdului. Inventarul ei îl face Orbul, care știe în amănunt, drumurile și rosturile tuturor. El este mirarea celor prezenți! Limbajul lui, meșteșugit, este de neînțeles prin adâncimea cuvintelor. Deși nevăzător, el vorbește, cu ardoare și cu tâlc, despre puterea benefică sau malefică a luminii care poate să te încălzească, să te dezvolte, să te călăuzească ori să te năucească. După spusele lui, nu Dumnezeu ne dă proporția ori porția de Lumină, ci „depinde de fiecare om de câtă lumină ia din lumina care vine pe căi nebănuite de la stelele care au apus de mult”.

În privința Orbului, autorul insinuează și avansează teoria retroaferențierii prin care personajul este înzestrat cu senzori exteriori supersensibili, meniți și capabili de a-i revela lumea din jur în detalii incredibile.

Dar, dincolo de premisele științifice, Orbului i se atribuie, în variante bizare, o sorginte, uneori, coborâtoare din legendă: că ar fi un jidov (personaj supranatural rămas din vremuri imemorabile) socotit după statură și după culoarea roșiatică a pletelor, că ar fi un cititor împătimit în stelele care i-au ars privirile, ori că a fost soldat în cel de-Al Doilea Război Mondial și în urma unei deflagrații rămăsese fără lumina ochilor.

Oricum, Orbul dispăre, așa cum fusese pomenit, cu un buchet de flori ofilite în mână, odată cu venirea unui tren anume, iscat dintr-un timp pe care-l aștepta doar el, plecând

buimac spre o fulgurare de imagine feminină derulată pe fondul luminii pâlpânde a trecerii vagoanelor.

Se spunea că Orbul a fugit, o viață, de o închipuire și a fost furat de ea. De aceea, plecând de la o afirmație a Orbului precum că „noi, oamenii suntem făcuți să avem grijă unii de alții” putem citi, printre rânduri, o ambivalență între acest personaj și autor, în sensul protejării destinului umane.

Urmează a doua povestire, cu semnificații intuite din titlul pe care îl poartă – „Jug pentru cale lungă”.

Aici asistăm la desfășurarea unui proces, aparent casant, labil, al formării unui cuplu, situație ivită din hazardul unei întrebări și fermitatea unui răspuns. Altfel spus, ni se aduce în prim-plan un personaj, Ion, tânăr teleleu, „ca un câine cu goanga în cap”, socotit, de comunitatea umană căreia îi aparținea drept „nărodul satului”, fiindcă nu avea alte îndeletniciri decât să umble pe ulițe, fluierând „cântece fără nume”, dând binețe doar preferențial celor întâlniți în cale și care știa doar rostul cârciumilor și al femeilor fără bărbați. Acesta, trecând într-o seară-soroc pe la poarta lui Logofătu, întâlnește un pâlc de fete aflate în așteptarea flăcăilor cu umbrelt nocturn, care-l apostrofează cu vorbe batjocoritoare. Ca să-și înfrâneze mânia pumnilor, Ion pune întrebarea ce cade ca un trăznet, atât pentru el însuși cât și pentru auditoriu: „Care dintre voi vreți să mă luați?”. După un moment de totală stupefacție, se aude răspunsul neașteptat, dar hotărât, al Radei lui Durdă: „Te iau eu, Ioane!”. Cu aceeași simplitate, năucitoare, se adaugă replica „petiționarului”: „Bine, Radă, mâine seară iau pe tata și o să venim în peșit!”. De aici încolo lucrurile decurg de la sine, în virtutea unei perplexități în masă. Cele două familii negociază, după rânduială, puținătatea averilor, mai degrabă închipuirea acestora, și... cu Dumnezeu înainte!

Numai că această evidentă iluzie se transformă într-un miraj neașteptat. Abătut din obișnuințele sale anterioare, Ion își

descoperă neașteptate virtuți, chiar semne ale maturității gândirii. Alături de Rada, care-l anticipează, de fiecare dată, cu un pas, el află, prin iubire și înțelegere neprecupețită, calea demnității existențiale. Demersurile lor sunt anevoioase, cu meandre dureroase între limanurile sărăciei, dar înving prin muncă și speranță. La propunerea Radei, Ion se implică în construcția unui pătuleț, prin a cărui vânzare nădăjduiau ieșirea din nevoi.

Lucrurile păreau a se limpezi, dar în viața celor doi se infiltrează un accident existențial. Porniți în peregrinare cu pătulețul-ofertat, ajung la o limită de drum: un ținut damnabil, cu nume predestinat – Alimănești, care-i sperie pentru moment, pentru că știau vorba păgubitoare din bătrâni – „fire-ai al alimănitului”, adică al necuratului, al răului, al întunericii, al îngerului căzut și întors împotriva firii. Dar dincolo de asta, le iese în cale, din dreptul unei case arătoase, un gospodar înstărit, dar cumplit la înfățișarea cioplită din neguri și ascunse viclenii, care le face o ofertă neașteptată: trei milioane de lei și șapte băncioare de grâu. Îmbătat de preț, dar mai ales de aldămaș (țuică și vin la discreție și cu insistență), Ion nu mai are discernământul necesar să observe că stăpânul casei unde adăstaseră peste noapte, avea o șiretenie în privirile aruncate Radei și gânduri subversive ca să-i fure boii (ajutat de însoțitorii parșivi care descărcaseră pătulețul). Trezit din beție și adus într-o realitate halucinantă de vigilența sa nevastă (căreia i se bătuse tot timpul ochiul drept), Ion, ajutat și de boul de hăis, care avea năravul să dea cu cornul în necunoscuți, își înfrânge dușmanii diabolici.

Cei doi soți ies disperați din tărâmul de negură, nădăjduind spre lumină. Speranța lor este, însă, iluzorie. Pe drum, află de la un potcovar, pe care nu-l pot plăti, că, între timp, milioanele se devalorizaseră, că sacii erau încărcăți cu pleavă având grâu doar la suprafață, încât toată agoniseala lor comercială avea prețul unui kilogram de sare. Lui Ion nu-i rămâne altceva de făcut decât să

se prindă în „jugul pentru cale lungă” alături de boul beteag și, împreună, oameni și boi, să ajungă acasă, unde chiar și sărăcia putea să fie bogăția vieții.

Acest episod, „Pățania” se dovedește a fi, pe cât de dramatic, pe atât de luminator pentru protagoniști: înfruntaseră și depășiseră „bariera orbilor”.

Finalul mobilizator nu are nevoie de alte tălmăciri. Poate numai de aceea că autorul se dovedește a fi un justițiar, pe cât de îngăduitor, pe atât de necruțător.

În sfârșit, a treia povestire încheie cartea cu o dezbatere existențială cutremurătoare, nu atât prin desfășurare, cât prin ecourile ei devastatoare.

Este vorba de o distribuție „dramaturgică” în două roluri, în „două jucării stricate”, interpretate de doi veterani de război, aflați pe ultimul drum al vieții: Ion Pândaru (preluat din povestirea anterioară) și Rinu Batalinu. Acesta din urmă susține, de fapt, prima vioară. El este povestitorul esențial, celălalt îl secondează prin ascultare, efectivă sau mimată, fiindcă el știe, în amănunt, întâmplările relatate, la întâlnirile lor zilnice, ca într-un perpetuum mobile, alimentat de reveniri episodice, de adăugiri, de înflorituri stilistice (mai ales în cazul șagălniciilor erotice).

Rinu Batalinu își re trăiește viața în fața unui ascultător, uneori docil, alteori recalcitrant, dar, una peste alta, gazdă ospitalieră, care simte la rându-i nevoia de comunicare.

De fapt, Rinu vine la camaradul său de front din nevoia unei spovedanii laice, cu sentimentul unui autorechizitoriu necesar iertării păcatelor și al pregătirii pentru viața de apoi. Rinu poartă în suflet frica de Dumnezeu, căruia va trebui să-i „raporteze” adevărul crud al faptelor sale.

Rinu se însurase la insistențele mamei sale, rămase văduvă. Era adolescent, cu nevastă și doi copii, când fusese chemat pe front. Aici, dincolo de bravurile sale ostășești

pentru care fusese medaliat, o întâlnește pe Natașa, dragostea lui de o zi. Din acel moment, Natașa devine un simbol al feminității și al bărbăției lui maturizate, încât, la întoarcerea acasă, mama, nevasta și copiii devin obiectele răzbunării prin bătaie.

Se îndepărtează de familie și, pentru că i se oferise un post de pădurar, începe să colinde poienile în căutarea himerelor. O găsește, fără prea multă osteneală, pe Mitra – desprinsă parcă dintr-un joc al ielelor – care-i ia mințile cu nevinovățiile sale adolescente regizate cu precizie fățarnică.

O duce acasă, ca pe o neprihănită mireasă, alungându-și nevasta și copiii (între timp, se născuse și al treilea). Numărul păcatelor lui Rinu crește cu fiecare zi care trece: Lia, fosta lui soție, moare de inimă rea, iar copiii rămân pe drumuri. Alături de noua consoartă și de copilul zămislit de aceasta, Rinu nu cunoaște bucuria și fericirea vieții ci, dimpotrivă, păcatele săvârșite se întorc asupra

lui ca un bumerang răzbunător.

Așa cum îi prezisese, în copilărie, rudăreasa Florica Chioara din Bobeni, Rinu Batalinu se întorsese întreg din război, dar cu „drumurile încurcate” pe care le va îndrepta și nivela prin sinucidere – ca ultimă și rezonabilă soluție.

Iată că semnatarul acestor cuvinte de întâmpinare a cărții de față a căzut în păcatul repovestirii povestirilor găsim drept scuză faptul că s-a lăsat răpit de frumusețea epicului.

De aceea, spusele sale rămân în subsidiarul cărții, iar dumneavoastră, cititorilor, vă rămâne datoria de suflet să constatați harul narativ inconfundabil al autorului, oralitatea frazei sale, expresivitatea limbajului popular folosit și judecata morală desprinsă din analiza minuțioasă și imparțială a faptelor săvârșite de personaje întru „greșeala păcatelor”, pe care le ajută să se înțeleagă pe sine.

DESPRE DRĂGĂȘANI CA SPAȚIU SPIRITUAL

Silviu GONGONEA

Reconfigurarea unor concepte legate de geografia literară, așa cum este gândită de Cornel Ungureanu sau de Mircea Muthu, care vorbește nu doar despre spiritul balcanic, ci și despre cel transilvănean, ar trebui să ofere o nouă perspectivă asupra hărții culturale în spațiul autohton. Coagularea unor principii pe criterii etnice sau în funcție de zone geografice distincte constituie un panoptic pe cât de grandios, pe atât de ofertant.

Cât poate însemna însă contribuția, ca platformă spirituală, a unui târg de provincie la istoria literară și culturală rămâne ceva greu de cuantificat prin simpla menționare a unor indicatori sau nume. Cu un profil și o tradiție bine conturate, Drăgășanii rămân, din păcate, în continuare, unul dintre orașele anonime când vine vorba de conștientizarea existenței unei asemenea platforme culturale. Spațiu hibrid, situat la confluența mai multor tipuri de mentalitate, el nu-și apropie decât identitatea epidermică, din cotidianul invaziv. În plus, contaminările din sfera politicului sau cele din sfera mitologizantă nu îl ajută cu nimic.

Atașat ideologic la acest spațiu, Teodor Barbu, prin recenta sa carte, *Drăgășani între legendă și adevăr. Pagini de istorie culturală* (Ed. Kitcom, 2014), își propune, așa cum ne avertizează din titlu, o privire diacronică

asupra a ceea ce am putea numi modelele culturale care s-au perindat prin acest colț de lume ce are și el reperele sale istorice. Autorul, ca un veritabil *insider*, se declară un “romantic” “iremediabil îndrăgostit de vechiul oraș, care nu mai există, de lumea lui peste care s-a așternut iarba”, de poveștile sale, “de povestea cantonului, a străzii Martiri, a

palatului comunal, care de mult nu mai există, a dascălilor, a italienilor, a grecilor, a francezilor și a altor neamuri, care au pus o cărămidă la temelie la târgului.” Este vorba, așadar, despre figuri emblematiche sau cvasianonime, despre locuri și, mai ales, despre memoria lor, despre toate acestea scriind Teodor Barbu cu răbdare și cu o ușoară nostalgie, într-un moment în care peste toate vor fi trecut mai multe întâmplări care și-au lăsat iremediabil amprenta: “Există în destinul oamenilor, ca și în al așezărilor, momente cruciale care le marchează

definitiv existența, uneori în bine, alteori, dimpotrivă. Este și cazul Drăgășanilor. Nu știm, dar putem presupune, desigur, cum ar fi arătat Drăgășanii astăzi, dacă peste țară nu s-ar fi abătut cutremurul din 4 martie 1977. Poate că orașul s-ar fi păstrat cu monumentele sale de arhitectură, acele clădiri și edificii, care i-au asigurat personalitatea distinctă și absolut inconfundabilă, în aproape un veac de existență.” sau “În capătul străzii [Martirilor,

n.n.] rezistă, ca o mărturie a timpului, parcul central ('Scurul' lui Gib Mihăescu), din colțul căruia privește spre oraș, nostalgic, dar semeț din înălțimea bustulului său, Domnul Tudor din Vladimiri. Va mai fi el aici peste 100 de ani?"

Probabil că cei mai mulți cred că Drăgășanii se confundă cu Gib I. Mihăescu sau Tudor Vladimirescu, însă Teodor Barbu ne arată că există o contribuție diversificată la istoria locului. Probabil că puțini știu că Vintilă Corbul "aparține și spațiului nostru cultural drăgășenean prin origini, strămoși și tradiții pe care niciodată nu le-a ignorat." De Drăgășani se leagă și numele lui Virgil Mazilescu, care a făcut aici cinci ani de școală, între 1952 și 1957, dar a revenit adesea în orașul vinului pentru a vizita mormintele părinților săi. Arheologia culturală a locului nu se oprește numai la

numele cunoscute, în acest proces fiind scoase la lumină evenimente uitate, reviste culturale, cărți inedite, adevărate mărturii care vorbesc despre identitatea distinctă a unui spațiu aparent izolat și amortit în timp.

Deși volumul de față nu este altceva decât o însumare de articole publicate în perioada postdecembristă în presa locală, el reprezintă dovada că acest orașel de provincie, situat în sudul județului Vâlcea, pe malul drept al Oltului, are o istorie culturală bogată, cu semnificative contribuții nu doar pe plan local, ci și la nivel național. Fără a fi o monografie – autorul s-a ocupat de o monografie, dar de cea a orașului – *Drăgășani între legendă și adevăr* reprezintă cea mai bună carte de vizită a târgului care l-a dat, printre alții, nu doar pe guvernatorul BNR.

Javier Gutiérrez LOZANO

Javier GUTIÉRREZ LOZANO s-a născut la Puebla (Mexic), în data de 25 august 1988. Poet, traducător și ziarist. Director al publicației Alcorce Ediciones. Editor al revistei „Reflejo” din Belgrad, profesor de literatură contemporană și inițiator al Concursului de Poezie „D` Amicis”. A primit Bursa Ministerului Educației din Republica Serbia pentru a realiza studii specializate în politica și cultura Balcanilor. Textele sale au fost traduse în limbile engleză, greacă, română, croată, arabă, bosniacă și sârbă. Autor al volumelor de poeme LA MAGNITUD DE LA DISTANCIA (AMPLOAREA DISTANȚEI) – Mexic (2014) și VUELTA AL ORIGEN Y OTROS POEMAS (ÎNTOARCEREA LA IZVOARE ȘI ALTE POEME) – Venezuela (2014). A participat la Festivalul Internațional de Artă de la Prijepolje (Serbia), Festivalul de Literatură „Bayelsa Book & Craft Fair” (Nigeria), Festivalul Internațional de Literatură din Granada (Spania) – 2013 și Festivalul internațional de Poezie de la Maracaibo (Venezuela) – 2014. Scrierile sale au fost publicate în antologii precum EL ALBUM DEL FINGIDOR (ALBUMUL PREFĂCUTULUI) – Spania (2014) și HOMENAJE AL DOCTOR (OMAGIU DOCTORULUI) – Spania (2013). (Prezentarea îi aparține autorului. Traducerea: Costel DREJOI)

IMENSITATEA ZĂRILOR

Estefániei González

I.

Astăzi e 4 ianuarie 1493
și călătorul Columb întoarce zărilor cu fața spre Europa.
Cu privirile pline de comori,
distanțele povestesc frumusețea priveliștii, iar marinarul
e gata să lase altcuiva moartea sa.

A cunoscut ținutul dintre mări.
Pânzele corăbiilor erau aripi ale unui papagal,
iar gustul amestecat al gurii sale n-ar dărui acum același sărut ca înainte.
Crestele munților l-ar înfia ca pe un vultur veșnic în zbor.

A aflat că apele cântă,
culorile fug de prădători,
iar adevărurile i se încredințează celui osândit.

Din Santo Domingo a plecat Columb la moarte,
dărui necuprinsului Noii Lumi.

II.

Astăzi e 4 ianuarie 1952
iar eu sunt Ernesto Guevara și sunt Alberto Granado.
Drumetesc prin pășuni, dând înapoi pământuri expropriate și nisipul
deja îmi recunoaște pașii.
În gura mea încape glasul tuturor tăcerilor.

Coloritul valurilor la țarm
a urcat până în vârf spre a scălda păsările
ce zi de zi survolează speranța.

Pe acest pământ
a-ți încrucișa degetele înseamnă să privești în zare și să știi
că vântul poate să tulbure marea.

III.

Astăzi e 4 ianuarie
și știu că pot îmbrățișa lumea
doar ținându-te de mână.

ÎN STILUL LUI VEDRAN SMAILOVIĆ

Nici cele treizeci de poeme ale mele de la Sarajevo
nici Sarajlic și suferința sa asumată
nici țipetele sugrumate ale semenilor mei
nici milioanele care te-au văzut plângând la televizoarele lor
nici patima ucenicilor lui Karahasan
nici molozul care-ți adăpostește violoncelul
nici cei douăzeci care făceau coadă căutând de-ale gurii
nici gloanțele nici ajutoarele
nici amintirea
 nici viitorul

nu vor putea înlocui refrenul bocetului tău la înmormântare
și nici să-i întoarcă din drum pe cei morți

ȘARPELE ÎN ȚARA OLTULUI CISCARPATIN (II)

Veronica CONSTANTIN

Ipostaze ale șarpelui în balade

Prezența șarpelui în balade de tipul *Cântecul șarpelui* este atestată în județul Olt în texte culese din localitățile Oporelu, Rădești, Seaca, Poboru, Tufeni, precum și în județele vecine în Drăgășani, Vâlcea, Smeura, Argeș:

1. Șarpele, ființă mitică ce precedă nașterea pruncului. Dumitru Caracostea vede în cântecul epic emanații ale unor experiențe umane primare, cristalizate în teme de largă circulație, care se pot reduce la vechi mituri. Ceea ce determină cântecul epic este, deci, existența mitului, nu a realității istorice.¹ Pasărea și șarpele sunt cele mai obișnuite și cele mai frecvente animale reprezentând sufletul. Imaginea balaurului constituie tocmai o contopire între ele.¹ Ipostaza șarpelui primordial, care precedă ca vârstă nașterea pruncului este sugerată și în textele în care șarpele depășește în creștere cu un an vârsta copilului, dar și mai clar este surprinsă într-o baladă culeasă în 1970 de Ana Stănculescu din Oporelu: „Pruncul când mi se năștea/ Șarpele un an avea,/ Sub talpa casei intra/ Și fiori în prunc băga.”² Portretul nu poate constitui un element marginal al operei, devreme ce literatura tuturor timpurilor s-a oprit cu insistență asupra chipului omenesc, a cărui descriere ocupă un loc aparte în sistemul oricărei construcții epice.³ În text, afirmația este valabilă, portretul șarpelui se conturează discret, din amănunte semnificative. Recunoaștem în imaginea șarpelui ce precedă nașterea pruncului ipostaza șarpelui „căutător de casă”, păstrat încă pe ulciorul cu șerpi de la Oboga, jud.Olt, cu care se merge în peșit.⁴ Șarpele acesta dă, totuși,

1 Dumitru Caracostea, *Poezia tradițională română*, București, Editura pentru Literatură, 1969, pp.74-78.

2 V. I. Propp, *Rădăcinile istorice ale basmului fantastic*, Traducere de Radu Nicolau, Prefață de Nicolae Roșianu, București, Editura Univers, 1973, p. 310.

3 *Balada șarpelui*. Culeasă în 1970 de Ana Stănculescu din Oporelu. Informator: Diaconescu Ioana, localitatea Oporelu, jud. Olt, 60 de ani.

4 Silviu Angelescu, *Portretul literar*, București, Editura

fiori pruncului; într-o altă baladă, aflăm că este șarpele casei în ipostaza de ființă mitică ce precedă nașterea pruncului: „Casa șarpe că avea/ Și tocmai de-un an era.”⁵

2. Șarpele, divinitate arhaică. Ipostaza de divinitate arhaică a șarpelui credem că este prezentă într-o baladă culeasă de la Seaca, jud. Olt: „În mare sărea,/ De șarpe scăpa,/ La băiat se-napoia,/ La biserică mergea/ Și din nou îl boteza,/ Frați de cruce se prindea.”⁶ Dacă nu cumva ritualul rebotezării este condiționat de ritualul frăției de cruce, șarpele este o divinitate arhaică; repetarea botezului ar putea fi o formă de atestare a statutului de divinitate a șarpelui, deoarece înghițirea poate fi etapa unui ritual de consacrare.

3. Șarpele-fiu

3.1. Șarpele, fiu al pietrei. Scenariul baladesc include câteva episoade distincte, majoritatea variantelor debutând cu episodul nașterii și al blestemului, momente sugestive prin prisma spațiului unde au loc, nu fără legătură cu piatra, mai ales nașterea, care se petrece „Pe cel deal de pisculț”⁷, „La un cap de pisculț”⁸, „La cel cap de pisculț”⁹, „La un

Univers, 1985, p. 7.
5 „Ulciorul cu șerpi se lua la peșit plin cu vin. Să numește cotător de casă. Și dacă nu-i plăcea fetei băiatul, spunea la părintș separat, apoi aceștia umplea la loc ulcioru și gata, nu să făcea nunta. Dacă nu-l umplea, să știa că fetei îi plăcea băiatu și se făcea nunta.” (n.n.: fata era cea care hotăra, ca în matriarhat, în totală opoziție cu atitudinea actuală de la țară, când, după căsătorie, femeia merge, în unele sate, cu un pas în urma bărbatului pe uliță.)

6 *Balada șarpelui*. Culeasă în 1976 de Ana Stănculescu din Oporelu. Informator: Neacșu Florea, localitatea Rădești, com. Oporelu, jud. Olt, 72 de ani.

7 *Șarpele*. Informator: Călin Dovleac, lăutar, 43 de ani, 1938, com. Seaca, jud. Olt. Ion Nijloveanu, *Poezii populare românești. Balade, doine...*, I, București, Editura Minerva, 1989, p. 51.

8 *Cântecul șarpelui*. Ion Nijloveanu, *Poezii populare românești. Balade, doine...*, București, Editura Minerva, 1989, p. 46.

9 *Șarpele*. Informator: Călin Dovleac, lăutar, 43 de ani, 1938, com. Seaca, jud. Olt, în Ion Nijloveanu, *Op.cit.*,

vârf dă pisculuț”¹⁰, astfel că șarpele se definește ca *fiu al pietrei*, ca o figură mitică, asemenea lui Mithra, atât în texte de tipul *Șarpele*, cât și de tipul *Iovan Iorgovan*: „Atunci de p-o piatră/ O hală s-arată,/ O hală cumplită,/ Jos încârlogită.”¹¹

Conform tradiției, Marea Mamă Āditya/ Aditi a dat naștere lui Mithra și Varua sub forma unor șerpi care, lepădându-și pielea, deveneau nemuritori.¹² Tipologia *eroului născut din stâncă* este des întâlnită în cadrul ciclurilor mitologice răspândite îndeosebi în Caucaz, care prezintă similitudini cu tradițiile mitologice anatoliene sau evreiești. Astfel, legenda frigiană a lui Agdistis, poemele osetine, miturile evreiești privitoare la Armillus și cele georgiene despre Amirani au, probabil, ca origine comună *Cântul lui Ullikummi*, cunoscut din tradițiile hittito-hurrite.¹³

3.2. Șarpele, prunc mitic, dublul copilului din troacă. Este prezent motivul nașterii simultane: „Născut-a un prunculeț,/ Naște prunculețu-n casă/ Și șerpoaica pe su' talpă.”¹⁴ Astfel, se observă legătura organică

între om și șarpe, puterile și destinul acestui animal se intersectează la fiecare pas cu destinul și natura umană,¹⁵ statut reprezentat metaforic în baladele și colindele românești analizate prin motivul creșterii simultane: „Se făcu băiat de-un an/ Și șarpele tot d-un an;/ Se făcu băiat de doi/ Și șarpele tot de doi/ Cum e coarnele de boi,/ Ochii-n cap ca de broscoi;/ Se făcu băiat de cinci/ Și șarpele tot de cinci.”¹⁶ Deși se consideră că acest șarpe, prin relația sa fraternă cu copiii, se situează, în sistemul ierarhiilor populare, pe același plan cu câinele, noi considerăm că șarpele casei nu este un simplu prieten, ci o ființă indisolubil legată de fiecare copil din casă, fiind, cu siguranță, „ca un *alter ego* al copiilor, ca un dublet mitologic al acestora.”¹⁷ Ideea de dublet mitic este sugerată și prin comparația „Cum sunt parii la uluci,”¹⁸ imagine sugerând ideea de măsurare, act cu profunde implicații magice.¹⁹ După performarea blestemului, copilul și Șarpele cresc împreună: „Șarpele dac-auzea/ El era ca undreaua,/ Cu Mistricean că creștea./ Savai, Mistricean de un an/ Și șarpele de un an!/ Savai, Mistricean de doi ani/ Și șarpele tot de doi ani!/ Savai, Mistricean de trei ani/ Și șarpele tot de trei ani!/ Și crescură până la zece/ Și de zece nu mai trece!”²⁰ Și aici șarpele se descoperă drept „«fratele din umbră» al voinicului, dublul său antagonic și complementar, terifiant și aparent malefic, dar necesar oricărei «reevaluări» a personalității, înțeleasă ca o naștere din propria matrice htoniană, simbolizată de șarpe.”²¹ Referitor la destinatarul darului, cele

p. 49.

¹⁰ *Șarpele*. Octav Păun & Silviu Angelescu, *Basme, cântece bătrânești și doine*, București, Editura Minerva, 1989, p. 256; *Cântecul șarpelui*, Informator: Nicolae Bălan, lăutar, 61 de ani, 1959, com. Poboru, jud. Olt, în Ion Nijloveanu, *Op. cit.*, p. 57.

¹¹ *Cântecul șarpelui*. Octav Păun & Silviu Angelescu, *Op. cit.*, p. 261.

¹² *Iovan Iorgovan*. Toma Alimoș. *Balade populare românești*, prefață de Al. I. Amzulescu, [București], Editura pentru Literatură, 1967, p. 39.

¹³ Iulian Moga, *Mithra în Asia Mică și în lumea romană*, în *Pontica* 37-38, pp. 253-273.

¹⁴ J. R. Russel, *Pre-Christian Armenian Religion*, ANRW, II, 18.4, p. 2679-2692; A. De Jong, *Traditions of the Magi. Zoroastrianism in Greek and Latin Literature*, EPRO 80, E. J. Brill, Leiden-New York-Köln, 1997, p. 291. Pe tăblițele hittite este relatată legenda nașterii lui Ullikummi, ca urmare a împreunării zeului Kumarbi cu o stâncă de lângă cetatea Urkish: „La lazul rece se află stâncă mare./ Măsoară în lungime vreo trei leghe./ Lățimea ei – o jumătate de leghe./ Ci mintea-i știe tot ce-o să se-ntâmpale. / Se-mpreunează dar cu Stâncă mare/ Și-aceasta îi cunoaște bărbăția./ De cinci ori o cuprinse-n brațe, / De zece ori în brațe-o strânse...”

Copilul născut din stâncă fu încredințat Mamei Zeilor, devenind apoi un uriaș de stâncă, pe care doar Teshub, Ea și alți 70 de zei au reușit să-l înfrângă în luptă. Cf. *Tăblițele de argilă. Scrieri din Orientul antic*, traducere,

¹⁵ *Șarpele*. Ion Nijloveanu, *Op. cit.*, p. 49.

¹⁶ *Vezi și legenda Gândac albu de casă*, cap. *Ipostaze ale șarpelui în legende*.

¹⁷ *Șarpele*. Informator: Călin Dobleac, lăutar, 43 de ani, 1938, com. Seaca, jud. Olt. Ion Nijloveanu, *Op. cit.*, pp. 49-51.

¹⁸ Mihai Coman, *Mitologie populară românească*, I, București, Editura Minerva, 1986, p. 112.

¹⁹ *Șarpele*. Informator: Călin Dobleac, lăutar, 43 de ani, 1938, com. Seaca, jud. Olt. Ion Nijloveanu, *Op. cit.*, p. 50.

²⁰ „Dacă doi copii se măsoară, adică se pun alături ca să vadă care e mai înalt, se scuiță jos, căci altfel se măsoară și șarpele cu ei și mor. De aici ar ieși că fiecare om își are șarpele său.” Tudor Pamfile, *Dușmani și prieteni ai omului*, Librăriile Socec & comp., 1916, p. 78.

²¹ ****Balade populare românești*, Prefață de Octav

două balade au un factor comun, prezența ideii de creștere, sugerată și la nivel lingvistic prin grupul consonantic *str*, care are la bază tema indo-europeană *s(t)ru-* „a curge”,²² în opinia lui Vasile Lovinescu existând și alte amănunte.²³

3.3. Șarpele, prunc mitic, în ipostaza de frate mai mare, în ciuda nașterii simultane. Imaginea Șarpelui ca prunc mitic în relație directă cu strămoșa este prezentă într-un text cules de la Anghel Mihalcea, din comuna Smeura, județul Argeș: „Foaie verde ruguleț,/ Pe cel deal de pisculuț,/ La cel mare nuculeț,/ Naște *baba* un prunculeț,/ Naște prunculețu-n casă/ Și-un pui de *șarpe* su' talpă.”²⁴ Ipostaza se păstrează și când nașterea este exprimată printr-un verb reflexiv și fără nicio referire la strămoșa mitică: „Foaie verde ruguleț,/ La cel cap de pisculuț/ S-a născut un prunculeț,/ S-a născut un prunc în troacă/ Și-un pui de șarpe su' casă.”²⁵ Dacă toate baladele din repertoriul viu au luat naștere în chip similar, „cântecul nefiind decât o cronică fidelă a evenimentelor din *illo tempore*,²⁶ rezultă că textul baladei reeditează nașterea mitică: „Foaie verde viorea,/ O *femeie tinerea*/ Grea, frate, că-mi rămânea,/ Venea vremea și-mi năștea./ Născut-a un prunc în troacă/ Și-un pui de șarpe sub talpă.”²⁷ Vladimir Propp definește eposul popular în versuri prin trei caracteristici esențiale: „cântec povestitor destinat ascultării”²⁸, fiind marcată astfel natura sincretică, structura narativă și aspectul care determină actualizarea sa prin interpretare; prin definiție, cântecul epic prezintă modele de comportare umană în

Păun, București, Editura Ion Creangă, 1984, p. 39.

22 Vasile Filip, *Universul colindei românești*, București, Editura Saeculum I. O., 1999, p. 244.

23 Al. Rosetti, în *Viața Românească*, vol. LXXX (1929), p. 118 și urm.

24 Numele *Mistricean* conține cele trei litere *str*, care constituie „schela numelui *Soter* („mântuitor”), a lui *Satar* - nume divin - (acel ce ascunde”); sub formă de prefix indică o primordialitate, o obârșie după care nu se mai poate găsi niciuna: *strămoș*, *străbun*, apoi strănepot. Vasile Lovinescu, *Interpretarea esoterică a unor basme și balade populare românești*, București, Editura Cartea Românească, 1994; ediția a II-a, București, Editura Cartea Românească, 2000, p. 144.

25 *Cântecu șarpelui*. Ion Nijloveanu, *Op. cit.*, p. 46.

26 *Cântecul șarpelui*. Ion Nijloveanu, *Op. cit.*, p. 57.

27 Ovidiu Birlea, *Folclorul românesc*, II, București, Editura Minerva, 1983, p. 65.

28 *Cântecu șarpelui*. Ion Nijloveanu, *Op. cit.*, p. 52.

împrejurări care-i determină existența,²⁹ un astfel de model antropologic reprezentându-l nașterea (simultană): („Născut-a un prunc în troacă/ Și-un pui de șarpe sub talpă.”) Sabina Ispas emite opinia că balada „ar fi funcționat cândva ca text ritual, în cadrul unei ceremonii complexe, la naștere”³⁰, ceea ce este posibil. În ipostaza de frate mai mare, șarpele înțelege să reprezinte un model în procesul creșterii și al comportamentului ulterior. Considerăm că acest șarpe este surprins într-o ipostază complexă, la rândul său fiind supus, la o vârstă specifică, unor etape inițiatice precum separarea novicului de identitatea sa naturală, de grupul căruia îi aparține. Într-un text cules din localitatea Rădești, județul Olt, șarpele, destinat al darului, în ipostaza de frate mai mare este nerăbdător să parcurgă și această etapă existențială: „Șarpele era de zece,/ Tot cu gândul ca să plece.”³¹ Dramatică și complexă este condiția șarpelui de casă ca frate mai mare, obligat la ritualul inițiativ de separare de universul familial al casei: „Șarpele era de zece,/ N-a avut decât să plece”³². În mitologia greacă ni se spune că Herakles a devenit personaj important la vârsta de zece ani. La acea vârstă simbolică el a sugrumat cei doi șerpi trimiși de Hera cu scopul de a-l ucide,³³ povestea mitică dezvăluind competiția dintre divinități.

3.4. Șarpele, prunc mitic, fiu al ploii. E.M.Forster consideră că „homo fictus” (omul imaginat) al literaturii se manifestă prin două categorii fundamentale: *personaje plate* și *personaje rotunde*, iar „Testul unui personaj rotund este capacitatea lui de a ne surprinde într-un mod convingător. Dacă nu ne surprinde niciodată, atunci avem de-a face cu un personaj plat. Dacă nu ne convinge, atunci e un simplu

29 Mihai Pop & Pavel Ruxândoiu, *Folclor literar românesc*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1976, p. 278.

30 Mihai Pop & Pavel Ruxândoiu, *Op. cit.*, p. 279.

31 Sabina Ispas, *Balada „Șarpele” în folclorul românesc*, în *Revista de Etnografie și Folclor*, nr. 2, 1977, pp. 177-186.

32 *Balada șarpelui*. Culeasă în 1976 de Ana Stănculescu din Oporelu. Informator: Neacșu Florea, localitatea Rădești, com. Oporelu, jud. Olt, 72 de ani.

33 *Balada șarpelui*. Culeasă în 1970 de Ana Stănculescu din Oporelu. Informator: Diaconescu Ioana, localitatea Oporelu, jud. Olt, 60 de ani.

personaj plat care pretinde că e rotund.”³⁴ Acceptând că regula poate fi valabilă și în cazul personajelor mitice, constatăm că șarpele, prunc mitic, este, într-un text, de proveniență cosmică, fiu al ploii: „La cel cap de pisculuț/ Mi-a născut un prunculeț./ Ș-altă foaie viorea,/ O ploaie mare cădea,/ Și de-un șarpe să ivea,/ Sub talpa casei intra”.³⁵ Putem considera că șarpele este aici personaj rotund, care ne surprinde prin atributele sale și mai ales prin capacitatea de pendulare între cosmic și teluric.

3.5. Șarpele, fiul Scorpiei. Șarpele, fiul Scorpiei, apare metamorfozat sub chipul unui tânăr suferind, cerșind compasiune și testând lăcomia trecătorilor; originea acestuia este dezvăluită mezinului de un voinic cu identitate istorică, Mircea Ciobănaș, care atestă stratificarea baladei: „Și venea Mircea Ciobănaș/ Cruce paloșul făcea,/ Și pă fântână pune, Și pă proclat atinge,/ pui dă șarpe să făcea,/ Scorpia când auzea/ Cu gura proțap ieșea/ Și în paloș să tăia”³⁶ Într-un alt text, tânărul speriat își dezvăluie statutul: „Dar voinicul ce-mi făcea,/ Care bolnav că-mi era?/ D-un șarpe mare se făcea/ Și pe furcă se suia „, apoi, lovit, se adresează Scorpiei: „Aoleo, măicuța mea,/ Ne-a sosit, zău, pieirea”.³⁷ Ipostaza de fiu ne plasează în sfera relațiilor de familie și confirmă vechimea baladei. Motivul se întâlnește și în eposul sud-est european. Într-o variantă grecească este vorba despre o fată ca o rodie, oacheșă și blondă, stând lângă fântână. Ea îl roagă pe voinic să-i aducă din fântână „frumosul inel”, scăpat în apă. Tânărul intră în fântână, dar vede șerpi de-a valma; îi cere fetei ajutorul („Întinde-mi față, părul, să pot ieși în lume!”), însă este refuzat.³⁸

34 Vasile Constantinescu, *Între ALFA și OMEGA*, București, Editura Saeculum Vizual, 2004, p. 130.

35 E. M. Forster, *Aspecte ale romanului*, cap. *Oamenii*, apud Silviu Angelescu, *Portretul literar*, București, Editura Univers, 1985, p. .

36 *Șarpele*. Octav Păun & Silviu Angelescu, *Op. cit.*, p. 256.

37 *Scorpia*. Informator: Maria M. Neacșu, 67 de ani, Șcheiu-de-Sus, 1974. Octav Păun & Silviu Angelescu, (1989), *Basme, cântece bătrânești și doine*, București, Editura Minerva, 1989, p. 265.

38 *Scorpia*. ****Balade populare românești*, Prefață de Octav Păun, București, Editura Ion Creangă, 1984, p. 35.

4. Șarpele, destinat al darului

4.1. Șarpele, destinat al darului oferit de mama supărată. Este cunoscut faptul că, pentru a deveni viabilă, pentru a-și consolida o îndelungată dăinuire în timp și o largă arie de răspândire, orice baladă își însușește un element mitic corespunzător.³⁹ Un element mitic care poate asigura dăinuirea îndelungată a unei balade credem că a fost dăruirea noului-născut printr-un gest ritualic de consacrare, cunoscut și ca *rânduire*: „Cui focu”⁴⁰ (s.n.) m-ai rânduie?/ -La șarpe te-am rânduie.”⁴¹ În *Șarpele/ Mistriceanul* avem de-a face cu un element mitic străvechi, predestinarea copilului printr-un act de voință umană, determinată de plânsul prematur al acestuia:⁴² „Prunculețu ce-mi făcea?/ Tot întruna că plângea,/ Mă-sa nu se odihnea.”⁴³ În acest tip de baladă, scenariul cuprinde elemente ce pot fi asimilate unor structuri inițiatice arhaice. Sunt vii încă și astăzi o serie de practici legate de problemele primordiale ale vieții omului, exprimând aspirațiile sale pe întreg parcursul trecerii prin lume.⁴⁴ Blestemul, născut din formulele magice bazate pe incantație, deci pe funcția cathartică a logosului,⁴⁵ este un act cu o forță magic-malefică extraordinară pentru mentalitatea arhaică: „Copilașu când plângea,/ Mă-sa țâță că-i dădea,/ Copilu că nu sugea,/ Dar de țâță o mușca./ Maică-sa se supăra,/ Din picior mi-l legăna,/ Din gură mi-l blestema:/ - Suge, maică, țâțele,/ Suge-mi-te-ar șarpele,/ Să te sugă de sub barbă/ Când

39 Tache Papahagi, *Paralele folclorice (greco-romane)*. Traduceri din poezia populară greacă, București, 1944, p. 81.

40 Ovidiu Bîrlea, *Procesul de creație al baladei populare române*, în *Revista Fundațiilor*, anul VIII, nr. 6, 1941, p. 585.

41 Expresie obișnuită în limba populară; putem presupune o reminiscență de cult solar sau din ritualul de consacrare lui Moloh, în cuptoarele căruia erau aruncați pruncii în timpul ritualului.

42 *Cântecu șarpelui*. Informator: Anghel Mihalcea, lăutar, 40 de ani, 1957, com. Smeura, jud. Argeș. Ion Nijloveanu, *Op. cit.*, p. 46.

43 Mihai Pop & Pavel Ruxăndoiu, *Op. cit.*, p. 289.

44 *Cântecu șarpelui*. Informator: Nicolae Bălan, lăutar, 61 de ani, 1959 com. Poboru, jud. Olt. Ion Nijloveanu, *Op. cit.*, p. 52.

45 Ioan Chiș-Ster, *Țara Lăpușului*, în *Familia*, an 20, (120), nr. 9, septembrie, 1984.

ți-o fi lumea mai dragă !”⁴⁶ Mai dramatică este condiția eroului din varianta culeasă de Nicolae Densușianu, mama blestemându-l când l-a “fapt”, dar blestemul se dovedește a fi, în acest context, mai degrabă formularea unei predestinări, un prescript magic al viitoarei inițieri. Actul blestemării, asemenea unui ritual, are loc într-un spațiu privilegiat, mama blestemându-și pruncul în biserică sau în casă, care sunt spații subordonate simbolisticii Centrului. Performarea blestemului are loc într-un moment ceremonial, în timpul slujbei de la biserică (“*Baş în ziua de Rusale*”), perioadă ce se sustrage timpului istoric, intrând în sfera timpului sacru al începuturilor, astfel încât cuvântul mamei devine *logos*, instituind o anumită ordine simbolică: „Când pruncu că îi plângea,/ Cu picioru-l legăna/ Și din gură-l blestema:/ - Suge, maică, țâțâli,/ Nu mușca zotoarili,/ Suge-mi-te-ar șarpili.”⁴⁷ Variantele cele mai interesante se leagă de actul suptului, care este pervertit, ratat, înainte de vreme. În contactul dintre mamă și copil se produce o situație violentă, denaturată. În planul de profunzime, acolo unde operează logica mitului și a simbolului, povestirea este susținută de un sistem tensionat de opoziții: mamă-fiu, binecuvântare-blestem, voinic-șarpe, supt-înghițit.⁴⁸ Amănunte specifice legate de actul suptului trimit, cu siguranță, la vechi practici de consacrare: „Prunculețul ce făcea?/ El țâțica n-o sugea/ Și mă-sa mi-l blestema:/ -Suge, maică țâțâli,/ Nu mai mușca sfârcurili/ Mușca-mi-te-ar șarpili,/ Dă sub limbă, dă sub barbă,/ Când ți-o fi lumea mai dragă.”⁴⁹ Șarpele este destinat al darului reprezentat de copilul care plânge sau refuză laptele: „Șarpele un an avea,/ Sub talpa casei intra/ Și fiori în prunc băga./ Pruncul pe plâns se punea/ Și trei zile-așa ținea,/ Iar mamă-sa-l blestema:/ -Sugă, sugă, pruncul meu, /Sugă șerpilii trupul tău/ Precum sugi tu

pieptul meu.”⁵⁰ Aceste cântece sunt reminiscențe ale unor lumi de mult apuse, oglindesc o mentalitate arhaică și, cu toate actualizările și contemporaneizările ce au avut loc de-a lungul veacurilor, în ele mai supraviețuiește câte ceva din epoca începuturilor.⁵¹ Credem că, dincolo de epoca începuturilor, „justificarea” atitudinii mamei care își oferă pruncul șarpelui este de dată mai recentă, de natură să motiveze un gest ilogic pentru gândirea modernă, dar nu și pentru cea tradițională. Destinat al darului este aici șarpele primordial, care precedă ca vârstă nașterea pruncului; odată cu dăruirea pruncului, șarpele își înțelege misiunea de frate mai mare și devine un veritabil epopt. Inițierea „este una din instituțiile specifice orânduirii gentilice. Ritul inițierii este săvârșit în momentul trecerii tinerilor la maturitatea sexuală. Prin el, tânărul este introdus în uniunea gentilică, devenea membru cu drepturi depline al acesteia și căpăta dreptul de a contracta o căsătorie.”⁵² Șarpele, destinat al darului reprezentat de copilul ce refuză laptele, actul suptului („Prunculețu nu-i sugea/ Și în tot timpul plângea./ Ea mereu se necăjea /Și din gură-l blestema:/ Sugă, maică, țâțele,/ Suge-mi-te-ar șarpele.”⁵³) este șarpele primordial, „cotătorul de casă”⁵⁴ (șarpele de pe ulciorul cu care se mergea în peșt), devenit, în timp, duhul protector al casei, dar și frate mai mare, într-un proces de metamorfozare alături de copilul nou-născut.

46 George Nițu, *Elemente mitologice în creația populară românească*, București, Editura Albatros, 1988, p. 74.

47 *Cântecu șarpelui*. Informator: Anghel Mihalcea, lăutar, 40 de ani, 1957, com. Smeura, jud. Argeș, Ion Nijloveanu, *Op. cit.*, p. 46.

48 *Cântecu șarpelui*. Informator: Ion Pleașă, lăutar, 33 de ani, 1957, com. Tufeni, jud. Olt. Ion Nijloveanu, *Op. cit.*, p. 57.

49 Mihai Coman, *Mitologie populară românească*, I, București, Editura Minerva, 1986, p. 189.

50 *Șarpele*. Informator: Cîrstea Marin, 59 de ani, Pătroaia-Vale, 1974. Octav Păun & Silviu Angelescu, *Op. cit.*, p. 257;

51 *Balada șarpelui*. Culeasă în 1970 de Ana Stănculescu din Oporelu. Informator: Diaconescu Ioana, localitatea Oporelu, jud. Olt, 60 de ani.

52 Adrian Fochi, *Cântecul epic tradițional al românilor*. Încercare de sinteză, [București], Editura Științifică și Enciclopedică, 1985, p. 51.

53 Vladimir I. Propp, *Op. cit.*, pp. 46-47.

54 *Balada șarpelui*. Culeasă în 1976 de Ana Stănculescu din Oporelu. Informator: Neacșu Florea, localitatea Rădești, com. Oporelu, jud. Olt, 72 de ani. În dăruirea la șarpe recunoaștem similitudinea amenințării cu *Bau-Bau/ Baba*, figuri mitice nu fără legătură cu șarpele.

PODUL DE LA SLATINA – ARC PESTE TIMP (I)

Construirea peste râul Olt a primului pod fix din Țara Românească (1845-1862)

Laurențiu GUȚICĂ

La mijlocul secolului al XIX-lea în Principatele Dunărene au fost luate o serie de inițiative care vizau înscrierea pe orbita civilizației tehnice a timpului. Astfel a început un vast program de construcții în domeniul căilor de comunicații, al amenajărilor hidrotehnice și portuare, al construcțiilor de locuințe și clădiri cu destinație publică, al dotărilor edilitar-gospodărești.

Un capitol special al eforturilor statului pentru asigurarea unor comunicații moderne este cel al construirii de poduri peste râurile interne. Numărul podurilor fixe de lemn aflate în exploatare la mijlocul secolului al XIX-lea în Țara Românească era semnificativ. În anul 1842 existau poduri fixe pe Argeș (Pitești, Merișani, jud. Argeș, Copăceni, jud. Ilfov, Olteț la Balș și Vlădueni (jud. Romanați), Motru (Strehaia), Cotmeana (Ciești, jud. Teleorman), Ialomița (Fierbinți, jud. Ilfov), Dâmbovița (Florești, jud. Ilfov), Jiu (Ionești, jud. Gorj). În același an se solicita construcția unui pod peste Jiu, la Țânțăreni (jud. Gorj), și se lucra la podul de la Jitianu din drumul Calafatului. Trei ani mai târziu au fost date în exploatare podul de la Târgu-Jiu și cel de peste Geamărtăului (jud. Romanați).

În anul 1845 se decide construirea unei rețele de drumuri „sistematice” (șosele) în Țara Românească care trebuiau să asigure legătura între București și alte localități. Șoseaua București-Vârciorova a ridicat problema construirii unui pod fix peste Olt în zona orașului Slatina. Amplasamentul a fost stabilit în zona Slatinei pe unde trecea marea arteră de circulație București - Pitești - Slatina - Dealul Sarului - Balș - Craiova - Cerneți - Turnu Severin - Vârciorova. Inițial podul peste Olt

trebuia să fie așezat în dreptul satului Prooroci (astăzi sat al comunei Milcov, jud. Olt), la 12 km sud de orașul Slatina, zonă în care râul avea albia îngustă¹. Inginerul Gheorghe I. Rosetti-Bibica² a efectuat primul studiu de teren pe acest amplasament, însă perspectiva construirii podului peste Olt la Prooroci a determinat nemulțumirea locuitorilor Slatinei deoarece devierea pe această rută a traseului căii de comunicație Pitești - Craiova ducea la decăderea vieții comerciale a orașului.

Catagrafia din 1845 consemnează existența la Slatina a 174 de familii, mai exact 870 suflete, care conviețuiau în Mahalaua Roșie și alte 190 de familii, adică 950 locuitori, arondați Mahalalei Galbene³. Ar rezulta o populație constituită din 364 familii și 1820 locuitori ce își vedeau interesele economice și sociale periclitare de o virtuală amplasare a unui pod fix în altă locație decât în cea care își duceau viața cotidiană. Înțelegem astfel de ce la 14 februarie 1845 slătinenii adresau o petiție domnitorului Gheorghe Dimitrie Bibescu în care cereau ca podul să fie construit în dreptul

¹ Nicolae Leonăchescu, *Premise istorice ale tehnicii moderne românești*, vol. 1, Edit. Tehnică, București, 1994, p. 52-53.

² *Ibidem*, p. 115.

³ Gheorghe I. Rosetti-Bibica (1817, Țarigrad - 27 octombrie 1875, București) a studiat în Germania și Franța în domeniul ingineriei civile. În anul 1836 frecventa Școala Politehnică din Paris ca auditor străin. La 12 decembrie 1840 solicita să fie recunoscut ca inginer civil și să i se dea dreptul de a profesa în Țara Românească. La 29 ianuarie 1841 administrația românească îi elibera atestatul de inginer hotarnic. A fost înălțat la rangul de pitar (19 august 1844), serdar, paharnic (15 octombrie 1850), clucer (23 iunie 1856). Din 5 martie 1850 a devenit membru în Comisia Tehnică a Direcției Lucrărilor Publice.

orașului. Între semnatarii documentului figurează slătinenii I. Izvoranu, Alecu Plopeanu, Gheorghe Cizmaru, C. Izvoranu, N.C. Izvoranu, Ilie Matei, Radu Teodorescu, Ioan Alimănescu, Ioan Cavafu, Milea Boiangiu, ș.a.

La 18 februarie 1845 inginerul Giovanni Balzano⁴, împreună cu desenatorul Petre Burelli, au elaborat proiectul și devizul podului de peste Olt de la Prooroci. O comisie formată din maiorul Ioan Florescu, Jean Baptiste Marsillon⁵, inginer „idrolect” și Vladimir Blaremborg⁶, inginer șef al statului, au cercetat planul lui Bolzano, „pentru clădirea unui pod stătător pă pari, pă apa Oltului la Prooroci”. Construcția podului urma să dureze 8 luni⁷.

Marele vornic Barbu Dimitrie Știrbei, ministru Departamentului Treburilor din Lăuntru îl informa la 20 septembrie 1845 pe domnitorul țării relativ la soluționarea plângerii slătinenilor, aducând la cunoștință faptul că inginerul Giovanni Balzano, directorul general al podurilor și șoselelor

4 *Slatina-Pagini de monografie*, 1972, p. 44; V. Osiac, N. Stoicescu, *op. cit.*, p. 24.

5 Giovanni (Ioan) Balzano a fost un inginer de origine italiană care a lucrat în Țara Românească în perioada 20 martie/1 aprilie 1844-20 martie/1 aprilie 1849 ca specialist în domeniul căilor de comunicații. Inițial fusese șeful portului Trieste. Din 13 iunie 1845 este numit Director al podurilor și șoselelor. La 19 noiembrie 1846 împreună cu personalul tehnic din subordine a întocmit planurile topografice ale șoselelor sistematizate de pe traseele Vârciorova-Gura Văii-Schela Cladova-Turnu Severin-Cerneți-Craiova-Slatina-Pitești ș.a.

6 Jean Baptiste Marsillon a absolvit Școala Centrală de Arte și Manufacturi din Paris, promoția 1840. În calitate de inginer hidrotehnician a fost angajat al guvernului român în perioada 23 aprilie-30 septembrie 1848. A coordonat lucrările de construcție a Stabilimentului Fântânilor din București și a primei rețele publice moderne de alimentare cu apă din capitală.

7 Vladimir (Woldemar) Blaremborg (1803-30 iunie 1846, Linz, Austria) un ofițer de origine belgiană a ajuns în Țara Românească în anul 1828 având calitatea de inginer al Corpului inginerilor armatei rusești de ocupație. La 1 octombrie 1832 a fost numit inginer al statului și inspector al drumurilor, respectiv conducător tehnic al Masei Inginerești din cadrul Direcției Lucrărilor Publice. Această slujbă o va îndeplini până la 9 mai 1846.

(din 13 iunie 1845) a spus că podul proiectat la Prooroci, se poate construi și la Slatina. Noua locație impunea însă ridicarea unui alt plan de situație. Această misiune a revenit unei echipe de specialiști coordonată de conductorul Costache N. Râmniceanu, din care mai făceau parte ca ajutoare Costache Serghiad și Grigorie Ioranu. La 27 ianuarie 1846 inginerul Giovanni Bolzano propune Departamentului din Lăuntru ca Râmniceanu N. Costache să meargă la Slatina pentru a face profilul transversal al Oltului în vederea construirii podului. Noul amplasament avea particularitatea că albia Oltului în zona Slatinei⁸ era mai largă, și mai exista și un afluent al său, pârâul Beica, care jonționa în această zonă, astfel că era necesară construcția suplimentară a unui pod mai mic. Lucrarea era complexă și creștea semnificativ devizul construcției.

Relativ la construcția primului pod stătător peste Olt la Slatina revista „Învățătorul Satului” din 15 decembrie 1845 consemna: „Podul stătător, proiectat a se clădi pe râul Olt, în dreptul orașului Slatina, se va pune în lucrare cu ajutorul a șeaze zile și materialul de lemn din pădurile învecinatele proprietăți mânăstirești, cum și sumele trebuincioase în bani, după schimbarea localității, unde au fost mai înainte chibzuit a se clădi acest pod, ce se arată acum că poate merge îndoit de 4000 de galbeni, însemnați în raportul Departamentului cu No. 5917, se vor da din capitalul acestor sume, hotărâte a se împlini de la săteni; iar pentru taxa podului, se va îngriji ca la vreme, să se chibzuiască de către Sfat și să ni se arate a sa părere. D-lui Marele Vornic din Năuntru va duce la îndeplinire această a noastră poruncă. Marele Vornic, Barbu Știrbei”⁹.

Insistența și demersurile slătinenilor

8 N. Leonăchescu, *op. cit.*, p. 115.

9 La Slatina râul Olt avea două ramuri care înconjurau un ostrov împădurit. Un braț al râului trecea pe lângă Slatina, pe sub coasta Grădiștei și a Malului Livezilor. Acesta se numea Oltul vechi. Cea de-a doua ramificație înconjura zăvoiu și se numea Beica.

au determinat decizia domniei în favoarea Slatinei ca loc de construcție al primului și celui mai mare pod fix din Țara Românească din acele timpuri. Putem afirma că acest moment este unul dintre episoadele decisive ale evoluției istorice a Slatinei.

Șantierul avea să prindă contur datorită demersurilor făcute de Barbu Dimitrie Știrbei, fratele domnitorului Gheorghe Bibescu, acesta fiind personajul care a acționat pentru pregătirea materialelor necesare și supravegherea directă a desfășurării lucrărilor. Creierul tehnic al podului de la Slatina a fost inginerul Giovanni Bolzano. La 20 decembrie 1845 încep să fie construite „5 mașini cu sonete și 10 berbeci de mână”, instalații complexe ce urmau a fi folosite pentru fixarea picioarelor podului („baterea parilor”) ¹⁰.

Devizul referitor la „Pregătirea materialului pentru clădirea podului stătător peste râu Oltu la Slatina” alcătuită în ianuarie 1845 cuprindea următoarele: „6.944 bucăți lemne de stejar în felurite măsurii, 800.000 bucăți cărămidă, 80.000 oca de var, 150 de grinzi de lemn în lungime de 5 stânjani, 20.000 oca pietriș, 24.744 oca fier lucrat, 9.000 cuie de corn, 2.000 zile de zidari, 12.794 zile de dulgheri, 2.000 zile cu mâinile, 5 mașini pentru bătutul parilor, 10 berbeci cu mânuși, 300 scoabe de hier, 60 drugi, 10 lopeți de hier încovoete pentru stinsu varului, 30 ciocane de hier, 4 ciure de tel, 6 grătare de hier, 6 ancore de hier, 200 stânjani funie groasă de un deget, 400 stânjani sfoară, 100 burghie, 200 herăstrae, 30 herăstrae mai mici, 50 roabe”. O lună mai târziu s-a întocmit lista pieselor de fier care trebuiau utilizate în construcția podului: „100 drugi cu șurupuri, 600 căptușeli pentru vârful parilor, 3.360 piroane ca de un șuh lungime (circa 31, 61 cm), 300 de scoabe, 60 drugi, 10 ciocane mari, 30 ciocane mai mici, 6 lopeți încopciate, 100 burghie, 20 herăstraie, 30 herăstraie d-ale mari” ¹¹.

¹⁰ G. Poboran, *op. cit.*, p. 36; Constantin COJOCARU, *Podurile de peste Olt de la Slatina*, în: *Oltul Cultural*, an VII, nr. 2(29), 2005, p. 25.

¹¹ N. Leonăchescu, *op. cit.*, p. 116.

La 25 februarie 1846 Giovanni Bolzano informa că „pentru a construi eșafodajul necesar ridicării mașinilor cu sonete care vor înfige piloții de brad ai podului de peste Olt de la Slatina este nevoie de 300 scânduri de 15-18 picioare lungime, de 2-2 degete jumătate grosime și de 10-14 degete lățime”. Heinrich Herrman, calfa de dulgheri a Secției ingineresti este trimis să inspecteze pădurile din zonă pentru a decide de unde se putea procura lemn de bună calitate. Acesta raporta ulterior că la Schitul Seaca, la Topana, dar și în Drăgoești existau păduri de unde se putea furniza materialul lemnos necesar construcției podului de la Slatina.

În ianuarie 1846 este numit comisar al podului Eftimie Beștelea, acesta având atribuții de organizare a șantierului, relații și informare. Conducerea tehnică a construirii podului este atribuită la 26 ianuarie 1846 lui Francesco Bonamelli¹², un mai vechi colaborator al lui Giovanni Bolzano. Acesta a ridicat din nou planul topografic al locului de amplasare al podului de la Slatina. Pentru buna desfășurare a lucrărilor sunt angajați și alți meșteri italieni: Canziano Mazzolini, în calitate de supraveghetor al zidarilor și dulgherilor; Matteo Crisman, șef de atelier, pentru zidării, mașini cu sonete, bărci, eșafodaje în apă, materiale, unelte; Ferdinando Picolo¹³.

Efortul de construire a unui asemenea obiectiv de comunicație într-o zonă vitală de traversare a Oltului între Muntenia și Oltenia a determinat autoritățile timpului să se mobilizeze exemplar. Departamentul din Lăuntru a solicitat ocârmuirilor vecine Oltului să asigure după posibilități forța de muncă și materialele de construcție necesare. Documentele vremii amintesc de faptul că din județul Argeș s-au cerut cărăuși, piatră și material lemnos, din Vâlcea, piatră și lemn de

¹² *Ibidem*, p. 116-117.

¹³ Francesco Bonamelli (1809, Trieste, Italia - 25 aprilie 1874, București) a fost un inginer de naționalitate italiană. A absolvit Academia din Veneția. A fost inginer șef al șantierului podului de la Slatina în perioada 26 ianuarie 1846-1848.

construcție, din Romanați, ambarcațiuni și vase de lemn, din Vlașca și Muscel, chirigii, din Buzău, Prahova, Dâmbovița, Romanați și Mehedinți, podari, în vreme ce județul Olt a contribuit cu salahori și cărași.

Locuitorii Oltului din localitățile Constantinești, Dumitrești, Mogoșești, Urlueasca, Căzănești, Albești, Scornicești, Deleni, Comănița, Șuica, Poganu, Negreni au avut o contribuție esențială în transportul materialului lemnos către șantierul de la marginea orașului Slatina¹⁴. Amintim aici că potrivit Ofisului domnesc nr. 431 toți sătenii fără deosebire erau obligați să lucreze pentru facerea drumurilor 6 zile pe an, cu carul cu boi, sau doar cu mâinile cei care nu aveau vite.

Operațiunile tehnice complexe pentru baterea „piloților” (parilor) - una dintre operațiunile extrem de grele desfășurate pe șantier - îl determină pe inginerul Giovanni Bolzano să solicite la 4 mai 1846 ca mașina care a fost folosită la baterea parilor la Stabilimentul Fântânilor din București să fie trimisă și la Slatina. Administrația trebuia să asigure în fiecare zi de lucru pentru diversele lucrări circa 300 de oameni și 150 de căruțe. La 6 mai 1846 inginerul Giovanni Balzano trimite Departamentului din Lăuntru o copie după planul podului, oprind originalul pentru a coordona lucrările.

Importanța construirii podului de la Slatina a determinat autoritățile timpului să immortalizeze această construcție unică în epocă prin emiterea unei medalii comemorative din argint. Pe avers aceasta avea inscripționat textul: „Podul stătător pe râul Oltului la Slatina, s-au clădit în anul 1846 în zilele prea înălțatului domn Georgie D. Bibescu”. Pe revers este reprezentat profilul podului. Exemplare din această medalie se păstrează în zilele noastre în colecțiile Cabinetului Numismatic al Academiei Române și ale Muzeului Național de Istorie a României¹⁵.

Piatra de temelie a podului a fost așezată de domnitorul Gheorghe D. Bibescu la 24

¹⁴ *Ibidem*, p. 118.

¹⁵ *Ibidem*, p. 119.

ieunie 1846. Momentul constituie indubitabil un eveniment național dacă privim lucrurile din perspectiva eforturilor de modernizare ale Țării Românești, prin construirea unei infrastructuri specifice timpului, pe care orașul Slatina era centru urban important.

La 22 iunie 1846 „Vestitorul Românesc” anunța punerea pietrei de temelie a podului de la Slatina în următorii termeni: „lunea viitoare, la 24 ale curgătoarei, Măriia Sa pornește din capitală ca să meargă la acel punct să pue cea dintâiu piatră la temeliiile acestui pod”. Se exprima speranța ca podul să fie finalizat chiar în anul 1846. Domnitorul Țării Românești, Gheorghe Bibescu a plecat spre Slatina în ziua de duminică 23 iunie 1848, „la 5 ceasuri după amiază”, însoțit de soția sa și o impresionantă suită: secretarul de stat Emanoil Băleanu, maiorul Constantin Bălăceanu, maiorul Nicolae Bibescu. Familia domnească a poposit în noaptea de 23-24 iunie 1848 în satul Clejani, la moșia Alexandru Vilara. La Slatina a sosit în ziua de luni 24 iunie 1846.

Solemnitatea festivității punerii pietrei de temelie a podului a fost descrisă în presa vremii. Potrivit relatărilor „la malul stâng al Oltului se făcuse un umbrar frumos supt care preasfinția sa, părintele arhierul Samuil Sinadon, îngrijitorul Sfintei Episcopii Argeș, a săvârșit sfânta slujbă a Sfeștanii după care măriile lor s-au coborât la temelii; și după depunerea actului și a medalii într-o groapă săpată în piatră, măriile lor, încinși cu fote de mătase, au așezat d-asupra piatra de temelie care aceasta s-a urmat și de ecseleția lor d.d. miniștrii mai sus numiți”¹⁶. Marți, 25 iunie 1846, la „7 ceasuri seara” cortegiul domnesc a plecat spre București.

Cercetările întreprinse de profesorul univ. dr. Nicolae Leonăchescu în vederea identificării textului depus în fundația podului de la Slatina evidențiază că în Biblioteca Academiei Române se găsește doar conținutul documentului în discuție: „Act comemorativ

¹⁶ G. Poboran, *op. cit.*, p. 37; Laurențiu Guțică-Florescu, *Podul de peste Olt de la Slatina*, în *Oltul Cultural*, anul III, nr. 2 (8)/2000, p. 18.

la depunerea pietrii din temelie a podului de peste Olt, la Slatina, în zilele lui Gheorghie Dimitrie Bibescu Vvd, șef al Departamentului Treburilor Dinlăuntru fiind vornicu Barbu Știrbei, iar inginer Ioan Balzano¹⁷. Având în vedere faptul că la 4 iunie 1846, la București, a avut loc o solemnitate asemănătoare celei de la Slatina, și anume punerea pietrei de temelie la Stabilimentul Fântânilor, istoricul amintit apreciază că, în baza actului care s-a păstrat relativ la evenimentul petrecut în București, textul documentului depus la fundația podului de la Slatina ar putea fi următorul: „În zilelele și prin stăruirea prea înălțatului domn Georgie Dimitrie Bibescu s-a făcut podul stătător de peste Olt, la Slatina, aflându-se șef al Departamentului din Năuntru d-lui vornicu Barbu Știrbei și director al Lucrărilor inginerul Ioan Balzano. Piatra de temelie s-a pus de către înălțimea sa împreună cu măriia sa doamna Maria în anul mântuirii 1846, iunie și al patrulea an al domniei sale, față fiind și miniștrii statului¹⁸.”

În iulie 1846 lucrările de fixare a piloților podului în albia Oltului au început a fi făcute sub stricta supraveghere a inginerului Giovanni Balzano. La 26 iulie acesta consemna modul de utilizare a berbecilor și dificultățile de ordin tehnic întâlnite. Aflăm cu acest prilej detalii tehnice asupra execuției: „înfigerea urmează cu mașini cu declic al cărui fiecare berbec are o greutate de 400 la 500 oca¹⁹ și care cad pe pari de la o înălțime de 18-20 picioare, până la refuz; care are loc atunci când, după 50 de lovituri de berbec, parul refuză să mai intre în teren”. Solul pe care se executa podul „este foarte compact și cum el prezintă o rezistență fără exemplu în istoria construcției de poduri” lucrările se anunțau a fi extrem de dificile²⁰.

La 1 august 1846 datorită ploilor Oltul s-a revărsat primejduind schelele podului și materialele depozitate pe maluri. Între 5 și 10 august 1846 la construcția podului au lucrat 150

de dulgheri și 350 de salahori. Impedimente de ordin tehnic fac lucrările să nu se desfășoare în ritmul scontat. În acest sens, la 5 august 1846, Francesco Bonamelli informa Departamentul din Lăuntru asupra problemei fierului folosit pentru realizarea berbecilor mașinilor care băteau parii în următorii termeni: „astăzi s-a început baterea cu 3 mașini și pînă la 10 ceasuri abea mai umbla una dintrînsele, rupându-se legăturile de her ale celorlalți doi berbeci, care, câteva ceasuri înainte eșise legați din prăvălia contracciului Maimarol”. Bonamelli constata în privința problemei legăturilor de fier ale berbecilor că aceștia „trebuie să fie numai de her turcesc de cea mai bună calitate, căci herul nemțesc într-această lucrare, după cum am avut nenumărate încercări de când se lucrează aici, de a sa frăgezime nu este sigur. Chiar și her turcesc trebuie să fie ales d-un bun meșter herar, încât nu se lipește nicidecum la fiertură în foc²¹.”

Autoritățile se implică în rezolvarea problemei berbecilor și comandă la Viena două mașini speciale care trebuiau să scoată din impas lucrările șantierului. La 30 decembrie 1846 Departamentul Treburilor din Lăuntru anunță Secția inginerească din subordinea sa că au fost aduse de la Viena două mașini cu berbeci de fier pentru bătutul parilor podului de la Slatina²².

În primăvara anului 1847 lucrările sunt reluate într-un ritm alert astfel că la 18 august începe operațiunea de cătrănire pentru protecția lemnăriei podului. Data de 22 august 1847 consemnează certitudini în privința finalizării construcției podului de la Slatina. La data amintită mașinile folosite la bătutul parilor sunt trecute în conservare, fapt ce înseamnă că operațiunile de fixare a piloților au fost finalizate²³.

Administrația Țării îl informează pe inginerul Giovanni Bolzano că „la 8 septembrie viitor este a să afla la Slatina măriia sa vodă și măriia sa doamna și a să slobozi comunicația

17 N. Leonăchescu, *op. cit.*, p. 121.

18 *Ibidem*.

19 *Ibidem*, p. 122.

20 1 oca = 1,287 kilograme.

21 N. Leonăchescu, *op. cit.*, p. 58.

22 *Ibidem*, p. 123.

23 *Ibidem*, p. 124, vezi în detaliu anexa 4, doc. 23, p. 336.

podului stătător de peste Olt”. Deși podul de peste Beica încă nu era gata sunt date ordine și luate măsuri ca solemnitatea inaugurării podului de peste Olt de la Slatina să se desfășoare în bune condițiuni.

La 2 septembrie 1847 Departamentul din Lăuntru instruia Ocârmuirea județului Olt în privința focurilor de artificii ce urmau să aibă loc în cadrul ceremoniei inaugurării podului: „s-au chibzuit a să da acolo și o artifiție pentru petrecerea și mulțimirea opștii aceluși oraș și acelor ce vor asista la această solinitate”. Administrația Oltului trebuia să acorde sprijinul lui Ioan Nicolini, artificierul ales pentru „așezarea și darea artifițului, care de va fi mijloc să a însemna aproape de râu Oltului pentru mai frumoasă vedere aci”. Deși inițial focul de artificii se preconizase a fi organizat la București s-a renunțat la această idee în favoarea Slatinei, alocându-se din bugetul statului suma de 180 de galbeni pentru acest eveniment²⁴. Autoritățile locale au pregătit evenimentul cum se cuvine știindu-se că domnitorul Gheorghe Bibescu urma să vină la Slatina însoțit de Doamna Maria, a cărei zi onomastică urma să fie serbată aici. Administrația olteană a fost informată că de 8 septembrie urma să fie oficiat un Te-Deum în catedrala Ionașcu. În spiritul organizării riguroase a evenimentului, Comitetul de inspecție din Slatina a trimis la 3 septembrie 1848 o adresă profesorului Costache Stanciovi²⁵ prin care era împuternicit ca responsabil cu pregătirea solemnității. În documentul amintit se nota: „Fiind că la 8 septembrie zioa aniversală a Mării Sale Doamnei M. M. lor Domnu și Doamna este să asculte Sfânta leturghie în biserica școalei care este dintâi biserică a Orașului și fiindcă în biserică lipsesc multe spre a fi împodobită.

Comitetul până se va înțelege cu I. Eforie a școalelor, poștește pe Du-ta ca ori cu ce mijloc vei cunoaște să grăbești a se face un parmaclîc frumos în prejuru pietri ctitorului bisericii; piatra căruea să fie acoperită cu postav roșu

²⁴ *Ibidem*, p. 124-125.

²⁵ *Ibidem*, p. 125.

- să se înbrace și să se gătească jățu Doamni cum se va putea mai frumos, să se înnoiască vapseala Mobililor bisericești, cum sfeșnicile, tratapoadele și iconostasu, să se facă poale cu șireturi de fir în dreptu fiecărurea icoane din cele împărătești căci zugrăveala se află ștearsă și cojită, să se steargă toate candelile și cădelnița de un argintar, să se facă poale frumoase peste tratapodu unde se citește de Diacon Evanghelia și peste iconostase, să se aștearnă cu postav roșu jățu Doamni și să se spoiască beserica pă unde va cere trebuința ca să nu să comprometeze îngrijirea ce e dator Comitetu și Eforia a avea de asemenea biserică; Iar după trecerea Mărilor lor, Du-ta vei arăta Comitetului prin cont iscălit de vânzători și lucrători tot ceace sa cheltuit pînă la o para. Prezedent Solomon”²⁶.

În data de 4 septembrie 1847 a fost trimis la Slatina Carl Friederich Wilhelm Meyer²⁷, directorul Grădinilor Publice, având sarcina înfrumusețării și a construirii unui „umbrariu” pe locul unde urma a se desfășura festivitatea inaugurării podului. Pentru construirea tribunei și organizarea focului de artificii s-au folosit 600 scânduri de brad, 1.000 de șită și 1.000 capete de tinichele. Pentru decorații și înfrumusețare au fost folosite „8 bucăți madipolon (pânză fină de bumbac, adusă din Polonia), 400 de coți chembrică roșie (pânză de bumbac apretată și vopsită într-o singură culoare folosită ca pânză de legătorie), 12 burghie, 200 păpuși de sfoară groasă, 240 păpuși sfoară subțire, 2.000 ținte mari, 500 ținte mici, 120 oca de cuie, 40 oca piroane, 10 lumânări de seu, 40 felinare de hîrtie, 4 mături, 69 coți postav, 16 bucăți postav roșu. 5 bucăți de dradidam (stofă din care se făceau

²⁶ Costache Stanciovi²⁵ s-a născut la București în anul 1815. A absolvit Școala de la Sf. Sava sub îndrumarea profesorului Gheorghe Lazăr. Din anul 1841 a fost numit profesor la Slatina. Se stabilește definitiv la Tg. Jiu, unde activează ca profesor, iar mai târziu îndeplinește demnitățile de judecător și primar al orașului. A încetat din viață la 3 noiembrie 1893.

²⁷ Ion C. Nicola, *O vizită domnească la biserica Ionașcu din Slatina înainte de 1848*, în „Mitropolia Olteniei”, Anul XVIII (1966), nr. 5-6, mai-iunie, p. 460.

macaturi - n.n.), ace și ață”²⁸.

La ceremonia de la Slatina au participat domnitorul Gheorghe Bibescu, însoțit de Doamna Maria, reprezentanți diplomatici străini, miniștri și înalte oficialități ale Țării Românești: marele logofăt Constantin Cornescu, ministrul Treburilor Bisericești, marele vornic Mihail Băleanu, ministrul Dreptății, marele ban Barbu Știrbei, marele vornic Alexandru Vilara, ministrul Treburilor din Lăuntru, marele logofăt Constantin Herăscu, ministrul de Finanțe, marele logofăt Constantin G. Filipescu, Secretarul Statului, colonelul Ion Odobescu, împlinitorul datoriilor de șef al oștirii, și marii logofeți Ioan Filipescu, beizadea Scarlat Ghica și aga Iancu Băleanu. Gheorghe Bibescu a plecat din București în ziua de sâmbătă 6 septembrie 1848 și a înnoptat la Clejani. A ajuns în orașul Slatina în ziua de duminică de 7 septembrie 1848, la 8 seara, autoritățile și populația orașului făcându-le o primire călduroasă.

La 8 septembrie 1847²⁹ are loc inaugurarea „podului stătător” peste Olt de la Slatina cu toate că lucrările nu erau finalizate. Această zi este una cardinală pentru istoria Slatinei întrucât marchează indubitabil un punct de referință în evoluția sa economică și socială. Podul de peste Olt de la Slatina

²⁸ Carl Friedrich Wilhelm Meyer (3 iulie 1817, Ostorf Schwerin, ducatul Mecklemburg - 3/15 august 1852, București) a fost un specialist în peisagistică și urbanism angajat în Țara Românească în anul 1844 ca Director al Grădinii Publice. A coordonat lucrările de modernizarea grădinilor Cișmigiu, Cotroceni, a șoselei și Grădinii Kisellef. În anul 1845 este numit în Comisia însărcinată cu examinarea corpului tehnic din Țara Românească și încadrarea lui în categorii profesionale, alături de Giovanni Balzano, Jean Baptiste Marsillon, Petrance C. Poenaru și Ioan Em. Florescu.

²⁹ G. Poboran, *op. cit.*, p. 36; L. Guțică-Florescu, *Podul de peste Olt...*, p. 17; N. Leonăchescu, *op. cit.*, p. 59, 126: Toate aceste surse istoriografice pledează pentru data de 8 septembrie 1847 ca data exactă a inaugurării podului de peste Olt de la Slatina; În alte sinteze este semnalată eronat ca data a inaugurării podului 8 septembrie 1845; vezi Dumitru Iordănescu, Constantin Georgescu, *Construcții pentru transporturi în România (1881-1981)*, Monografie editată de Centrala de Construcții Căi Ferate București, vol. II, 1986, p. 24.

consemnează o premieră în calendarul construcțiilor românești, reprezentând pentru anii 1845-1847 una dintre cele mai complexe realizări tehnice românești. În materie de poduri șantierul de la Slatina a fost dovada că inginerii români și străini au asimilat științele și tehnologiile timpului, oferind pe viu o demonstrație a capacităților tehnice și organizatorice de modernizare a căilor de comunicație din Țara Românească.

În dimineața zilei de 8 septembrie 1847, domnitorul și soția sa au participat la o slujbă religioasă după care au primit omagiile demnitarilor pentru ziua onomastică a Mariei Bibescu. Festivitatea, inaugurării s-a desfășurat chiar pe pod începând cu ora 9,00 și a constituit o zi unică pentru istoria Slatinei. A avut loc o ceremonie religioasă oficiată de un sobor de preoți în frunte cu Sevastis Nifon, vicarul Mitropoliei, chemat de la Râmnicu Vâlcea. Profesorul Școalei Normale din oraș, Costache Stancioviți a rostit un discurs care exprima mulțumirea și recunoștința locuitorilor Slatinei pentru construcția podului. Discursul domnitorului a evidențiat mulțumirea sa pentru toți cei care au înfăptuit această dificilă și complexă construcție. În cinstea constructorilor urmau a fi ridicate două coloane la ambele capete ale podului unde trebuiau înscrise numele tuturor satelor care au contribuit la săvârșirea aceste mărețe lucrări. Într-o atmosferă de înaltă simțire românească domnitorul l-a decorat pe inginerul Giovanni Bolzano ca semn de înaltă apreciere pentru munca sa. Imaginea podului de la Slatina la inaugurarea sa a fost imortalizată într-un desen al pictorului Barbu Iscovescu, martor la marele eveniment.

„Vestitorul Românesc” din 14 septembrie 1847 consemna relativ la ceremonia de inaugurare a podului de peste Olt: „Știri din năuntru, Slatina. La 7 ale aceștii luni, pe la 8 ceasuri seara, sosiră în orașul nostru măriile lor, Preainălțații noștri Domn și Doamnă, așteptați cu atâta nerăbdare, pentru înogurarea mărețului pod după apa Oltului.

Vestea aceștii solenități hotărâte pentru zioa sfintei Mariei, patroană a nenorociților ce se primejduesc pe valuri, adunase în acest pitoresc oraș o mulțime nenumărată de vizitatori de toate treptele și de toate stările, ce alergaseră din Capitală și din județe ca să se bucure de o prăznuire națională care va trăi multă vreme în pomenirea românilor.

Casele orașului Slatinei nu era îndestule pentru vizitatorii curioși și entuziați, din care mulți negăsind alt mijloc de lăcuință, se așezaseră bucuroși prin colibi, ca niște corturi vremelnice, pe marginea orașului.

În viitoarea dimineață, o mișcare neobicinuită se vedea pe ulițele orașului bărbați și femei, orășani și streini, boeri și neguțători; stăpâniți de aceeași dorință, alerga și să întrecea care mai întâiu să apuce loc la sfințirea podului.

M.M.D.D., după săvârșirea slujbei bisericești și după priimirea închinăciunilor obștești pentru zioa grațioasei noastre Doamnei Măriei, plecară pe la două ceasuri la pod.

Aci fură întâmpinați de ecs. lor d.d. miniștri, de ștabul domnesc și de toată boerimea; apoi priimiți de preasfinția sa părintele vicaru dinpreună cu tot clerul, la intrarea mărețului pavilion de frunze ce coprindea o mare parte a podului, la mijlocul căruia era pregătit altarul pentru dumnezeasca slujbă.

Dealurile de prin prejur și văile Oltului de la oraș și pînă la pod, cum și cea mai mare parte a podului, era pline de un norod în mișcare, de o mulțime setoasă de o rară priveliște. Fiecare căuta să se așeze mai cu apropiere, să auză mai bine. Nu rămăsese decît un mic spațiu neocupat și acesta înaintea M.M.D.D., unde dorința trăgea mai cu putere, unde respectul și sfiala să înpotriva dorinței.

În sfârșit, immurile sfinte începură și o tăcere nemărginită se întinse peste mulțime. Pe pod nu se auzea decît glasul pontifului și dedesubt înecatul murmur al Oltului care, deșteptat în adâncimile sale de zgomotul acel

neobicinuit și furios înpotriva stavilii ce-i oprește urgia, apoi recunoscând pe fii săi în mulțimea ce-i turbura odihna, se înblânzește treptat, scutură cu plăcere umedoasa lui șevelură, zâmbește și iartă în folosul puterei, mâna cea îndrăzneată.

După ce ținerea luă săvârșire, profesorul școlii naționale rosti din partea orașului un cuvânt doveditor de recunoștința orașanilor slătineni și a tuturor românilor, pentru nemuritoarea facere de bine, de atîta vreme dorită, anevoe și după cum se credea, peste puțină de dobândit, dar realizată în sfârșit prin statornică stăruire și hotărîtoarea voință a domnului nostru.

Atunci, M. Sa cu ochii aprinși de flacăra inimii, cu figura palidă și mișcată de o senzație adâncă (căci bucuriile cele mari se vădesc adesea prin aceleași simptome ca și izbirile soartei) răspunse, după cât ținem minte, în felul acesta: Domnilor, Prețuim cu cea mai vie mulțumire sentimentele care ni le îmfățușuți; înțelegem bucuria cu care văz că vă strângeți astăzi împrejurul nostru. Care român ar putea să nu se simtă mișcat pînă în adâncul sufletului într-o asemenea împrejurare?

Zioa de astăzi vestește românilor că am făcut un nou pas înainte, care ne va erta a pași spre alte îmbunătățiri și mai mari. Împiedecările ce pornea primejduind de multe ori sloboda comunicație între România cea Mare și cea Mică s-au rădicat; rezultat care, precum știți nu sînt încă doi ani, se socotea mai presus decît puterile noastre. Un nou izvor de fericire se deschide patrii noastre, iar mai cu osebite lăcuitorilor orașului Slatina.

Am venit dar, în mijlocul d-voastre nu ca domn, dar ca român, să fiu părtaș obșteștii bucurii și am ales zioa cea mai de veselie pentru noi, fiind aceea întru care se prăznuește numele Mării Sale Doamnei, ca să sărbăm cu toții zioa ce are a însemna începerea unei nouă vieți pentru acest oraș. Am socotit că nu puteam, atît noi cît și M. Sa Doamna, să vă dăm o dovadă mai mare de binele ce vă voim și de dragostea ce vă purtăm.

Datoria cere a arăta a noastră mulțumire tutulor acelora prin conlucrarea cărora am putut dobândi acest fericit rezultat. Și mai întâiu mulțumim din inimă preaiubitului nostru frate banului Barbu Știrbei, cu a căruia osârdie s-a pregătit materialul și s-a început lucrarea; apoi, asemenea mulțumire arătăm întâiului boer, marelui ban Gheorghie Filipescu și vornicului A. Vilara care, amândoi, unul după altul, întru îndeplinirea datoriilor Departamentului din Năuntru ne-au adus toată râvna și cuviinciosul ajutor pentru săvârșirea aceștii însemnate lucrări. Iar pentru aceia carii cu ostenelele și sudoarea lor au lucrat și au împreunat toate aceste materialuri, am socotit drept dovada osebitei noastre mulțumiri să urmăm pildei ce ne-au lăsat bătrânii romani care, la toate lucrările de asemenea fire, unde tipărea urmele lor de uriași, înscria și numele legioanelor ce lua parte la a lor săvârșire. Doă coloane dar se vor ridica la amândouă capetele podului unde se vor înscri numele tuturor satelor care au contribuit prin munca lor de la început pînă la săvârșirea acestui măreț lucru, spre a rămânea ca o recomandatie vecinică urmașilor noștri.

Chemînd apoi pe d. Balzano, arșitectul însărcinat cu lucrarea podului, îi mulțumi prin cuvinte mărețe pentru ostenelele ce a depus; zmulse decorația ce M. Sa o purta la gât și o dete d-lui Balzano, încântat și pătruns de asemenea răsplătire, iar mai ales de maniera nobilă cu care i se făcu.

Este anevoe să descrie cineva impresia lăsată de cuvântul M. Sale. La săvârșirea celor din urmă vorbe, o salutare de mii de glasuri se înălță în aer; lacrimi de bucurie se văzură curgând pe mai multe obraze stoice și reci în nenorociri; însuși streinii, care abia înțelegea limba noastră, era electrizați și dovedea prin lacrimi simțirea lor, căci acea elocuință vorbea în adevăr inimii, căci era potrivită cu frumusețea priveliștii, cu mărirea solenității.

Entuziasmul mulțimei era în gradul cel mai înalt. Pe pod, pe drum și pe ulițele orașului nu să auzea decît întrebarea: ați auzit

cuvântul? Ați auzit pe M. Sa? Ați văzut pe Doamna plângând?

Această bucurie, această mișcare nu mai încetă pînă la vremea prânzului când, măriile lor se întoarseră iarăși la pod unde era gătită masa domnească. Și osebite de aceia, o altă întinsă masă pentru mulțimea norodului, pe marginea Oltului. Urările pentru sănătatea Măriilor lor, pentru prosperitatea orașului și a României, strigările de bucurie ale norodului, sunetele muzicilor ostășești care aducea aminte un trecut strălucit, se repetară de glasul tunurilor așezate pe maluri și să prelungiră pe unde pînă când soarele apuind, fu ramplasat de lumina focurilor de artificii care acoperea cele două țarmuri.

Luna ce revărsa peste valuri și peste desimea privitorilor după pod și din preajmă limpedea sa lumină, focurile de deosebite colore ce să prelungea și să încrucișa pe oglinda apelor, exclamațiile de plăcere și de mirare ale norodului, varietatea costumelor și a uniformelor ce să confunda neîncetat de la o margine pînă la alta a podului, blândețea și bunătatea M. Sale Doamnei care era obiectul adorațiilor obștești și patroana solenității, toate făcură din această zi și din această seară, una din solenitățile naționale cele mai vrednice de pomenit și anevoe de uitat.

A urmat „Cuvântul din partea orașenilor Slatinei către Măria Sa Preaînălțatul nostru Domn”, rostit de profesorul C. Stancovici: Preaînălțate Doamne, Precum toată făptura la ievirea soarelui pe orizon, ca de fața unui preadarnic părinte ce se arată încărcat de atîtea bucurii, aducînd fiilor săi, saltă de bucurie și noile nădejdi o reînviază din amorțiala frigului nopții trecute, așa și pacinicii slătineni și județeni d-amândouă laturile mărețului pod și preacredincioși domnescului Scaun pe care Dumnezeu v-au așezat pentru fala și binele neamului, așteptând cu nerăbdare să vă văză la inaugurarea podului, precum vesel și voios v-a văzut la punerea petri fundamentalei lucrări, se găsesc astăzi coprînși ca de o putere magică de același simț al unei covârșitoare

bucurii văzînd lungile lor dorințe împlinite și văzînd că, aceea ce pînă astăzi s-ar fi socotit ca un lucru problematic, adică un pod statornic peste Olt, acea greutate ce să părea neînvinsă, s-a săvârșit cu statornica și plina de geniu a Mării Voastre dorință.

Bucuria noastră dar, Preaînălțate Doamne, după tot dreptul cuvînt este covârșitoare, căci noi totdeauna iubindu-ne patria și pe ai săi oblăduitori și făcători de bine, am purtat și acea slăbiciune de dragoste pentru județul și orașul nostru, bucurându-ne de binele și înfrumusețarea lui mai mult și mai întîiu. Pentru că dintre toate locurile și orașele pe care mâna lui Dumnezeu le-au împodobit cu frumusețe și daruri deosebite, iar gustul și măestria le-au desăvîrșit și le-au făcut mai vrednice de vedere, nici unul nu este ca orașul sau ca locul unde cineva a cules cele dintîiu flori și a vărsat cea dintîiu lacrimă și unde în zorile vieții, visul fanteziei i-a zugrăvit un viitor plin de amăgiri, după care și oftează pînă la mormînt.

Astfel, sentimentul bucuriei și al noilor nădejdi împrăștiat cu același entuziasm în toate treptele și în toate vîrstele, a chemat împrejurul măriilor voastre grămezile de lăcuiitori ce vedeți și care sînt astăzi strînși aicea spre a vă închina prin espresiile plecatei mele cuvîntări, cea mai adîncă recunoștință. Care sînt strînși, zic, spre a ruga pe induratul Dumnezeu ca să vă învrednicească pînă în sfârșit a chiema asupra-vă binecuvîntările augustelor umbre ale bărbaților celor mari, care au binefăcut omenirei în feluri de chipuri și spre a-i cere cu căldură acestui preamare Dumnezeu zile îndelungate și fericite pentru Măria Sa Doamna, a carii strălucită aniversală zi să serbiază în privilegiu unei astfel de frumoase împrejurări ce va rămînea în memoria rumînilor, la cele mai falnice și plăcute suveniri.

Nădejdea, care a zămbit în epoha strălucitei suiri a măriei voastre pe scaunul domnesc, s-a arătat mai falnică, mai sigură în toate zilele și înaintează crescînd neîncetat.

De prisos cuvintele, faptele vorbesc astăzi și istoria le va spune strănepoților noștri.

Înlesnirea și siguranța celor întrebuițați de a trece această periculoasă apă prin schela Slatinei, mai vîrtos la ale ei în necăciuni și marea întreprindere cu a-1 face pe Olt să se târască pe subt jugul care i-ați impozat, va păstra măriei voastre aceleași dulci suvenire ce păstrează lui Traian podul du peste Dunăre care, deși se află în triste ruine, însă dintr-un mal la altul al marelui râu suspină cu undele lui: „Traian, Traian”.

În toate laturile țării cresc cu sporire dafinii ce-i meritați pentru atâtea mari faceri de bine; însuși Oltul în murmurul îngrozitoarelor sale unde ce despică subt picioarele urieșescului pod, va rezice în veci numele măriei voastre. Iar orașenii slătineni, în generația căroră multe veacuri veți trăi, ca unii ce să interesează mai mult de această facere de bine, roagă plecați bunăvoință a înălțimei voastre ca să priimească din parte-le prinusul recunoștinții lor cei nemuritoare; și către preaputernicul Dumnezeu înalță rugăciuni ca împreună cu măria sa Doamna să trăiți pînă la adâncii bătrînețe, ca să puteți săvârși toate câte geniul măriei voastre a inventat pentru binele patriei”³⁰.

După finalizarea festivităților la orele prînzului în apropierea podului a fost pregătit prînzul domnesc. Lîngă pod, pe malul râului Olt s-a organizat pentru invitați, constructori, salahori și locuitorii orașului o masă imensă, în vreme ce fanfara militară cânta și se trăgeau salve de tun de pe dealurile Grădiștei și Malul Livezii. În vederea organizării mesei din ziua inaugurării au fost cumpărate 400 de străchini și 100 de oale și s-au consumat 116 vedre de vin de 6 lei și 36 parale vadra, 200 vedre de vin de 8 lei și 20 parale vadra, 10 vedre de rachiu de 9 lei vadra, 20 oca de brînză, 150 oca de carne, 550 oca de pâine. Au luat masa 452 de salahori și 120 căruțași, plus oficialitățile, organizatorii și tehnicienii. Întreaga ceremonie a costat 15.482

³⁰ „Vestitorul românesc”, nr. 73, duminică 14 septembrie 1847, p. 290 și 291; Nicolae Leonăchescu, *op. cit.*, Anexa nr. 4, doc. 28, p. 338-341.

lei și 10 parale cheltuielile fiind suportate din visteria țării³¹.

În seara zilei de 8 septembrie 1847 de pe cele două maluri ale Oltului au fost trase focuri de artificii astfel încât să se intersecteze deasupra Oltului, în vreme ce slătinii și invitații se plimbau pe malurile râului și pe podul construit. În dimineața zilei de miercuri 10 septembrie domnitorul Gheorghe Bibescu a plecat din Slatina îndreptându-se spre Pitești, pe drumul proiectat a fi construită o șosea modernă, nu înainte de a porunci „baterea parilor ce vor sluji de apărători la picioarele podului după prund, închiderea ramurii Oltului din sus de pod, astupatul crăpăturilor și spoitul cu catran la podul peste Olt și, închiderea ramurii pe malul stâng al Oltului, pe dinsusu căpătăiului stâng al podului”³².

La 12 septembrie 1848, profesorul Costache Stanciovici, împuternicit de autorități cu organizarea Te-Deumului din catedrala Ionașcu, informa în detaliu Eforia Școalelor despre desfășurarea evenimentului: „Cu prileju inaugurării mărețului pod de peste Olt, Măririle lor, Domnul și Doamna aflândușă în orașul nostru. La 8 septembrie în zioa aniversară a Mării Sale Doamnii, Măria sa, prea înălțatul nostru domn însoțit de întâiul boier Marele ban și bași boer Gheorghe Filipescu, de Marele ban Barbu Știrbei, de dd. Miniștri St. Vilara, C. Filipescu, C. Herăscu și C. Cornescu, de dd. polcovnici Odobescu, ianov, de dd. Adiotanți Domnești, de mulți ofițeri și alți boieri din București, Craiova și alte orașe; au venit la biserica școalei și au ascultat Sfânta Leturghie, ce sa săvârșit de părintele arhieru Nifon Cozianu și sa cântat prea bine în armonie de școlari. Biserica sau aflat în cea mai bună stare, bine înpodobită, și toată orânduiala a fost plăcută și lăudată de mulți dintre cei ce se află de față (...)”. Se mai raporta că deși Școala Normală și cea de Fete din Slatina au fost pregătite pentru o eventuală vizită a domnitorului, acest lucru nu s-a întâmplat, cel mai probabil datorită programului încărcat

³¹ *Ibidem*, p. 127.

³² *Ibidem*, p. 128.

al evenimentului. Se arăta totuși că Măria-sa „binevoit să ne încurajeze pe noi profesori spuîndune că la Anul ne va vizita negreșit, și că va avea multă mulțumire gășind școala lucrând cu sporire după instrucțiunile noii organizații a învățaturii publice”.

Instituțiile de învățământ slătinenene ale timpului au fost vizitate pe 7 septembrie 1848 de Marele Efor al Școlilor. Costache Stanciovici menționa cu regret că acest lucru s-a petrecut „fără veste” într-o zi în care elevii nu aveau cursuri și că înaltul demnitar „a vizitat Școala Normală, canțelaria, biserica și școala de fete, a cerut programa învățătorilor din toate școalele a opservat și rămas mulțumit de curățenia și orânduiala ce să ține (...)”³³.

După cum deja am menționat inaugurarea oficială a podului de al Slatina nu a însemnat și darea sa în folosință deoarece mai erau lucrări neterminate. De-abia la 2 octombrie 1847 inginerul Giovanni Bolzano informa că „podul peste Beica, iertând vremea, va lua sfârșit pînă la 15 sau 20 ale viitorului octomvrie, când, atunci se va putea deschide comunicația peste Olt.

Inginerul italian mai sus menționat înainta un raport la 30 septembrie 1848 din care rezultă preocuparea acestuia pentru darea în exploatare și repararea pe viitor a podului, dar și pentru protejarea acestei construcții în fața vitregiilor naturii, a acțiunilor nesăbuite ale unor oameni care puteau fi tentați să fure din el lemn sau fier, de păzirea în fața unor eventuale incendii. Concret, Bolzano propune angajarea a doi îngrijitori, pe Costea Mavroiani și Hristodor Caravia. Pentru paza pe timpul zilei și nocturnă solicită angajarea a 4 paznici în uniformă, cu locuința pe poduri, câte unul la fiecare din cele 4 capete ale podului. Pentru întreținerea căii de comunicație avansează ideea instituirii unei taxe de 5-10 lei pentru fiecare traversare, așa cum se percepea în Italia sau Germania.

De la Slatina, la 17 octombrie 1847, inginerul Giovanni Bolzano propunea a fi

³³ Ion C. Nicola, *loc. cit.*, p. 461.

afișate și aduse la cunoștința tuturor o serie de instrucțiuni ce vizau darea în exploatare a podului, apărarea și conservarea sa. Potrivit „Tabelei povățuitoare” era „strașnic oprit a trece peste pod cu trăsura sau călare în carieră sau în treapăd ci numai la pas; asemenea este oprit a trece cu pipa aprinsă, a aduce ori în ce chip vătămare podului mișcând sau furând din părțile care este compus subț pedeapsa de o nemijlocită arestuire și ștraf (amendă): pentru întâia oară, de zece; pentru a doua oară de cincisprezece lei; iar pentru a treia oară, cu facerea la loc a pagubei produsă și 5 ani de închisoare. Este asemenea oprită pașterea de orice dobitoace pe zăgaz, pe piezișurile acestuia și pe sejurile și prin păduricile du prinprejur subț pedeapsă de a se lua dobitoacele și un ștraf de 10 lei. Râmătorii se vor ucide pe dată de paznicii podului și respectivii proprietari se vor îndatora a repara stricăciunile produse”³⁴.

La 26 noiembrie 1847, din porunca domnitorului Gheorghe Bibescu, marele vornic Alexandru, ministrul Treburilor din Lăuntru, hotărâ a fi percepute taxe pentru trecerea podului peste Olt de la Slatina, făcându-se cu acest prilej precizări stricte: „Săvârșindu-se podul stătător clădit peste râul Olt, în dreptul orașului Slatina, prin înalt Ofiț al Mării Sale lui Vodă, cu nr. 546, s-au hotărât a plăti de trecătorii pe acel pod taxa următoare: „Carele încărcate, precum și trăsurile călătorilor de obște, fie cu cai cu chirie sau particulari, vor plăti de fiecare trăgător parale 15; Carele cu lemne de foc și fân, vor plăti de fiecare trăgător parale 6; Carele de obște, fără povară, precum și omul călare, vor plăti de fiecare trăgător parale 3; Călătorii pe jos, precum și vitele mari slobode, vor plăti pentru fiecare cap 2 parale; Vitele mici, precum râmători, oi, capre și alte asemenea, vor plăti pentru fiecare o para; Toți trecătorii cu cai de poștă, fie în trebuinți particulare, fie în trebuinți ale statului, vor plăti taxa arătată mai sus la articolul I-ii, iar olacul fără pasageri, vor fi slobode de taxă; Carele încărcate sau goale, precum și oamenii

pe jos, ce vor trece pe seama legiuitorilor șese zile pentru drumuri, vor fi apărate de taxă, precum și transporturile și trecerile militărești și dorobanți în slujbă, vor fi asemenea apărați”³⁵.

În decembrie 1847 podul de la Slatina a fost dat în folosință publică însă unele lucrări au mai continuat și în anul 1848. Dincolo de măsurile de întreținere, apărare și consolidare a construcției, la 29 martie 1848, inginerul Francesco Bonamelli semnală un potențial pericol ce amenința podul de la Slatina. Frecvențele inundațiilor ale Oltului riscau să angreneze morile aflate în amonte de pod, fapt pentru care se solicita administrației centrale mutarea acestora în aval de Slatina.

La 31 mai 1848 inginerul Giovanni Bolzano anunța că „albia râului subț pod s-a înălțat de vreun picior în termen de mijloc, ceea ce contribuie la buna stabilitate a podului deși aceluia nu s-ar fi adus nici cea mai mică vătămare când albia râului s-ar fi adâncit de 7 sau 8 picioare, considerând că parii sânt bătuți în pământ 18-20 picioare”³⁶.

Datorită continuării lucrărilor de consolidare a malurilor Oltului din vecinătatea podului și măsurilor de întreținere luate la timp inundațiile din iulie 1848 - atunci când a avut loc o viitură majoră - nu au afectat construcția, fapt semnalat de expertiza lui Bolzano, care avea drept concluzie îmbucurătoare faptul că „podurile de peste Olt și peste Beica se află în cea mai perfectă stare de soliditate”.

Deși planul podului de la Slatina nu a fost găsit încă, știm doar din relatările constructorilor săi că avea o lărgime de 4 stânjani (circa 7,848 m) și parapeturi înalte. Lărgimea șoselei între cele două poduri, peste Olt și Beica, însuma 6 stânjani (11,772 m). S-a pus problema iluminării podului pe timpul nopții cu felinare, pentru o trecere în siguranță, însă Giovanni Bolzano nu a fost de acord întrucât considera că „nu este neapărat de necesar a ilumina noaptea cele două poduri

35 „Învățătorul Satului”, nr. 30/15 decembrie 1847; G. Poboran, *op. cit.*, p. 37.

36 N. Leonăchescu, *op. cit.*, p. 130.

34 N. Leonăchescu, *op. cit.*, p. 129.

din motiv că lărgimea lor de 4 stânjani și parapeturile cele înalte presintă suficientă securitate în trecere chiar și în nopțile cele mai obscure; către acest, iluminăția podurilor nici este consiliabilă, pentru siguranța podurilor în contra unui incendiu ce ar putea avea loc mai cu seamă când bate vântul”³⁷.

Podul de la Slatina intră așadar în circuitul național asigurând facilitatea trecerii râului Olt în deplină siguranță. De aceea este întreținut cu atenție și reparat atunci când primăvara zăpoarele de gheață sau viiturile Oltului din 1854 și 1855 îi produc stricăciuni majore. El reprezenta o comunicație vitală de anvergură națională, dar și pivotul dezvoltării urbane a Slatinei. Importanța sa este semnalată în continuare de documentele epocii ca martor direct al transformărilor politice și economice petrecute în spațiul românesc între 1844-1862.

În februarie 1862 podul de peste Olt de la Slatina nemaiputând „rezista enormității ghețurilor cea veneau cu cea mai teribilă furie” a fost luat de ape³⁸.

La 14 martie 1862 cetățenii Slatinei se adresau Onorabilelor Camere Legiuitoare ale României cu dorință unanimă de a „reconstrui un pod cu o temelie mai solidă”. Proiectat de inginerul Bonnet, șeful Serviciului Lucrărilor Publice, planul construcției cuprindea podul de peste Beica cu o lungime de 148 metri și podul de la Slatina cu o anvergură de 125 m. Între cele două poduri trebuia construită o șosea de 1.081 m și un zăgaz de 170 m. Devizul lucrării era estimat la circa 3.000.000 lei. Licitația construcției a avut loc în octombrie

1864. Termenul de finalizare a lucrărilor a fost stabilit la 1 septembrie 1867. Ca soluție tehnică de această dată se renunța la ideea fixării piloților în albia Oltului, picioarele construcției urmând a fi executate din piatră „cu timpanele și paramentul din cărămidă”³⁹.

Lucrările de construire a noilor poduri „de fer”⁴⁰ au început în anul 1865 și au fost finalizate în 1867. „Dicționarul topografic și statistic al României” editat în anul 1872 consemnează o nouă realitate: Slatina este „așezată chiar lângă râul Olt peste care este și un pod de fier foarte mare și solid”⁴¹.

Inaugurarea căii ferate București-Vârciorova la 5 ianuarie 1875 consemnează darea în exploatare și a podului feroviar peste Olt din Milcov (început a fi construit în anul 1873) Slatina fiind astfel racordată unei noi magistrale de comunicație între Oltenia și Muntenia.

³⁷ *Ibidem*, p. 131.

³⁸ Pentru acest an pledează prin documente: D. Iordănescu, C. Georgescu, *op. cit.*, p. 24. Alte surse istorice precizează ani diferiți. În anul 1864 s-a produs „stricarea celor două poduri de lemn”: G. Poboran, *op. cit.*, p. 37; O altă lucrare vorbește de anul 1865. Se menționează că parii capetele și șoseaua cu plopi dintre podurile clădite de Gh. Bibescu în 1847 au rezistat până în anul 1877. „Aleea cu plopi” a fost distrusă de caii cazacilor care au ros coaja arborilor grăbindu-le uscarea: C. Alessandrescu, I. G. Sfințescu, *Dicționar Geografic al județului Oltu*, Tipografia și Fonderia de Litere Thoma Basilescu, București, 1895, p. 247-248.

³⁹ D. Iordănescu, C. Georgescu, *op. cit.*, p. 24.

⁴⁰ G. Poboran, *op. cit.*, p. 37.

⁴¹ Dimitrie Frunzescu, *Dicționarul topografic și statistic al României*, București, 1872, p. 446.

- 1 martie 1955 – s-a născut, la Icoana, poeta și publicista **ELENA CRUCERU**
- 4 martie 1919 – s-a născut, la Slatina, poetul și gazetarul **MIHAI STĂNESCU** (m. - ?)
- 6 martie 1944 – s-a născut, la Timișoara, prozatorul, poetul, epigramistul și criticul **C. VOINESCU**
- 7 martie 1940 – s-a născut, la Brâncoveni, compozitorul și dirijorul **JEAN LUPU**
- 10 martie 1879 – s-a născut, la Slatina, criticul, istoricul literar și folcloristul **DUMITRU CARACOSTEA** (m. 2. 06. 1964, București)
- 10 martie 1975 – s-a născut, la Slatina, poetul și prozatorul **GABRIEL TĂNĂSESCU**
- 11 martie 1997 – a murit, la Slatina, poeta **ILEANA BIJU-CORILĂ** (n. 18. 10. 1922)
- 15 martie 1971 – s-a născut, la Slatina, poeta și pictorița **LUMINIȚA POPESCU**
- 16 martie 1945 – s-a născut, la Slatina, muzicologul și dirijorul **ALEXANDRU-CHIRILĂ STANCIU**
- 18 martie 1952 – s-a născut, la Balș, pictorul **PAUL TUDOR-BALȘ**
- 20 martie 1941 – s-a născut, la Vișina Nouă, istoricul literar **SONIA CUCIUREANU**
- 20 martie 1959 – s-a născut, la Slatina, soprana **FELICIA FILIP**
- 21 martie 1957 – s-a născut, la Izvoru (Argeș), poetul și eseistul **CORNEL NICULAE**
- 22 martie 1960 – s-a născut, la Albești-Poboru, poeta **MARIA CALCIU**
- 24 martie 1821 – s-a născut, la Leu (Dolj), intelectualul și luptătorul pașoptist **NICOLAE BARBU LOCUSTEANU** (m. – 1900)
- 25 martie 1986 – a murit, la București, istoricul **MARIN FLORESCU** (n. 6. 07. 1939, Strejeștii de Sus)
- 26 martie 1961 – a murit, la Madrid, istoricul de artă, eseistul, poetul și publicistul **ALEXANDRU BUSUIOCEANU** (n. 10. 06. 1896, Slatina)
- 26 martie 2009 – a murit, la Slatina, gazetarul și eseistul **FLORIN (FLOREA) NICULESCU** (n. 17. 11. 1954, Spineni)
- 28 martie 1994 – a murit, la Paris, dramaturgul, eseistul, poetul și publicistul **EUGEN IONESCU** (n. 13/26. 11. 1909, Slatina)
- 29 martie 1908 – s-a născut, la Caracal, poetul **VIRGIL CARIANOPOL** (m. 06. 04. 1984, București)
- 31 martie 1971 – a murit, la București, pictorul **MARIUS BUNESCU** (n. 15. 05. 1881, Caracal)

*Nu se cunosc cu exactitate datele nașterii, respectiv morții, ci numai anul.

ULTIMA NOAPTE A LUI IISUS „IAR UN TÂNĂR MERGEA DUPĂ EL, ÎNFĂȘURAT ÎNTR-UN GIULGIU, PE TRUPUL GOL...”

Nicolae ROGOBETE

Cina cea de Taină

În seara zilei de Joi 13 spre 14 Nisan, a avut loc Cina cea de Taină de pe Muntele Sionului. Foișorul de astăzi a fost construit pe vremea cruciadelor și se caracterizează prin arcadele gotice, care susțin boltele în formă de cruce, scoase în evidență datorită unor nervuri proeminente.

În Evanghelia după Luca, se menționează: „Și se apropia praznicul Azimelor, care se cheamă Paști... Și a trimis pe Petru și pe Ioan, zicând: „Mergeți și ne pregătiți Paștele, ca să mâncăm. Iar ei I-au zis: Unde voiești să pregătim? Și El le-a zis: Iată, când veți intra în cetate, vă va întâmpina un om ducând un ulcior cu apă; mergeți după el în casa în care va intra. Și veți zice stăpânului casei: Învățătorul îți zice: Unde este încăperea în care să mâncăm Paștele cu ucenicii Mei? Și acela vă va arăta un foișor mare, așternut; acolo să pregătiți” (22: 1, 8-12).

Cercetătorii Bibliei au stabilit cu certitudine că, pe Muntele Sionului, mama Evanghelistului Marcu, pe care o chema Maria, era proprietara unei case. Ea făcea parte dintr-o familie înstărită cu o bogată tradiție creștină. Casa Mariei a fost locul unde s-au întâlnit primii nazarineni și unde a avut loc Cina cea de Taină. Omul ducând ulciorul cu apă poate să fi fost, chiar tatăl Evanghelistului Marcu. Tot în casa Mariei a fost găzduit și Apostolul Petru în anul 44 d. Hr., când a fost eliberat de romani din temnița Fortăreței Antonia.

La Cina cea de Taină, Iisus a instituit Sfânta Împărtășanie. „Și luând pâinea, mulțumind, a frânt și le-a dat lor, zicând: Acesta este Trupul Meu care se dă pentru voi; aceasta să faceți spre pomenirea Mea.

Asemenea și paharul, după ce au cinat, zicând: Acest pahar este Legea cea nouă, întru Sângele Meu, care se varsă pentru voi” (Luca, 22: 19-20).

Iisus divulgă pe cel care îl va vinde în persoana ucenicului său Iuda Iscarioteanul, zicând: „Dar iată, mâna celui ce Mă vinde este cu Mine la masă” (Luca, 22: 21). Ucenicii se uită unul la celălalt și se întrebă în șoaptă, ca să afle, cine este vânzătorul învățătorului lor. Iisus îi aude și le răspunde: „Cel ce a întins cu Mine mâna în blid, acela Mă va vinde” (Matei, 26: 23). Iisus înmuie pâinea în blid și o întinse lui Iuda. „Și Iuda cel ce L-a vândut, răspunzând, a zis: Nu cumva sunt eu, Învățătorule? Răspuns-a lui: Tu ai zis” (26: 25). Ura ce se stârni în el îi întunecă sufletul și-i schimonosi chipul. Iuda se ridică de la masă și se retrase repede, fără a spune ceva. Iese pe ușă și se pierde în întunericul nopții, fără a-și lua rămas bun de la Iisus și de la ucenicii pe care pretinsese că-i iubește.

Cina continuă. Iisus este trist. El le vorbește ucenicilor mai mult ca niciodată, dar este și vesel, în același timp, că petrece ultima sa noapte pământeană alături de ei și mănâncă împreună pentru ultima dată. Dar momentul trădării se apropie. Nu mai poate rămâne și le zice ucenicilor: „Sculați-vă să mergem de aici”. Iese în pridvorul foișorului și privește Ierusalimul noaptea.

De la Cina cea de Taină de pe Muntele Sionului, Iisus, împreună cu ucenicii săi, coboară pe Scara Macabeică, care se păstrează și astăzi. Ies din Cetatea Ierusalimului prin Poarta de Aur, străbat Valea Cedronului, oprindu-se la poala Muntelui Măslinilor în Grădina Ghetsimani. De aici, Iisus privește

Templul luminat de razele lunii. Mai sunt câteva ceasuri până când Fiul Omului va fi vândut pe arginți și va începe Calvarul. Nu este exclus să fi fost însoțiți și de evanghelistul Marcu.

Grădina Ghetsimani ocupă un loc important în Evangheliile, fiind unul din locurile sacre ale creștinismului ortodox. Cuvântul Ghetsimani vine de la cuvântul ebraic, Gat Shemen, adică „teascul măslinilor”, locul unde se producea uleiul de măsline cu ajutorul pieselor din piatră, foarte grele, care pot fi văzute la muzeul în aer liber din Capernaum. Grădina era plantată cu măslini, și poate măslinii de astăzi, matusalemici, cu trunchiurile contorsionate de bătrânețe, au fost martorii tăcuți ai prinderii lui Iisus. Evreii susțin că măslinii nu au vârste mai mari de 800-1000 de ani. Vârsta lor este imposibil de a fi stabilită științific. Oricum ar fi, măslinii uimesc prin grosimea lor.

Grădina Ghetsimani este astăzi, ca întindere, mică. Pe vremea lui Iisus era mult mai întinsă, dar construcțiile ridicate ulterior au ocupat din terenul acesteia. Biserica Tuturor Sfinților a fost construită pe terenul grădinii, iar țarul Alexandru al III-lea al Rusiei a cumpărat teren din Grădina Ghetsimani, pe care a construit Biserica Maria Magdalena, apoi au fost așezate un cimitir evreiesc și alte construcții.

Prin secolul al XV-lea, musulmanii stăpânind Ierusalimul, au transformat Biserica Cinei cea de Taină în moschee, fiind interzis timp de cinci secole accesul creștinilor în biserică.

În Grădina Ghetsimani Iisus își petrece ultima noapte a vieții sale pământene, până când a fost prins.

Când au ajuns în Grădina Ghetsimani, Iisus a luat cu El pe trei dintre ucenici, pe Simon-Petru, Iacov și Ioan, ceilalți adorm pe jos înveliți în mantiile lor. Însoțit de cei trei ucenici, se îndreaptă spre locul de taină, zicându-le: „Ședeți aici, până Mă voi duce acolo și Mă voi ruga” (Matei, 26: 36). S-a

îndepărtat de ei ca la o aruncătură de piatră, a îngenunchiat și a început să se roage. Dar somnul i-a învins pe cei trei și-au adormit. Iisus se întoarce și, găsindu-i dormind, i-a zis lui Petru, muștrându-l ușor: „Așa, n-ați putut un ceas să vegheați cu Mine!” (Matei, 26: 40). Ei se deșteaptă, privesc spre învățătorul lor și, de oboseală cad din nou, pradă somnului. Iisus se-ntoarce și continuă rugăciunea.

Noaptea își intră în drepturi. Întunericul pune stăpânire pe Muntele Măslinilor. Liniștea nopții îl înfioară. Se simte singur... singur într-o lume deșartă. Prin noapte se aude zgomotul ramurilor măslinilor legănate de vânt. Se-ntoarce pentru a doua oară și-i găsește dormind, dar nu-i trezește. Când se-ntoarce pentru a treia oară, se trezesc și cu ochii somnoroși privesc spre învățătorul lor, dar nu știu ce să zică. Iisus tace. Știe că, peste câteva clipe se va despărți de ei și simte o durere adâncă.

De departe răzbat zgomote de pași și glasuri de oameni. Iisus se adresează ucenicilor: „Sculați-vă, să mergem! Iată, cel ce M-a vândut este aproape” (Marcu, 14: 42). Iisus nu terminase de vorbit, că a venit spre El Iuda Iscarioteanul, unul dintre cei doisprezece, „și împreună cu el a venit o mulțime de oameni cu săbii și cu ciomege, trimiși de preoții cei mai de seamă, de cărturari și de bătrâni” (Matei, 26: 47; Marcu, 14: 43; Luca, 22: 47).

Părăsit de toți, căci, de teamă, ucenicii fugiseră, Iisus este înconjurat de oamenii trimiși de arhierii și cărturari, înarmați cu săbii și ciomege. Este legat și dus de mulțime spre Ierusalim, la mai marii preoților. În urma mulțimii mergea un tânăr înfășurat într-un giulgiu alb din in, care se salvează când vor să-l rețină, lăsându-și giulgiul în mâinile lor, fugind gol prin întunericul nopții.

Cine era misteriosul tânăr?

În episodul din Grădina Ghetsimani, redat de Evanghelistul Marcu, se menționează: „Atunci L-au lăsat și au fugit toți. Iar un tânăr mergea după El, înfășurat într-un giulgiu, pe

trupul gol, și au pus mâna pe el. El însă, lăsând giulgiul, a fugit gol” (14: 50-52). A rămas secole la rând o enigmă, iar cercetătorii Bibliei și-au pus întrebarea: cine era misteriosul tânăr care mergea după Iisus când a fost prins în Grădina Ghetsimani, despre care vorbește, în Evanghelia sa, Marcu și căruia nu i-a dezvăluit numele?! Numai Evanghelistul Marcu redă acest episod. Ceilalți evangheliști – Matei, Luca și Ioan par a nu fi știut nimic și credem că dacă ar fi știut, n-aveau motive să-l ignore.

Mergând pe firul scrierilor canonice, tradiție și scrierile apocrife, cercetătorii au ajuns la concluzia majoritară că tânărul a fost Evanghelistul Marcu, dezlegând enigma. Ipoteza este susținută de două argumente: el nu menționează numele tânărului, poate din modestie, căci dacă și-ar fi spus numele s-ar fi considerat o laudă în timp ce ucenicii au fugit sau de teama persecutării creștinilor din vremea când a scris Evanghelia, prin anii 70 d. Hr.

Mai departe cercetătorii și-au pus o altă întrebare: dacă acel tânăr a fost Evanghelistul Marcu, ce căuta pe timp de noapte în Grădina Ghetsimani?! Știm că el nu făcea parte dintre apropiații lui Iisus. Se stabilise că mama sa, Maria, avea o proprietate pe Muntele Măslinilor despre care voi vorbi mai departe.

Din Faptele Apostolilor, aflăm că Ioan, cel care a folosit numele de Marcu (15: 37), împreună cu Barnaba, rudă a sa, îl însoțește pe Apostolul Pavel în prima sa călătorie misionară. Din cauza unor neînțelegeri intervenite între ei, se despart și Marcu devine tovarășul credincios al Apostolului Petru la Roma. El este autorul celei de-a doua Evanghelii, pe care a scris-o, probabil, folosindu-se și de amintirile Apostolului Petru referitoare la viața, judecata și crucificarea lui Iisus.

Părinții Evanghelistului Marcu făceau parte dintre familiile de vază din Ierusalim, cu o oarecare stare materială. În susținerea acestei ipoteze pledează două argumente: numai cei din familii avute își permiteau să adauge la numele lor un nume grecesc (adică

Marcu) și aveau o proprietate pe Muntele Măslinilor, în Grădina Ghetsimani. Într-adevăr, Maria, mama Evanghelistului Marcu, era moștenitoarea unei proprietăți situate pe Muntele Măslinilor. Fiind proprietate particulară, indubitabil că Iisus cu ucenicii săi nu puteau să intre în grădină fără voia proprietarului; atunci, se presupune că grădina cu măslini era a unor cunoscuți, deci a părinților lui Marcu. Sigur că aici, la grădină, ei aveau o clădire, unde țineau uneltele necesare la prelucrarea măslinelor și în care Marcu dormea cu plăcere pe timpul caniculei.

Mergând pe ideea că Evanghelistul Marcu i-a însoțit până la grădina sa pe Iisus și pe ucenicii Săi, cu care a plecat de la Cina cea de Taină și, ajungând aici, s-au despărțit; Marcu s-a dus și s-a dezbrăcat de haine și înfășurându-se în giulgiul din in, mai răcoros, s-a culcat. De obicei, iudeii de rând dormeau în hainele în care umblau ziua, numai cei înstăriți își permiteau să cumpere pânză din in, foarte scumpă la vremea aceea, din care își confecționau cămăși de noapte.

Dacă Evanghelistul Marcu nu i-a însoțit, pentru că niciunul dintre cei trei evangheliști nu a menționat în Evanghelia sa, dar el în mod sigur a știut că Iisus cu ucenicii Săi sunt în grădina sa. Se trezește la zgomotul produs de mulțime. Vede lumina făclilor printre măslini și aleargă, așa cum era în așternut, să vadă ce se întâmplă. Ajunge în momentul când Iisus este legat și dus de mulțime spre închisoarea Fortăreței Antonia, iar ucenicii, de teamă, îl

părăsiseră.

Iisus este dus în curtea interioară a Fortăreței, construită de regele Irod cel Mare, în care se găsea garnizoana legiunilor romane. Aici se desfășoară partea publică a procesului lui Iisus. Urmare a săpăturilor arheologice a fost scos la iveală pasajul curții, în suprafață de 2500 mp, care a supraviețuit după distrugerea Fortăreței de către armatele romane conduse de Titus, în anul 70 d. Hr. Aici, Iisus a stat în fața lui Pilat, fiind interogat și flagelat, și tot aici este confirmată sentința de condamnare la moarte prin cutremurătoarele cuvinte, „Ibis in cruce”. Pot fi văzute dalele din pardoseala curții, așa-numita „Lithostroton”, adică, „pardosit cu pietre”, prevăzute cu striții pentru a împiedica alunecarea cailor, deoarece, soldații romani intrau călări în curtea interioară a Fortăreței. Striațiile mai foloseau și pentru a capta apa ploilor, care se scurgea în rezervoarele subterane. Astfel, se asigura provizia de apă pe perioada de vară când nu cad precipitații.

Poate fi văzut săpat în piatra pardoselei urmele jocului cu zaruri, foarte răspândit în acea vreme, numit „basileus”, asemănător

cu țintarul de astăzi, descoperit în mai toate locurile unde erau staționate legiunile romane. Probabil că, în timpul judecării lui Iisus, acest joc le-a alungat plictiseala soldaților romani.

Pasajul, martorul tăcut al judecării și pătimirii lui Iisus, este încorporat în Biserica Flagelării, construită, la sfârșitul anilor douăzeci din secolul trecut, de către franciscani.

Cele spuse mai sus constituie un adevăr, căci, mergând mai departe cu cercetarea Vechiului Testament, cercetătorii au găsit la proorocul Amos următoarea proorocie: „... Și cel mai îndrăzneț dintre cei viteji va fugi dezbrăcat în ziua aceea, zice Domnul” (2: 16). Poate acest verset a constituit sursa de inspirație pentru cercetători.

În Fortăreața Antonia începe procesul lui Iisus, care, în câteva ceasuri, va trece prin patru judecăți: două judecăți ale mărimilor Templului, Ana și Caiafa, și două judecăți pământești, Irod Antipa și Ponțiu Pilat; astfel se desfășoară unul dintre cele mai nedrepte procese din istoria omenirii.

FUNDAȚIA NAȚIONALĂ PENTRU CIVILIZAȚIE RURALĂ „NIȘTE ȚĂRANI” A ACORDAT PREMIILE PENTRU ANUL 2014

Alexandru FIFOIU

Într-o atmosferă de înaltă și profundă spiritualitate românească, în Bisericuța din cătunul Vioarești al comunei Slătioara, județul Vâlcea, vechi lăcaș de cult cunoscut și renumit prin celebra Friză a Potecașilor, Fundația Națională pentru Civilizație Rurală «Niște Țărani», creată și condusă de omul de cultură Dinu Săraru, a decernat în ziua de 15 noiembrie 2014 Premiile anuale ale Revistei CLIPA – magazin al actualității culturale românești, publicație editată de Fundația «Niște Țărani».

Ceremonia a debutat cu o slujbă arhierescă de mulțumire, oficiată de Preasfințitul părinte Emilian Lovișteanu, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Râmnicului având alături un sobor de preoți și diaconi. Au fost de față invitații, oameni de cultură și prieteni ai Fundației «Niște Țărani» între care prefectul județului Vâlcea, dl. Dumitru Cornoiu, directorul Direcției Județene pentru Cultură și Patrimoniu Național Vâlcea, dr. Florin Epure ș.a.

Premiile, înmânate personal de președintele Dinu Săraru, având alături staff-ul Fundației, noul președinte executiv al acesteia, g-ral lt.(r) Olimpiodor Antonescu, d-na Elena Văduva, secretar general și nu în ultimul rând cea care pentru Fundație face mult, dar se știe foarte puțin, d-na Viviana Săraru, soția Maestrului, au fost, după cum urmează:

Marele Premiu «Potecașul de Bronz» – acordat Doamnei profesor universitar Elena Murariu pentru cele două expoziții «Puterea Viziunii» și «Apa vie la Foișorul de Foc» și pentru albumele «Rădăcini brâncovenesti» și «Constantin Brâncoveanu – puterea viziunii» admirabile opere de artă picturale consacrate mitologiei brâncovenesti;

Premiul pentru istorie – acordat scriitorului și istoricului Vartan Arachelian pentru cartea «Mărturisiri Corneliu Coposu»;

Premiul pentru proza – acordat scriitorului Ștefan Mitroi pentru volumul «Jocuri de nenoroc», scriere inspirată din universul țărănesc;

Premiul pentru apostolat – acordat doamnei prof. Maria Fifoiu și domnului înv. Alexandru Fifoiu, de la Liceul Văleni – Olt, creatorii Festivalului Național de Teatru Școlar «Niște Țărani» – aflat la a X-a ediție ;

Premiul pentru jurnalism dedicat universului cultural al provinciei de azi și, în mod deosebit, pentru revistele create în județul Gorj și

inspirate de artă și mitologia brâncușiana acordat criticului de artă plastică Vasile Vasiescu;

Premiul pentru cel mai harnic țaran – dl. Ion D. Chelcea, gospodar din com. Slătioara, jud. Vâlcea;

Premiul pentru cel mai eficient primar de comună – dl. Damian Gheorghe, Primaria Ciugud, județul Alba;

Premiul pentru cel mai bun olimpic internațional provenit din mediul rural – dl. Tudor-Costel Crețu, comuna Grămești, județul Suceava;

Premii pentru solidaritate – acordate d-lui Sorin Mihăilescu – vicepreședinte și d-nei Elena Văduva – secretar-general la Fundația «Niște Țărani».

La finalul ceremoniei de premiere, dl. prof. dr. Florin Epure, directorul Direcției Județene pentru Cultură Vâlcea, i-a înmănat Maestrului Dinu Săraru o **Diplomă de excelență** pentru organizarea de excepție a manifestărilor culturale în anul comemorativ al Sfinților Brâncoveni – 500 de ani de la martiriul acestora, pentru contribuția deosebită în demersul de aducere a Sf. Moaște ale domnitorului Constantin Brâncoveanu la Mănăstirea Hurezi, pentru promovarea valorilor culturale brâncovenesti în paginile revistei «Clipa – magazin al actualității culturale românești», pentru susținerea constantă a spiritualității și culturii tradiționale românești în cadrul valorilor universale.

A urmat tradiționala poză de grup cu care s-a încheiat ceremonia.

Prestigioasele premii anuale ale Fundației «Niște Țărani» au încununat de-a lungul anilor personalități naționale precum Înalt Prea Sfințitul Bartolomeu Anania, arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului și mitropolitul Clujului, Albei, Crișanei și Maramureșului, Înalt Prea Sfințitul Gherasim, arhiepiscop al Râmnicului, acad. prof. dr. Eugen Simion, acad. Constantin Ionete, acad. Dan Berindei, acad. Răzvan Theodorescu, acad. Dinu C. Giurescu, acad. Ion Scurtu, prof. univ. dr. gen. (r) Vasile Cândea, președintele Academiei Oamenilor de Știință din România, prof. dr. Irinel Popescu, președintele Academiei de Științe Medicale din România, membru corespondent al Academiei Române, prof. univ. dr. Valeriu Râpeanu, prof. univ. dr. Ion Ghinoiu, gazetarul și poetul Nicolae Dragoș, poezii Adrian Păunescu, Grigore Vieru, Ion Brad, Ioan Alexandru ș.a.

Serghei DOVLATOV
trad. **Diana FIFOIU**

«Imaginați-vă, bântuie prin Leningrad un individ uriaș, o namila de om. Bea. Publică în «Kontinent» și în «Vremea i mJ». Participă la viața literară. Se știe cu Brodski. Râde cât îl ține gura, vorbește fără șir, se apucă de discuții antisovietice tâmpite și insistă ca toți să facă la fel. Dacă ar exista un departament al securității care să se ocupe de astfel de indivizi, le-ar fi clar ce e de făcut cu unul ca el; ori pușcărie, ori exil. Nu au de unde să știe că sunt un om slab, că plâng... și că greu ar putea ieși din mine vreun disident de temut. »
Serghei Dovlatov

Levițki deschise ochii și pe dată îi reveni în minte una dintre metaforele uitate din ajun... *Pastile mentolate de lună plină* ?... sau... *Luna – banană gârbovită* ? Cam așa suna... Ba era parcă și mai încărcată de înțeles.

Astfel de metafore îi veneau noaptea, înainte să adoarmă. Maestrul nu se obosea însă să le pună pe hârtie. Cândva, îi rămâneau în memorie până dimineața. Acum însă, nu fără o anume satisfacție, le lăsa să se piardă. Pierzând odată cu ele și șansa unei noi aventuri printre cuvinte. Iar tot ce păstra erau umbrele lor difuze.

Ochii îi căzură pe măsuța albă, ca de spital. Pe ea – un tort uriaș cu aer dorian. Începu să numere lumânărelele spiralate.

Doamne..., își zise, *încă o zi de naștere.*

Într-adevăr, o frază numai bună pentru presă :

„*Doamne, încă o zi de naștere! Ce surpriză – șaptezeci de ani!*”

Parcă și văzu titlurile :

„*Autorul rus își sărbătorește a șaptezecoa aniversare departe de patrie. E publicat peste tot în lume, mai puțin la Moscova*”. Și, în fine - *”O, Doamne, încă o zi de naștere!”*...

Făcu duș. Se îmbracă. Se uită pe corespondență. Consoarta plecase, se pare, după cadouri. Gherlinda – o prezență ștearsă în viața lui: ceva între rudă și menajeră – îl îmbrățișă. Maestrul o întrerupse :

- Fii fără grijă! Te-am trecut în

testament.

Era vechea lor glumă.

Ea întrebă:

- Ceai sau cafea?

- Cafea, te rog.

- De care?

- Brună, zic...

După care auzi :

- Vă așteaptă o doamnă...

El se grăbi să întrebe :

- N-are și o coasă ?!...

- V-a adus o raritate. O carte, mi se pare. A zis că e un incunabul.

- *De ses mains tomba le livre*

Dans lequel elle n'avait rien lu (”Îi căzu din mână cartea necitită”) – se amuză Levițki.

Reghina Gasparian aștepta în hol de mai bine de un ceas. Primise, ce-i drept, o cafea cu chiflă; însă asta nu făcea situația mai puțin înjositoare. Să fi invitat-o măcar în sufragerie. În profunda venerație se amesteca deja un strop de ciudă.

În poșetă avea un obiect ceva mai mare decât un *Browning Elite 16*¹ de damă.

Reghina provenea dintr-o familie nobilă de armeni, împământeniți și rusificați. Tatăl ei era un profesor de desen destul de renumit al școlii Stieglitz. Armean la origine, fusese condamnat în *chestiunea cosmopoliților*² ;

¹ Revolver de dimensiuni mici produs de Browning Arms Company.

² Eufemism sovietic folosit în timpul campaniei antisemite staliniste din perioada 1948 - 1953.

iar în '50, anchetatorul Ciuev îl altoise peste figură... cu albumul de reproduceri după Degas.

Mama - traducătoare profesionistă. Îl cunoștea personal pe Kașkin. Rita Kovaliova îi era amică. Îl însoțise o lună pe Caldwell în turneul din Caucaz. Era faimoasă pentru firea fermă și frumusețea-i exotică, orientală.

Reghina fusese o elevă sovietică tipică. Se implica în activitățile extrașcolare. O juca pe Zoia Kosmodemianskaia³. Taică-su - reabilitat în timpul lui Hrușciiov - îi zicea în glumă Zoika Komsomodenskaia⁴.

Începuse apoi *dezghețul*⁵. În casa celebrului pictor Gasparian se strâneau multi tineri artiști. Îndeosebi poeți. La profesor se mânca bine și - esențial - erau ascultați cu răbdare. Se remarcaseră între ei Lipski și Brein.

Toți îi faceau curte frumoasei și cultei Reghina. Îi închinău versuri. În general sugubețe, pline de umor. Brein de pildă îi scrisese din Soci, la începutul *crizei Daman*⁶ :

*Așteaptă-mă și-am să mă-ntorc, numai,
te rog, așteaptă,*

*Așteapt-atunci când capii galbeni spre
tin' tristeți îndreaptă...*

Apoi anii '70. *Dezghețul* s-a schimbat în *congelare* - cum le place ziariștilor emigranți s-o spună. Cei mai buni prieteni ai Reghinei au plecat în Occident.

Nici ea n-a stat mult pe gânduri. Era măritată cu un fizician - o profesie bună, obiectivă, cum s-ar zice. Ea însăși terminase limbi străine. Avea o fetiță de opt ani care știa ceva engleză. Și mai avea, după mamă, niște rude îndepărtate în Chicago.

Se pregăteau deci să plece. Atunci îi veni Reghinei ideea cu Levițki. Și n-o mai

³ Figură celebră a propagandei sovietice; eroină a frontului de răsărit, capturată și ucisă de naziști în 1941, la numai 18 ani.

⁴ Aluzie la abrevierea semantică (din rusă) denumind Uniunea Tineretului Comunist - komsomol.

⁵ Perioadă de liberalizare a mediilor sovietice; urmare a politicii de destalinizare duse de Nikita Hrușciiov.

⁶ Martie 1969; conflict de frontieră ce a urmat rupturii chino-sovietice din 1969, având ca obiect insula Daman.

părăsi.

Romanele lui circulau de multă vreme în *samizdat*⁷. Era socotit drept cel mai mare scriitor rus din exil. Îl amintea chiar și enciclopedia literară sovietică. Uzând, ce-i drept, de epitete dintre cele mai tăioase.

Nici biografia lui nu era mai puțin cunoscută. Era fiul unui întreprinzător menșevic de vază. Absolviseră Institutul *Gornîi* din Petersburg. Publicase un volum de versuri, „*Deșteptarea*”, care trecea deja drept raritate bibliografică. Emigrase cu familia în 1919. Studiase istoria și literatura la Praga. Trăise în Franța. Colecționa fluturi. Își publicase primul roman în „*Însemnări contemporane*”. Fusese timp de un an antrenor de box într-un cartier industrial din Paris. La înmormântarea lui Hodasevici, îl luase la bătaie pe cinicul Gheorghii Ivanov; și chiar pe marginea gropii.

Îl ura pe Hitler. Pe Stalin cu atât mai mult. Lui Lenin îi zicea „*borfașul cu șapcă*”. În ajunul ocupației se mutase în Statele Unite. Și dăduse rusa pe engleză. Pe care, de altfel, o știa din copilărie. Așa avea să devină unicul prozator ruso-american al vremii.

Urâse dintotdeauna mitocănia, antisemitismul și cenzura. Cu vreo trei ani înainte de cea de-a șaptezecă aniversare, ajunsese să urască și Comitetul Nobel.

Binecunoscute erau și excentricitățile lui. De pildă, linia de cretă trasată prin cele trei camere ale apartamentului din hotelul din Elveția - prin care le interzicea soției și bucătăresei accesul pe teritoriul lui. Sau veșnicul scandal cu vecinul prea pasionat de muzica lui Wagner. Se dusese vorba și despre seratele lui, unde se serveau mâncăruri pregătite după rețete grecești antice ; ori despre duelurile cu chimistul Bulavenko, sfârșite, prin aburii licorilor lui Bachus, la clapele pianului... Și mai era faimoasa lui expresie - „*Literatura noastră?!... trebuie căutată pe undeva prin Siberia*”...

Și tot așa.

Aroanța lui născuse legende. Ca și personalitatea-i inabordabilă. Ceea ce e

⁷ Lucrări reproduse artizanal și difuzate clandestin în URSS.

totuna. Unui celebru autor elvețian, care îl sunase să-i ceară o întrevvedere, Levițki îi răspunse:

- *Vă aștept după două - peste vreo șase ani.*

Dar ce spun eu?! Simplul fapt de a fi cunoscut-o pe bucătăreasa lui Levițki trecea drept mare succes.

Nu o dată Reghina Gasparian fusese întrebată:

- *Ce-ai de gând să faci în Occident?*

Răspunsul era mereu același:

- *Întâlnirea cu Levițki va fi hotărâtoare în multe privințe.*

Cred că vroia să scrie. Pe judecățile prietenilor nu punea mare preț. Să apeleze la numele mari ale literaturii sovietice nu voia. Nu-și putea scoate din minte o frază rostită de cineva:

„*Jos pălăria, domnilor! Mă plec înaintea geniului dumneavestră!*”

Cine a spus-o? Când? Cui?...

În ajunul plecării, Reghina sună trei cunoscuți speculanți de cărți. Primul, zis Saveli, îi spuse :

- *Deșteptarea?! S-a dus.*

- *Adică?...*

- *Ceva de genul „ne pare rău, nu vă putem ajuta”.*

- *Deci?...*

- *Operațiunea „pleci și stingi lumina”.*

- *Mai pe-nțeles, dacă se poate...*

- *„Produsul nu e inclus în lista de prețuri”.*

- *Adică?*

- *Adică prețul e astronomic.*

- *Asta vrea să însemne...*

- *Între-atât și atât, cum s-ar zice.*

- *Nu pricep...*

- *Între trei și cinci. Ca la Ciukovski.*

- *Între trei și cinci ce? Sute?*

- *Cam așa...*

- *La Ciukovski e de la două sute.*

- *Prețurile mai cresc, doamnă...*

Îl sună pe altul. Pe nume sau pe poreclă Șmîglo. El îi zise:

- *Care Levițki?! Ce „Deșteptare”?! Simenon nu vă interesează?*

Al treilea speculant – în fine:

- *Am versurile de tinerețe ale lui Levițki în ediția originală. Care, din păcate, nu e de vânzare. Sunt însă gata să o dau la schimb pentru cele patru volume ale lui Mandelștam.*⁸

Urmă un schimb anevoios, la a treia mână. Reghina făcu rost cuiva de un aparat auditiv din străinătate. Altcineva primi pe pile un loc la Academia de tehnică forestieră. Un altul se alese cu o pedeapsă mai ușoară pentru escrocare și șantaj. Încă unul – cu gresie finlandeză. În cele din urmă apărură și cele patru volume ale lui Mandelștam, editate de Filippov și Struve.

O lună mai târziu, Reghina se afla în posesia cărțuliei verzi. Editura Hiperbola. Sankt Petersburg. 1916. Ivan Levițki. „*Deșteptarea*”.

Reghina știa că însuși Levițki nu are primul lui volum de versuri. Vorbise despre asta în faimosul interviu pentru Vocea Americii. Fusese întrebat atunci:

„- *Cum priviți versurile dumneavestră de tinerețe?*

- *Le-am dat uitării. Erau de fapt numai niște schițe ale romanelor mele ulterioare. Nici nu se mai găsesc. Ultimele exemplare au ars în soba celebrului alpinist, în cabana de la Kunțev.”*

În iarnă, Reghina primi permisiunea de a părăsi țara. Mai departe – tot tacâmul. Probleme la vamă. Trei luni în Landispole – o viață plină de lipsuri. O vară toridă în New York, când nu se prea încumetau să iasă noaptea din hotel. Apoi primul loc de muncă, de unde fusese concediată cu mențiunea „*exces de zel*”. Câteva povestiri publicate în revista emigrației și plătite cu câte treizeci de dolari. Apoi ascensiunea rapidă a soțului care primi pe neașteptate o ofertă de muncă de la EXXON, care adusesese cu ea o casă a lor, vacanțe în Europa, discuții despre impozite...

Trecură aproape șase ani. Reghina își publică primul volum. Stârni reacții pozitive. Că veni vorba, unul dintre recenzori am fost chiar eu.

⁸ Osip Emilievici Mandelștam – poet și eseist evreu rus ; membru marcant al școlii poetice acmeiste.

În toți anii ăștia, căută marea întâlnire cu Levițki. Prin intermediul lui Gordei Bulohovici, ajunse s-o cunoască pe o vară a lui, octogenară. Care reușise între timp să strice relația cu ilustra rubedenie. Concret, se luaseră de la baia din casa de pe domeniul familiei Levițki-Hovrino – și-o aminteau amândoi, dar nu se puteau pune de acord asupra locului precis unde se găsea.

Reghina mai apelă la Jensen, la protoiereul Konstantin, la fiica lui Zaițev, Olga Borisovna...

Venerabilul Jensen îi spuse:

„Despre mine Levițki i-a spus lui Edmond Wilson că aș fi, iertați-mă, de rahat...”

Părintele Konstantin îi scrisese :

„Levițki nu e creștin. E mult prea plin de el. Iertați-mă, dar n-am de gând să răspândesc adresa lui”.

Zaițeva-Reynolds îi dădu o adresă din Berlin, alături de câteva rânduri :

„Pe obraznicul ăsta l-am văzut ultima oară în '34. Ne-am întâlnit la premiera spectacolului «Tannhäuser». Îmi amintesc ce remarcă a putut să facă... «Mi s-a părut – zice – că s-au pus pe cântat armuri de carton.»

De-atunci nu mai știu nimic de el. Mă tem că se poate să-și fi schimbat adresa.”

Totuși, Reghina făcu rost de adresa lui din Elveția. De la Poliak, editorul. Îi scrisese lui Levițki o scrisoare scurtă. Răspunsul veni peste fix două săptămâni:

”Adresa o știți. După ora șase, lucrez. Veniți deci dimineața. Și, vă rog, fără flori – au prostul obicei să se pălească. P.S. Nu-mi călcați încălțările pe care la las la ușă peste noapte”.

Așteptând în hol, Reghina căzu pe gânduri. De ce trăiește omul ăsta într-un hotel? Oare îi repugnă ideea de proprietate?! Ar trebui să-l întreb. Și încă ceva – ce crede el, Levițki, despre Soljenițin? Sunt totuși atât de diferiți...

- Bine v-am găsit, Ivan Vladimirovici!

- Am onoarea – îi răspunse un domn înalt, tuns foarte scurt.

Apoi, fără să se așeze, întrebă :

- Ceva de băut?

- Am deja o cafea... Poate

dumneavoastră...

Levițki zâmbi și începu să declame pendelete:

Beau whisky sec, beau vodkă

Și mănânc caviar.

Iară amicul Levițki

Chinuie fluturi iar...

- Sunt versurile unui prieten.

Apoi, după câteva momente de tăcere:

- Așadar, cu ce vă pot fi de folos, doamnă?

Reghina se aplecă ușor înainte:

- Trebuie să vă spun că sunt o veche admiratoare a dumneavoastră. Iubesc mai ales „Țărmlul îndepărtat”, „Sfera” și „Originile tangoului”. Pe toate le-am citit încă de când eram în țară. Știți, riscul făcea lectura și mai pasionantă...

- Da – încuviință Levițki – știu. Ceva în spiritul lui Paul de Kock sau Maupassant. Copil fiind, citești temându-te să nu te găsească cineva... Însă, iertați-mă... vă pot totuși ajuta cumva?

Reghina ezită pentru o clipă. Esențial – să nu tacă prea mult... *E totuși un misogin...* - se gândi.

- Știu că vă serbați azi ziua de naștere.

- Vă mulțumesc că mi-ați amintit. Încă o zi de naștere. Ce surpriză! Șaptezeci de ani... Și începu deodată să vorbească în șoaptă; făcu ochii neobișnuit de mari.

- Să nu uitați niciodată – zise – viața e scurtă...

Depășind momentul cumva jenant, Reghina zise:

- Permiteți-mi să vă înmânez... Sper... De fapt, sunt sigură... Ce să mai... Iată...

Levițki luă micul colet galben. Îl deschise folosindu-se de o forfecuță de unghii pe care o scoase din buzunar. Ținea în mâini propria carte. Cu font învechit, cotor dezlipit – treizeci și opt de foi... o hârtie teribil de proastă.

O deschise la pagina șase. Citi titlul. „Cărările visului”. Iată-o - greșeala tradițională – „rușine” despărțit prost: „ruș-ine”. Ba și fără codița lui ș... „rușine”...

- Doamne! – exclamă Levițki. Extraordinar! Unde ați găsit-o? Puteam să jur

ca nu mai există niciun exemplar. Eu însumi am căutat-o în toată lumea.

- V-o ofer – zise ea. Și încă ceva...

Scoase din geantă un plic îngust cu un manuscris. Levițki aștepta amabil. Mimica educată nu-l mai trăda de mult. Apoi întrebă:

- Manuscrisul vă aparține?

Reghina răspunse cu detașarea cuvenită :

- Sunt cele mai noi povestiri ale mele.

Poate nu cele mai bune... M-ar interesa însă, dacă se poate... părerea dumneavoastră; în două cuvinte, nu mai mult.

- Să vă scriu o recenzie ?

- Da, știți, câteva cuvinte... Indiferent de cum...

- Am să vă trimit o ilustrată.

- Minunat. Găsiți adresa mea pe ultima pagină.

Levițki se ridică.

- Iar acum, iertați-mă. Am de făcut niște proceduri.

Reghina lăsă din mână lingurița și împinse ceașca. *Ar fi putut măcar să mă întrebe unde stau – se gândi.*

Levițki îi sărută mâna.

- Vă mulțumesc din nou. Deși mă tem că versurile mele de tinerețe nu v-au răsplătit pe deplin efortul.

Apoi înclină ușor din cap și plecă spre lift. Reghina își aprinse nervoasă o țigară și o luă spre ușa rulantă.

Levițki urcă la trei. Se opri în prag. Scoase manuscrisul din plic. Rupse foaia cu adresa. Și-o puse în buzunarul pantalonului de flanelă. Se duse la ghenă. Săltă capacul de nichel. Ținu un moment în palmă cărțulia verde, apoi, cu aer triumfător, îi dădu drumul în hăul întunecat. Tot într-acolo, lovindu-se de peretele de tablă, își luă zborul și manuscrisul. Apucă să citească titlul, «*O vară în Karlsbad*». Știu îndată ce avea să-i scrie:

„V-am citit «Vara» caldă și senină – de două ori. Am regăsit în ea simțământul vieții și al morții. Și năluca toamnei. Vă felicit...”

Intră apoi în cameră. și o sună pe bucătăreasă.

- Nu vrei să jucăm *popa-prostu*?

Giuseppe UNGARETTI

Giuseppe UNGARETTI s-a născut în ziua de 8 februarie 1888, la Alexandria (Egipt) și a încetat din viață la Milano, pe 2 iunie 1970. Interesant este că venirea pe lume a poetului, prozatorului, gazetarului, eseistului și criticului italian a fost înregistrată cu două zile mai târziu, pe 10 februarie, aceasta fiind, de fapt, și data la care și-a sărbătorit aniversarea de-a lungul întregii vieți.

Reprezentant de frunte al ramurii expresioniste a ermetismului din Peninsulă și influențat foarte mult de simbolism (aspect ce i-a determinat pe critici să-l asimileze futurismului), Ungaretti a constituit unul dintre vârfulurile liricii italiene – și nu numai – din secolul al XX-lea.

Din vasta sa operă amintim titlurile: IL PORTO SEPOLTO (PORTUL SCUFUNDAT) – 1917, 1923; ALLEGRIA DI NAUFRAGI (BUCURIA NAUFRAGIAȚILOR) – 1919, 1947; L'ALLEGRIA (BUCURIA) – 1931; SENTIMENTO DEL TEMPO (SENTIMENTUL TIMPULUI) – 1933; LA TERRA PROMESSA (PĂMÂNTUL FĂGĂDUINȚEI) – 1950; IL TACCUINO DEL VECCHIO (CARNEȚELUL BĂTRÂNULUI) – 1960; VITA D'UN UOMO (VIAȚA UNUI OM) – 1969. Poemul MAMA face parte din volumul SENTIMENTUL TIMPULUI.

În 1966 i-a fost decernat prestigiosul premiu Etna-Taormina, iar în 1970 a fost distins cu Premiul Internațional pentru Poezie Neustadt al Universității din Oklahoma (S. U. A.).
(Prezentare și traducere: Pavel NICODIM)

MAMA

Și când inima, c-o ultimă bătaie,
va fi prăvălit peste mine zidul de umbră,
atunci, spre-a mă călăuzi până la
Domnul,
ca și-altădată, Mamă, mă vei lua de
mână.

În genunchi, hotărâtă,
ca o statuie fi-vei în fața veșniciei,
așa cum te vedeam
încă din vremea când erai în viață.

Tremurândă, îți vei-nălța bătrânele brațe
ca și când ți-ai da ultima suflare
spunând: Iată-mă, Doamne!

Și doar atunci când voi fi fost iertat,
abia atunci îți va fi dor să mă privești.

Îți vei aduce-aminte ce mult m-ai așteptat
și-n ochi îți va luci un repede suspin.

LA MADRE

E il cuore quando d'un ultimo battito
avrà fatto cadere il muro d'ombra
per condurmi, Madre, sino al Signore,
come una volta mi darai la mano.

In ginocchio, decisa,
sarai una statua davanti all'eterno,
come già ti vedevo
quando eri ancora in vita.

Alzerai tremante le vecchie braccia,
come quando spirasti
dicendo: Mio Dio, eccomi.

E solo quando m'avrà perdonato,
ti verrà desiderio di guardarmi.

Ricorderai d'avermi atteso tanto,
e avrai negli occhi un rapido sospiro.